

ספר תשובה
רונש הלוּי בן לברט
על
רבי סעדיה גאון

Kritik
des
Dunasch ben Labrat

über einzelne Stellen aus Saadia's
arabischer Uebersetzung des A. T. und
aus dessen grammatischen Schriften,

nach einem Codex des Professor's S. D. Luzzatto,
zum ersten Male herausgegeben und
mit kritischen Anmerkungen versehen

von
Dr. Robert Schröter.

Erstes Heft (Text).

Breslau 1866.
Schletter'sche Buchhandlung (H. Skutsch).

Verzeichniss
der A. T. Stellen, welche in diesem
Schriftden behandelt werden.

Cap.	Vers.	Nr.	Cap.	Vers.	Nr.
<u>Deuteronom.</u>			<u>Genesis.</u>		
1,	46	34	8,	11	32
4,	9. 10	177	15,	9-11	7
4,	34	140	27,	12	97
7,	4	150 b.	30,	11	14
22,	23	150 c.	30,	20	21
26,	18	169	31,	39	13
32,	17	73	35,	16	93
32,	20	144	47,	13	98
32,	23	74	49,	6	154
32,	24	42	49,	9	158
32,	26	174	49,	10	61
32,	27	76			155
32,	31	77			156
32,	41	85	49,	11	152
32,	42	86	49,	14	157
<u>Josua.</u>			<u>Exodus.</u>		
24,	19	150 b.	2,	5	1
<u>1. Samuel.</u>			3,	2	152
1,	17	152	15,	8	116
2,	10	150 b.	15,	21	117
4,	19	152	25,	38	25
6,	10	152	28,	7	150 a.
12,	5	150 b.	28,	22	152
15,	5	152	32,	11	68
25,	8	152	32,	33	47
<u>2. Sam.</u>			<u>Leviticus.</u>		
22,	36	138	13,	49	35
<u>Jesaias.</u>			19,	20	10
<u>Numeri.</u>					
1,	7	23	6,	3	59
1,	29	49	11,	8	43
		150 a.	24,	6	2
5,	23	150 b.	35,	14. 15	177

XI

Cap.	Vers.	Nr.	Cap.	Vers.	Nr.
37,	29	185	5,	30	152
38,	5	150 a.	6,	2	99
38,	10	81	7,	4	121 b.
38,	11	82	7,	6	33
38,	12	83	8,	16	90
38,	15	186 u.	9,	18	151
		187	10,	25	163
38,	20	150 b.	11,	14	150 a.
41,	4	94	11,	15	164
42,	14	188	13,	10	165
42,	20	150 a.	13,	20	152
43,	27	150 b.	15,	5	11 u.
44,	19	152	16,	1	166
45,	22.	23	16,	6	167
45,	24	189	16,	6	152
46,	8	51	17,	1	168
47,	12	190	17,	6	50
49,	17	191	17,	8	170
57,	5	143	20,	5	171
57,	9	63	22,	16	172
59,	10	66	22,	18	101
64,	6	46	22,	19	150 a.
<u>Jerem.</u>			24,	7	173
3,	6	150 a.	27,	11	3
8,	4	150 b.	28,	1	175
10,	18	149	29,	14	150 a.
31,	15	150 b.	30,	15	176
38,	23	148	32,	19	179
39,	7	152	33,	1	180
49,	25	89	33,	2	150 a.
51;	48	150 b.	33,	7	57
					181
<u>Ezechiel.</u>			35,	1	65
5,	15	148	35,	7	182
8,	16	147	36,	2	183
14,	1	150 b.	36,	16	184
17,	3	118	37,	5	150 b.
18,	10	152	37,	14	150 b.

XII

Cap.	Vers.	Nr.	Cap.	Vers.	Nr.
9,	7	129	18,	29	150 b.
10,	1	9	20,	38	150 b.
10,	10	28	23,	5	150 a.
11,	7	150 b.	27,	34	150 a.
16,	4	18	29,	18	150 a.
18,	46	27	30,	17	146
22,	1	100	33,	26	150 c.
22,	22	152	33,	30	152
32,	2	132	34,	20	152
32,	4	130			
34,	18	131			
37,	20	40	12,	5	150 a.
42,	5	15	12,	11.	177
45,	10	36	14,	12	
47,	4	16	14,	1	150 b.
48,	15	139			
52,	4	135			
52,	9	20 u.	1,	13	19
		132	8,	8	152
55,	20	31			
56,	1	159			
60,	4	58	7,	15	150 a.
65,	5	132	7,	19	150 a.
68,	24	133			
68,	28	56	2,		
68,	32	92			
73,	4	127	17	150 a.	
77,	11	37 u.	Habakuk.		
		137			
81,	13	150 b.	Zachar.		
84,	8	150 b.			
88,	6	30	13	148	
89,	9	26	5	150 a.	
109,	13	150 b.	Maleachi.		
114,	1	45	2,	15	150 a.
116,	7	158			
119,	83	126	Psalmen.		
119,	136	132			
			5,	1	68
			6,	7	64
			7,	6	41
			9,	1	44 u.
					69

XIII

Cap.	Vers.	Nr.	Cap.	Vers.	Nr.
31,	18	4	119,	174	96
31,	35	152	123,	4	12
34,	19	78	129,	6	62
35,	10	24	139,	13	80
37	11	52	139,	17	55
38	32	84 u. 150 b.	141,	3	152
39,	8	38	149,	2	150 b.
39,	21	150 b.	150,	4	128
40,	20	152			<u>Proverb.</u>
			1,	32	60
			4,	9	54
4,	4	72	7,	17	70
			12,	23	39
			13,	13	29
1,	13	150 c.	14,	4	53
4,	4	150 a.	17,	4	152
			21,	1	91
			24,	9	22
10,	15	150 b.	25,	2	17
			26,	10	79
			28,	1	150 b.
9,	23	150 b.	31,	3	48
			31,	30	150 a.
3,	10	152			<u>Iob.</u>
			7. 8		67
6,	8	152	12,	3	71
			17,	10	150 a.
			19,	22	5
5,	4	152	21,	30	150 b.
			22,	20	150 a.
			27,	23	150 b.
30,	18. 19	177	29,	6	152
31,	10	152			

Auflösung einiger in dem Texte öfters vorkommender
Abkürzungen.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין הַקְבִּיה

וּנוֹמֵר " וּנוּ "

וְכָרְנוֹן לְכָרְבָּה " וְלִל "

וְכָרְנוֹן לִחְיִי הַעוֹלָם הַכְּבָא " זְלִחְיָה "

וְכָרְן צְדִיק לְכָרְבָּה " זְצִיל

יְהֹוָה " הָ "

יְהֹוָה " יְ "

כְּרָכְתִּיב " כְּדִכְ "

כְּלֹזֶם " כְּלָוָם "

מְגֻרְנָנוּ " מְ "

נוֹחוֹעֲנָנוּ " נְעַ "

רְגַבְנָנוּ וְמְגַרְנָנוּ " רְבָ' וּמְרָ '

זה כחכ מ ארנים הלויב בר לבראת בהשכחו על רב
ומר' י סעריה ראש י ביר' י יוסף אשר שג בפחים;
[הילה כי פחר והשלחה את אמתה (5, 2, Exod.) שפשטה אפקת
מלח. וזה טעות מכמה פנים. הילה כי אפקת רפי הוא. ואילו היה
אפקה ממש כשבתר רווה ונש אפקת כמות חפה^(*) חפה וספה יונתי
פ乾坤 (Cant. 5, 2) מין נתברר כי אפקת כמות רווה אמתי בלהה
(3, Genes. 30) וביאור זה כי מתחילה הפרשה נאמר ונערחה תלכות
על שפת רואר^(*) (5, 2, Exod.) והמ אמתה ורשותה וכשראותה דהבה עליה
אמתה אתנה ולקתה ולא יחנן לנו לפרשנה בלטו כך ונאמר
אמתה אמה ממש כי האפקת הוא שם הנדרת בווער כמו שהאמיר
זרה וטפה שחן שמות הנדרין בון ולא נמצא בכל המקרא כליה
מלשן מודירה يولחה את אפקתו או את זרו ולא את טפחו אלא ישלח
ירו (Genes. 8, 9) וכמו יישלחו חאנשים את ידם (10, Genes.) ולא
נאמר אמתם ולא זרחות ולא טפחים ורע כי אם השבינו אפקה כמו
אפקת העשו חפה קפקח יונתי חמתי (8, 5, Cant.) קפקח זה הוא חרבן
לשון העברית חילוך לנו מלפרוץ בפחים מילה אחת מדברי אלים^(*)
חיים לרייך מכל רין ודיקрок ושיקול כל מילח שלא נהא ענוושן. חילוך
הזרויים המדקרין את דבריהם והן וכך:

הזריות המדוקדקין את דבריהן והן וכאן:
 २. ועוד פתר לאלהים נתע יי' (Numeri 24, 8) אמלים כמו אפל
 וטעות גודלה היא זו ואילו היה אפל ממש כשותר או היה האלף
 קמץ ואינה אלא פוחתת כגון נפחי משכבי מוד ארלים וקמנון
 (7, 7. צפין) ורע כי הקמצ' והפחח הבר גדול וזה כי תרשימים קמצ'
 חדש ממש ותרשימים פוחת לשון חידוש. אניתם קמצ' ספינה אניתה לשון
 אניתה ותרבות קמצ' לשון חרוכן ותרבות פוחת ריבוי חרוב וכיווץ כוון
 הרבה שיפורישן בין הקמצ' ובין הפחח. הבן ולמודו:
 ס. אשנאי. בגד חברתי הבד ושותר אשנאי גאות מאירובם. ורב

(Jes. 27, 11) כי הוא מלשן בצרה מִן לשון המשנה במשמעותו רבתותינו

בֶן ר' יְהוָשֵׁב (⁹) הַשִּׁיכָה רָאָה שֶׁלֹּא מֵשֶׁבֶת. ⁹) רְבָנָה וּמְזֻבָּן. ⁹) בְּנֵי ר' יְהוָשֵׁב (⁹) נָאָה שֶׁלֹּא מֵשֶׁבֶת; אֲלֵין נָאָה; אֲלֵין נָאָה (בְּנֵי נָאָה). ⁹) In uns. gebräuchi. Ausg. steht ; aber nach dem vetus Testam. ed. Kennikott findet sich in codex 136. 200 dafür auch **אֲלֵהִים** (⁹) **אֱלֹהִים** (⁹) Vergl. zu diesem Abschnitte criticae vocum recensiones Donasch ben Librat, quae pertinent ad Lexicon Hebraicum a Menahem ben Saruk conscriptum ed. a H. Filipowski pag. 45. (⁹) חֶבֶה.

טלו האורה וסלו (2) Mischna Schebiith 1, 2) (וגם כי") וה טעות נדולות לפי שאנירה במקל אופה (17 Genes. 40.) וראוי לזרוח לשון רכיבים חוכרים אוירין אופין והנקבות אופות אורות לא מאירות ואומר אורה אורה ואופת אופת ואורה כל עברי דרך (Ps. 80, 13) כגון ואופות מיקן אמר ביכש קצירה השברנה (11 Jes. 27.) ופירושו כשבשו מרינה תשרב כנן השלחת קצירתה עד ים (Psalm 80, 13) ופירוש נשים באות מאירות מעירות אותה ובנן מאירות מן אור שאמור הפסוק אשר אחד לו בצוין (9 Jes. 81.) וממנו ולא חairoו מוכחי חנים (10 Maleachi 1, 10) לא תבנiso האש במובחן לפי שהמובח לא היה מוכן לאור ולא פמנורה אבל היה מוכן לאור שהוא האש ואין לבצורת בפרעה וו מוכא לפי שבשו מרינה ואין מות לעשות בה כי אם לבعد באש קשאפרקנו י' רבנו ולטמן:

4 וגם פירוש כי מעוררי גדרני קאָב (18, 31, 60) כמו קאָב שרוֹא חַוִּיל וְאַיִלְןָן כִּנְבָּלָה כִּאָב כִּמְשֻׁמָּשׁ וְוּה הַוּרָת אֵיָוב לְהַקְבִּיה ^{וְיַעֲלֵם} ר' עַל רֹב חַסְדֵּיו כִּי מִקְתְּנוּוּ גַּדְלָה ^{וְיַעֲלֵם} ר' קאָב וְאַנְךָ אָמַרְנוּ רְבָהָתָנוּ כִּי אֵוֹב גַּדְלָה ^{וְיַעֲלֵם} ר' וְכַנְךָ אָמַר אֶפְעַל יְהוָם תְּפִילָה (27, 6, 60) וְאֶמְעָה כִּאָב כִּמְתוֹת כִּאָב רָאוּי לוֹ לְמֹרֶב בּוֹאָב ^{וְיַעֲלֵם} ר' זָאָב וּבְשָׂאָר ^{וְיַעֲלֵם} ר' שָׂאָר. וּבְבָאָר בְּאָר וּרְכָבָס כָּאַלְהָ וְוּה חַרְכָּן הַלְשׁוֹן חַלְילָה לְטוֹ לְפָהָר דְּבָר שַׁוְּבִילָנוּ לְהַפְּרָר נְקוֹרָה אַחַת מְלָשָׁן הַקְרָשׁ שֶׁבָּוּזְמָרוֹז אַלְיָנוּ ^{וְיַעֲלֵם} ר' הַמְלָאָכִים בְּשָׁמִים וִיְשָׁרָאָל בָּאָרָץ. הַזָּהָר בְּנֵי אָל חַפְרָמֶץ בְּפַתְחוֹן הַרְבָּה פָּרֶץ:

5. ופירוש למה הורדפני כמו אל (22, 19; 10) כמו אלה שהוא לשון חול כמו הווערים האל (Deut. 19, 11) וציריךacha לרע כי לא היה כרברל אווב להבדין אדים ולוחם שייאמר עליהם כמו אלה ואינו אלא לשון קדרש לפי שאמור איזוב לפני הקב"ה העלה נרכח חערץ וג"ו (25, 13; 10) דהמקום יסלח לו ולנו ולכל ישראל. כי אין בעולם מי שנתקה מן החנוג והשלוי. בני לא השבע טון החקירות. כי החסד בקירות:

6 ועוד (⁹ אמר פ' ר' סורה וצ'ל לעניין) כי אותיות שון עיקר המילוי לכל לשון הקדוש כי לא מהם השתמש בחחילה החיבור ובתוכם ובכוספות

⁴⁾ בְּשַׁלֵּם וְבָרְקֹרֶשׁ הַוָּא בְּשַׁאֲמְרָנָה ⁵⁾ b. b. יְהִי קָרְבָּן בְּרוּךְ הוּא ⁶⁾ Der Zusammehang und besonders das folgende Zitat empfiehlt, für בְּשַׁלֵּם, was hier keinen Sinn giebt, מִין zu lesen; jedoch habe ich keinen solchen Ausspruch bei den alten jüdischen Lehrern gefunden. ⁷⁾ בְּאַבְנָא ⁸⁾ בְּשַׁלְמָא oder לְאַלְהָנוּ ⁹⁾ Vergl. criticas voc recens. ed. a Filipowski p. 5 und 9. ¹⁰⁾ כִּי לעזע scheint überflüssig.

עשה מסורתם אֵתֶן בְּשָׁלֹת כֶּתֶב והיא האחרות לא השתמש ולא הרכب על ולחת כתבי היא מרכיבה ועשן מסורתם מה טפל גען צדך ואשר עיניים ותנה חס חלוף מה שאמר לפי שחס יג' אותיות מהם שחשמש בחחלה הטילות ובתיום וכוספם ועשית לה סימן ארניאו שלן כחט טב לפי שהזאהי מן הילא שאמרן הוא שלא השמש שטי אוחזת והם דר' בריה הכל יג' כשקקתי ונשתירנו האותיות שלא ישמשו ט' ועשירות להן סימן חוג קץ טפל עז ואני אפרש היאך השמש הדר ט' לפי שהיא משמשת בחוק הטילות כאמור מן זמו הורדנהן (Dan. 2, 9. Keri) ועד מודרין מן גוזר. ומודרךן מן מוקך ומורחלין מן וחלתי. ושימוש התח עם הצר כמו נצטרק (Gen. 44, 16) מן צדך. ויצטרו מן צדר ונצטרע מן צרעת ומצטרע מן צער ומצטרף מן צרפ' ודברים כאלה אשר זברתי בשימוש הדר' בחוק החובות עם זו והץ כלשון העברי והכבדי כן חשתש כלשון ההנרי הרבה מהuai איפשר ליקרים מין נחבר רשהאות המשמשות יג' ושתאים משמשות ט'. ולפי שהזרחי הקיצור הנחות פירושן לנסהה החשניה להרחיב פירושו כדי ליהנות בו

בלחטדים תקן ולמר ואט לא תלמד החכונן (י)

ל' תעד אמר וצ'יל בוו והפרשה דבר גודל מאיד חילוף לכל החכמים בפחרונו לפוי שפהר דברי הקביה לאבינו אברהם קחה לי עגלה משולשת וגוי יוקח לי את כל אלה (15, 9—11) (Genes.) ועשה יירד העיט וירד העיט. והוא תר' ונחל שחתת עם האיל וההען והענלה ואמר כי אחר שחוטטה ונירוחה הַתִּקְרֵב (י') וזהו אותו שהאמין בה אבינו אברהם שבינו יעצאן מהחתת שעבר מצרם לחירות עולם וכי יצאו ברוכש גודל ותוד אמר כי אלולי לא ח'ת' הקביה אחר שחוטטה ונירוחה באיזו אוthon היה מאמתן שיעשה מה שנשא (י') לו ונשב ונאמר כי ייריד האש מן השטם ושריפה לקרבנו היא האות הנדרלה ואין אליו צדרכין להכיר ולגבב בפחרון פרשה זו מה שלא אמר אחד מן החכמים כמוות הזטב קראיון בפרשנה זו או יתברך לך טעה פתרונו ואיל' היו אוחן העופות השחותות חמנותחות לא דוה אומר והנתה הנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הנורים ואלה (17, 15) החכון בני כפשים. כי ערום:

(י) ופדרש נבעו מצפוני (6, 1. 16) מן לשון רמננה ואמד כי הם ע' מליח שלא ימצע דומיהן במקרא כתבי מלשון המשנה שקרון לרועה

9) מיל' פדרש נבעו מצפוני (6, 1. 16) מן לשון רמננה ואמד כי הם ע' מליח שלא ימצע דומיהן במקרא כתבי מלשון המשנה שקרון לרועה (י) Der Punkt unter ist Mappik, welches auch in anderen Habsche, sich beziehen auf diese Art bezeichnet findet. (י) lesen שנשבע.

מכעה ^ו ונשברו זנאמר כי אין ונדר עיריה בפביוק זה כל עיר כי אם אין נחפשו נמי שעשו ובקשו מ一封信נו ואיך יתוו המעתונים ברעיה אלא אם יחקר עליהם וידרשו כתותם אם חבעין בעיו (21, 21. Jes.) שפהדרו אם הדורות מבקשים נקשו והרעה בעשי רוזארץ והנבהה . הבן בני בחשובה :

ו עוד פירש חעלים לעתות בצרה (1, Ps.) מלשון צרה עלה היב טפלה והוא מסור המילה כמו על דברי הכתובות (Jerem. 14, 1) ובשנת בצרה (Jerem. 17, 8) שם כלם לשון בצרות . הבן בני והזוהר מן הטעות :

10 ופירש בקרית חזהה (Lev. 19, 20) זוקר וכן פירש ביקרותיך (Ps. 45, 10) וחינה גדול יש בו חואך יתכן לבשר נבייא יי' שמעפני ישראל לבנות הלוקות וביקרותיך אינו דומה לבקרת לפני שזרוע הוא ניסוד המילה ופחרונו בנות מלכות היקרות מיקרותיך יי' מן לשון יקד וכבוד והוירות נצבות לטינך בכחם אופיר . הבן ולמד והסתכל מי החוטא וכי המזיא : ^ו

11 ופירש לבני למוואב יעק ברייחיה עד צוער (5, Jes.) בורותם שבורהין ממנה ואילו נחנן מה שאמר היה לנו לעשו בורותם וברוחם אחחת ואין אחד מוצא ברוחם כמו בורותם כלל ופחרונו כמו ברייח המשכן כלומר כי ברייח שעריו כרכית הון כוכין עליה שכון שהבדר ברוחיהם לא נזדק להזדק כרכיהם כרכיהם ברייח ודולחים אין להם והוא שאמר בסוף הפסוק בכ"י ^ז עתקת שבר יעושו (Ezech. 38, 11) (Jes. 15, 5) כלומר שבר ברייח כרכוב אבר . ושבר ברייחתו (Threal 2, 9) החבון בני בשפה הרקוש למצוחתה . ונוסת ממעלניה ומנהחה :

12 ופירש לגיאונים (4, Ps. 128) מילה אחת וחוץ שתי חיבות ואמר

^ו) Vergl. die 70 Worte des Saabias in Dr. Geigers Wissenschaftl. Zeitschrift V p. 319 und in Dukes Beiträgen zur Geschichte der ältesten Auslegung II. p. 112 Nr. 35 und Mischna Baba kamma I, 1. ^ז) Sieg (G) (B. ביקרותיך (2. Vergl. zu M. 10. M. 36. ^ט) כי לאß was hier überflüssig ist, muß, glaube ich, כי gelesen werden, so daß mit diesem Worte schon das folgende Citat beginnt; רק תרנים das folgende Citar beginnt; aber, was in jener Stelle nach dem Worte כי sich findet, ist aus Versehen, oder weil es für die hier behandelte Sache ohne Bedeutung war, weggelassen worden.

כִּי הָיא מְלֻשָּׁן רַמְשָׁנָה וְרֹהֶלְמָד שְׁקוּרִין לְמַחְנָה לְיוֹנֵן^ו וְהַרְבָּת לְגִוְינִים
וְאַיִן כְּשֶׁאָמֵר וְתֵת טֻוּת גְּדוֹלָה לְפִי שֶׁלְגַּאֲיִי יוֹנִים שְׁזַיְּחִיבָּת נְפִירְדָּות
גַּאֲיִן גַּאֲהוֹנוֹאָה.^ז (Exod. 15, 1. 21) וְנוֹנִים מִן לְאַתּוֹ. (Levit. 19, 33)
וּפְחַדּוּנוּ כִּי חַרְבָּה שְׁבָעָה נְפִשְׁנָנוּ מִלְעָגַן הַשְּׁאָנִים וּמִכּוֹן הַגָּאָס הַזְּוּיִם
כְּמוֹ חַרְבָּה חַוֹּנה לְשָׁן אָנוֹנָה חַכְּן וּלְמַד :

13 וְעוֹד פִּרְשֵׁן גְּנוּכָּתִי יּוֹם (Genes. 31, 39) עַמְלָתוֹ מִן לְשָׁן עַמְלָוִינְיָה
וְתְּבָא רָאֵית מִן גְּנוּכָּתוֹ סְוֻפָּה (18, 21 ^ט) וְאַיְלָוּ כּוֹלָם לְשָׁן גְּנוּכָּה חַזְּן
וְאַיְלָם לְשָׁן עַמְלָל כָּל עִקָּר וּכְיוֹן שְׁפִירְשֵׁן גְּנוּכָּתִי כְּמוֹת עַשְׂתָּיו רָאוּי לְלַעֲשׂוֹת כָּל פְּעֻולָּתוֹ פְּעֻלָּתוֹ וְיעַשֵּׂת חַדְכָּתִי חַדְכָּתִי וְשַׁכְּבָתִי וְרַכְּבָתִי
וְשַׁכְּבָתִי אַרְכָּתִי אַרְכָּתִי אַכְלָתִי סְכָלָתִי סְכָלָתִי שְׁמָרוֹתִי שְׁמָרוֹתִי
וּפְחַדּוּת גְּנוּכָּתִי עַשְׂתִּי אַרְכָּתִי אַכְלָתִי לְשָׁן הַעֲבָרִי . וְאַיִן אָמָרָתוֹ בְּפִתְרָוָתָה
הַיּוֹרֵד יְתּוֹרָה הָיא בָּה כְּמוֹ מְלָאָיו מְשֻׁבָּט (21, 1. ^י) וְחוּזָה פְּהָרָזָן גְּנוּכָּתִי
הַגְּנוּכָּה מִן הוּוּם וּמִן הַלִּילָה לְפִי שַׁיְעָקָב אַבְינוּ אִישָׁר אֶחָד עַצְמָוֹת בְּשָׁמוֹת
וְאָמַר לְלִבָּן כִּי אַנְיָא אַיְכָהוּ לְךָ כְּלָוִם דְּבָרָ וְאַם אַכְרָבָלָם בְּנֵן גְּנוּכָּתִי
יּוֹם וְגַנְוַת לִילָה שִׁיטָהוּ לְפִי שִׁימְרָתִי צַאָקָן שִׁמְרוֹר גַּמָּר וְאַגְּנַבָּל
כְּלָוִם לְאַיִם וּלְאַלְיָה :

14 וְעוֹד פִּרְשֵׁן בְּגַד^י (Genes. 30, 11) בְּאַתְּמָנָר וּנְתַבְּרָר . וְכַיּוֹן שְׁעַשְׂתָּ
הַגִּיד מִן גָּד רָאוּי לוֹ לְעַשּׂוֹת מִן יִצְלָל לְשָׁן הַצְּלָה אֶל : בְּכָן מִן יִפְלֵל וּמִן
יִכְדּוּר וּמִן יִזְרֵר וּמִן יִצְחָה צָה וּמִן יִסְתַּחַת וְלֹא יַעֲבֹר מִן הַפִּירְוּשׁ
הַוְהָ בְּלַשְׁן הַעֲבָרִים קָל וּחוֹמָר לְדִבְרֵי הַקְּבָ"הּ וּשְׁאָמָר שַׁבָּא הַדִּבָּר
וּנְתַבְּרָר לֹא נְדֹעַ שְׁבִיעָר לְאָהָא אַחֲרָבָלָם בְּנֵר בְּנֵת עַד שְׁאָמָרָת הָא
בְּאַתְּמָנָר וּנְתַבְּרָר אַיִן לְכֹשֶׁרֶת בְּפִרְשָׁה וּוּעַסְקָה רַבָּן :

15 וְעוֹד פִּרְשֵׁן אַפְּרָדִים עַד בֵּית אַלְמָוִם (5, 49. Ps. 128, 10) מְלֻשָּׁן דִּירְיוִי וְתְּבָא
לוֹ דְרֻמָּחָמָן הַמְּשָׁנָה וְהַאֲשָׁה מְרֻדָּה אֶת בְּנָחָ (2, 18. Mischna Schabb. 18, 20)
(Ps. 128, 10) וְהָ טֻוּת וְתְּרָאֵי לְהַזְוֵת מְרֻדָּה אַלְמָוִם וְלֹא אַפְּרָדִים^י וּמְאַמְתָּה
בְּפְהָרָזָן תְּבִיכָה וּוּאַרְמָס לְשָׁן דְּמִימָתָן דָם^י לִי^י. (7, 37. Ps. 37, 7) וְהַאֲזָה הַזָּוּ
נְחַבְּפָלָה בְּתְּחִילָת הַחִיכָה וְתְּחַכְּפָלָה בְּסְפָה בְּאַדְמָם וּדְמָתָה וְשַׁלֵּט כְּמוֹ
הַטִּילָה הַזָּוּחָה חַרְבָּה שְׁחַחְכָּפָל בְּתְּחִילָה וְתְּחַכְּפָל בְּסְפָה כְּמוֹ טַוְטָפָות

^ו) Vergl. die 70 W. des Saadia in Dr. Geiger's W. Beiträge V. p. 322. und in Dukes Beiträgen II. p. 115 M 85; Thalm. B. Beracoth 32 b Vajikra-rabba cap. 30. ^ז) Siehe גַּאֲהָה גַּאֲהָה נְאָתָה ^ט) אַפְּרָדִים (ט) בְּגַג אַפְּרָדִים (ט) In uns. gebräuchl. Ausg. ; aber דָם in vielen codd. Kennik.

(Exod. 13, 16) וטפוף (Jes. 3, 16) נכפלת בתחילת ומתכפל בסופה ועיקר אל יטפו^۱ יטפון (Micha 2, 6) וכן יעדרו (Jes. 15, 5 reg.) כמו יעדרו (7, 2. Cant. ۴۰۲) וכן בכלל כלל :

16 ופליש רדבר עמים החתנו^۲ (Ps. 47, 4) יענה מן לשון עני ועשה יהיר בכל המקרא שאין לו דומה ויש לו דמיון הרבה כמו בעדר בחוק הרכزو (Micha 2, 12) וכן אשימים דברותם בים ۵ (reg. ۱) וכי הוא ידמה לשון ארתי שמיידרגים ינהג רדבר לנו אמר בפרושו שהוא ממש כלו מילוד ינגן עמים החתנו ברכ' ^۳ ומלהיכם נהוגם (Jes. 60, 11) השמר והסר מכסף סיגים :

17 ופירש בכור אלהים והסרה דבר. (2, ۲۳. Ps. ۷۰) דבר שאין לו טעם ובכר עלי לכתבו בכחבי זה ואני אומר בפרושו אשר ירצה כל איש שבב וכינה בכור אלהים והסרה דבר ען הוא כאשר אמר השר פניך מהתאי (Ps. 51, 11) ודבר זה הוא מדברי עוננות ולפיכך אמר בכור אלהים השר דבר רבר ען וכבוד מלכים חקר רבר ען כי הקב'ה סביר ען והוא כבוזו ובבוד מלבים לחקר אחריה כי לא יוכל לסלוח החט^۴) ולישא ען אלא חוקין אחרים עד שנפרען בדין על כל ען :

18 ואמר בפרחן וכל^۵ אסוך נסיבותם מדם (Ps. 16, 4) במתה דיים כרב' הלא^۶ יגנו דיים (5. ۶)oca ואשר צרף מודיעם מדם ראי לזרף מותים מתחם ולצרפ' נאים מאם^۷ וממשים משם ומעיים מעם :

19 ועוד^۸ פירוש על בקען הרות הנלעד (13, 18) במתה הרים ואמר בכתב השבעים חובה שעשה^۹ כי חלילים כגון חליות שבשדרה (Mischna Oholoth 1, 8) והאתה חלית כדרנן חלית הבר והסלע^{۱۰} (2, XI, XI. M. Schabb.) ואמר כי זה כמו שני שנים ושנות בן הרים וחרות כרכ' על בקען הרות הנלעד ושאמור בחליות וחליות ושתנים ושנות הוא אמתה. אבל מה שאמר בהרים והרות טעות כי אין לנו במקרא דורות במקום הרים. ואני אומר בפרחן דורות הנלעד על בקען במני הנשים החרות ורע בני כי בקעת הרים ולכידחה אין ר' לבני אדם אבל

^۱ חטפו^۲ Ausg. unsf. gebräuchl. Ausg. unsf. gebräuchl. Ausg. ^۳ כרכיב ^۴ חתנו ^۵ אין unsf. gebräuchl. Ausg. unsf. gebräuchl. Ausg. ; האלא ^۶ כי viele codd. Kennik. haben auch. מדם ^۷ fehlt im msscr. ^۸ Vgl. crit. voc. rec. ed. Filipowski p. 33. ^۹ siehe Dr. Geiger's B. Zeitschr. V. p. 319, Dukes Beitr. II p. 112. Nr. 39. ^{۱۰} In den Mischna Ausgaben siehe : חטא^{*} . חליות הבר והסלע

בקיעה בטני הנשים החרות גROL תוא ורעד כי אמרו על פשעי פלוני כי הם נקמות כמו על שרפוי עצמות מלך אדם (1 Amos 2, 6) ועל בקעם חרות הגלעד על בקיעה בטני החרות מן הנשים ובירור זה שהן נשים דב' ועליליהם י' רטשו והרתו יבקש (1, 14, 8) וחופפת רוזר כחופפת בוכות ואמר *) בוכיות ופירות פוריית החמות חומיות ואוהות אותיות צופות צופיות:

20 ופהר יעו בבְּנֵי חֶזְקָוֹן (ט, 52, פס) במשמעותו ואמר כי הוא בזו הפרשה לשון נקבה ובוളתך וכבר והוא חון הינה היה כדבר הוות לדרכות הנותן להוננו. ואני אומר כי הוא לשון רע מפני הוות תחשב לשונך (ט, 52, פס) שהוא מזיך את הבבירות ומלהין אוחם חחת שהוא עושן דרך לעניינים טמפניו השמר בני מן הפתרון:

21 ופחר זברני אלהים אותו (Genes. 30, 20) מן לשון פיצח כמוipozo^ט מערינזיך חוץ (10, 5, 57) וחריב מילח משולשת שלימה ועשה מוכננה כמו ובת הלב ורכש ואין בין זברני וכות חולדת כאמר אין בין הטעם והכחו לעיר השבור ומילה זו פתרונה כמשמעותן לשון הגבי זברני אלהים אותו זבר טוב כלוכר נתן לי מתנה טובה וזהא מן וב' (9) כלומר שזויא וכות מדוריך ובעלה כמהות כי יזוב ורב רמה (Lev. 15, 23) וכןן וב עמקך (Jer. 40, 4) החמר בני מן פחרון כל מילה ואות וחתבה.

והזוכת להשמור עד זקנה ושכבה :
22 ופהר זכה אולת חטאת והוועבת לאדם לץ (9, Prov. 24) כי חומרה
אולת חטא ווועבת לאדם ליינוח וטעח כפוסק זה ני טיעות חלה
שאמיר כומר ווועת ובאולת שטוח וכליין כמו לץן ואחר שניי חטילות
הביבא פמר שעאן לו טעם ואני אפרחנו פתרון שרוצרו כל איש שככל
ונבון והוא כי נמה האoilם בחטא ומחשבת הלץ הוועبة כאשר אמרו
רוכחינו ול יורה משה איש רוצח לישא אשה רוצח להחניא ני מיקן
אמרו זמה והαιoilם בחטא ומחשבת הלץ הוועبة כל דבר מחשב
פרהוץ ומית כמו סומח בקיום הערא וצירוף לאולת עשיין זמת
כמוה זמות נתקו (11, 17, 9b) שהוא לשון זמות ומחשבתו נתקו ופחרת
ואולת כמות ואולת בידיה חהרסנו (1, 14, Prov.) ולא כמה שאמיר הוא
זמת וו חברתו המקרא זמותי ונבון שני כוימה ומחשבה בתוספת מיט
והיא זמת זמות וטעמן אחד במויע פכח ומסבכת מחחתה החת ווועת חחת

⁴⁾ In uns. gebräuchl. Ausg.: *לְלִילָה*; aber in vielen edd. K. :
בְּנֵת רֹאֶת וּבְנֵת רֹאֶת וּבְנֵת רֹאֶת ; ⁵⁾ Ogl. Thl. B. Iebamoth 113a
Kelhub. 86a Gittin 49b. ⁶⁾ steht 2 mal im manuscr. (* וְאַמְרָה

אלחים . (5 Genes. 35) וְשׁ לֹא חֹזֶם הוּא הַדָּרֶךְ שְׁמוֹת רְכוּת בְּנִית עַל
סֵם וּפְעָמִים שְׁחִיוֹת כְּמוֹת מְצֻלָּה וְצֹלָה וּכְמוֹ מַעַי מְפָלָה סְכוֹה וּמְסֻכָּת
בּוּהָ וּמְבוּהָ :

23 וְפֶתַח וְשִׁמְמָה כִּמְהַפְּכָת זָרִים (7, 1 Jes.) מְלֵשָׁן זָרָם וְהַלָּא יַעֲבֹר
כַּלְפָון לְפִי שְׁדִימָתוֹ לְזָרָם מִים וּזָרָם רִיבּוֹן¹ וּזָרָם כְּמוֹ כְּרָמִים
כַּחַם כַּחַם צְלָם צְלָם עַלְם עַלְם תְּלָם תְּלָם קְסָם קְסָם קְסָם
גְּשָׁם גְּשָׁם וְאַנְיָ אָמָר בְּפַתְרוּנוּ דְבָר אַחֲרָ כְּמוֹ זָרָם לֹא
יַעֲבֹר בְּךָ² (4, 17 Jes.) כְּלָוְמָר כִּמְהַפְּכָת סְרָמָה וּמְרָמָה וּאַדְמָה³
צָבָוָם . (29 Deut. 22) הַשְׁמָר בְּנֵי בְּפַהְרָן תְּהֻרָה . וְהִי לְאַל עַלְקָרָן מְוֹרָא:

24 וְעוֹד פְּהָרָן וְלֹא אָמָר אֵלֶיךָ אֱלֹהָה עֲשֵׂה נָחוֹן וּמְוֹרָה בְּלִילָה (10, 36-39 Ps.)
עֲשֵׂה נָחוֹן וּמְוֹרָה בְּלִילָה שְׁחוֹא הַקְּבָ"הּ שְׁעַשָּׂה אֶחָד הַכְּל וְהַם מְוֹרָן לוֹ
וְאַנְיָ אָמָר בָּוֹ שְׁחוֹא עַל הַמְּקָנָר בְּיוֹרָאת אֱלֹהִים וְעוֹבֵד הַתְּפִלָּה נְאָמָר וְלֹא
אָמָר וּנוּ מְשֻׁמְשָׁ לֹא בְּתָחֳלָה וּבְכֹוף וְלֹא אָמָר אֵלֶיךָ אֱלֹהָה עֲשֵׂה וְלֹא נָחוֹן
וּמְוֹרָה בְּלִילָה וְהַרְבָּר הַמּוֹכִיא שְׁחִיכָּן כָּל בְּנֵי אָדָם לֹוּמָר לְרַקְבָּיה
כְּרַכְתִּיב זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ גּוֹי . (7 Ps. 47)

25 וְפִירְשׁ וּמְלֻקָּה וּמְחַתּוֹדָה . (38 Exod. 25, 11-17 Ps.) בְּנֵן קָח אֶת הַמְּחַתּוֹת
(11, 17 Ps.) וְהִיא שְׁנוֹתִינִי כִּי הַקְּטָרָת עַל דְּאָשָׁה . וְאַזְן לְמִנּוֹתָה מְחַתּוֹת
כָּל עַיקָּר אֲכָל הַזָּא לְמוֹכָה כְּשָׁאָמָר מְשָׁה לְאַחֲרָן קָח אֶת הַמְּחַתּוֹת וְנָחוֹן
עַלְיָה אָשָׁה . (11, 17 Ps.) וּמְחַתּוֹת בְּכָל מִקְּמוֹת הַמְּנֻרָפָה שְׁגָרְפָּן בְּהַחְנָלִים
וּמְקָרָאת מִגְּנוֹתָה . וְאַם גָּרְפָּן בְּהַנְּקָרָאת מְגָרָפת . וְלַפְּיכָךְ פְּתָרוֹת
מְחַתּוֹת שְׁבָמְנוֹתָה . מְגָרָפות שְׁלוֹת גָּרְפָּן וְחוֹתָה בְּהַחְוִית . וּמְטוֹכִיחָה עַל
וְהַשְּׁהָוָא רְכֵלָי שְׁחוֹתָן בָּוֹ אָמָר הַכְּתָב יְהִיְךְ וַיְסַחֵּךְ . (7, 52 Ps.) וְאַם
אָמָר אָמָר מְהָוָא מְן לְשׁוֹן נְחַדֵּךְ עַל עַמְּךָ . (Dan. 9, 24) הַשְּׁבָנוּ אָוֹתוֹ
אִילּוּ דָיוֹתָה מִן נְחַדֵּךְ דָיוֹת אָמָר יְהִיְךְ (יְהִיְךְ). וּמִיקָּן יְדַעַנוּ כִּי מְחַתּוֹת
מִן יְהִיְךְ וּלְחַתּוֹת . (30, 14 Jes.) וְאַن לְפִיהָם⁴ וּלְנְחָלִים שָׁם מְחַתּוֹת כָּל
עַקְרָב . לְפִי שְׁאַנְהָה מְנַחָּלָה וְלֹא מְפַחַתָּן פְּחָם וְלֹא מְגָרָתָן גָּמָרָן .
וְהַפְּתָרוֹן בְּקָהָל סְנָהָדִין :

26 וְפִירְשׁ מֵי כְּמוֹךְ חַסְינִין יְהָה . (9, 89 Ps.) מֵי כְּמוֹךְ יוֹרֵש הָאָרֶץ וּשְׁעָלִילָה .
וְאָמָר כִּי דָוָא מֵן لְשׁוֹן אֲרָמִים כְּמַרְגָּנוֹם נְחַל מְחַסִּין . וְדַע אַחֲרָי כִּי לֹא
יִמְצָא פָּטָל עַל מְשֻׁקָּל חַסִּין בְּבָבְרִי הַמְּקָרָא כְּולָה אֶלָּא מֵן הַשְׁמָוֹת כְּמוֹת
מְרַיָּא כְּפִיר נְבִידָרְכִּיר . וְדַע כִּי לֹא יְדָמָה הַעֲבָרִי לְאַרְמִי וְהַגְּרִי אֶלָּא

בָּה . אַנְתָּה . גְּנִיסָה . נְאָמָר . רִיבּוֹי . 6 . 1¹ . קִיבּוֹן זָהָב רִיבּוֹי . 6 . 2² .
לְקָחָם . 4 . סְרָם עַמְּרָה אַדְמָה . 6 . 3³ .

אם לא נמצא לו דומה כלל. וזה הAMILה יש דמותה במקרא. והeson הוא כאלוינו. (ט, 2, זושא) ואם אמר אומר למה לא היה חסן או חסן אמרנו לו כי השמות הבנויים בירוד הם יותר מן הבנויים בו. לפי שמצוינו אסרו יותר מן אבורה ושביר יותר מן שכור וסביר יותר מן סבב יידר יותר מן ידור ונורמן ג' גדור ונור יורה מן גדור ושריד יותר מן שרוד ופליט יותר ג' פלוט ומ朔ה יותר מן מ朔ה ונძק יותר מן נסק ואסיף יותר מן אסוף ושעיר יותר מן שעור ופרץ יותר מן פרוץ וסרים יותר מן סרום וקצד יותר מן קזר וחריש יותר מן חרוש כיוון כאמור כי חסן יותר מן חסן ומשקל חסן כמו גביר ונאמר כי פירושו מי מכוק אמריך כי :

27 ואמר בפחרון ויחרגנו ממסגרותיהם. (ט, 18, ג' פ) שהוא מן לשון ארמיית חרגום ומתרדרים אליו. שהוא חרגנה: מותא ג' (Tharg. Onkel. zu Deut. 32, 23) ואינו כך. כלוי מן לשון ארמי חרגום פסח הנורא. (ט, Oak. Lev. 21, 18) ופחרון ויחרגנו כמו יתגנו מן ההיבוט וההפקות כמו כבש וככבב. כלומר שנעשן חרגין מככליהם והפוגרים בך :

28 ופירש ונפל בעצמו הילכאים. (ט, 10, ג' פ) ופל ברטחויז הרלים. ועשה שתי היבוט חיבת אחת ולא ימצא בכלל המקרה הלכה שם רל כלל. ואפעלפי שאמרו רביכם מן המכברים באחר מן הילכאים תלך לא יתקן אלא אילו היה הילכים. על משקל מלך מלכים ערך ערכיס דרך ררכיס. ואני אומר שהן שומות מלים ופל ברטחויז חיל הרלים והמכובש מהם ממונם וחילם. ואמרו ג' כי כאים הם הרלים היטר מהן נון. ורמילה השלימה נכאים. ונכאו ג' לבב ואמר וכרכם עניים סוחה. (ט, 16, 109, ג' פ) ההתבען בני והאל ירא בפרטון תורתו :

29 ופירש בו לדבר יהבל לו. (ט, 13, 13, Prob.) כי בו לאיש יהבל לו. עשה הרבר איש. וסוף הפסק מכך על חילתו. כאמור וירא מצחה הוא ישולם. הירא מצחה האל הוא ישלם. וכן בו לדבר אל הוא ישחת לו בחתה לכו ג' כמו שחתה לו. (ט, 32, Deut. 32) ודומו מה נמולו :

יאומר ג' glaubt (ט). יותר מן ג' (ט). ג' גנוזיד יותר מן ג' (ט). ג' lesen: Biselletzte ist zu lesen: ג' גנולו.

המקרא לחבל ענים (Jes. 32, 7 Keri) הוורד בני וקח פתרו ווסיפו
כל שנות חיים:

30 ופחר במתים חפשי (6, 88. Ps.) הדוח במתים למות שהוא
חפש . ואטר כי נקרא המות חפש לפי שהוא לו כל הבריות עברים
ואנכם . ואני אומר כי המות אינו דבר שיקרא חפש או עבר והפסק
שלפני במתים מוכיח . ואמרתי חפש על הנביא עצמו שנאמר נחשבתי
עם יודרי בור וגנו . (5, 88. Ps.) נעשו כי אם שאין בו כח עד שנחבי
במתים חפש מעבודה אליהם ומכל מה שעשו לנו בני אדם מעבודת
אליהם . ואמרנו שנעשה חפש מכל דבר שאין עליו טרחה כדכחיב
קטן ונדרל שם הוא ועבד חפש מאדרנו . (19, 3, 60) וכן אמרו
רכותינו בפרוש פסוק זה . י' כיון שפת אדם נעשה חפש מן רצונות
הבן והחובן :

31 ופחר שמע אל ויעם . (20, 55. Ps.) ועיר עליהם . עיר פחר
אשר אין חלופות להם . (6, 2) אין לך וזה . ואנدر כי הוא לבדו
בכל המקרא ואין כמותו . ואני אומר כי עינם לא יתכן להיות לשון
ערות אלא עד שיצירף עמה כי לפניה או לאחריה כמו לא חענה
ברוך . (Exod. 20, 16) וכמו הנסי ענו כי . (3, Sam. 12, 8) וכמו
וננה כי צדקה . (Gen. 30, 33) וכי עמי מה עשתי לך ומה הלאץך
ענה כי . (Mich. 6, 3) ייקם כי כחש בפני יענה . (16, 8 dob) ופחרונו
ישמע אל מה שאתה מפרשין בו מן רשותם ויעם כמו עני (Deut. 24, 12)
וחנן . (Deut. 8, 3) ואנدر אין חלופות להם . אין לך חילופין מדעת
לטובה כמו לא יחליפנו . (Lev. 27, 10) :

32 ופזר והגלה עליה זית טרף בפתח . (Gen. 8, 11) וחוזק
בפתח . עשה טרף כמו טרוף . וזה סנכרין אותו בעלי הריקוד
העשה ממילה משקלה פעל פועל (ז) ואני אומר כי גלה ופנף (ז) מאי
שמות חן לדבר אחר הן טרף אשר כמו טרפי צמחה (9, Ezech. 17, 9)
וזיא עליה אבל מכופל הוא בפסוק כמהו הנה בשםים ערי ומחדי
במורדים (16, 19 dob) וכמו או חלק עד שלל . (Jes. 33, 23) עד הוא
שלל . ושלל הוא עד . ועדי ווא שחרוי . כן טרף הוא גלה גלה
הוא טרף דבן וחתובן :

עליה וטרף (ז) פעל פועל (ז) Bergl. Thalm. B. Schabbath 30 a, 151b und Niddah 61 b.

33 ופחר את בן טבאל. (6, 7. Jes) כי הוא בן רملיה בגמתריאו.
מן אל כם . וכאשר הולפו אוחזות רטלה באוחזות טבאל. לא נחן .¹⁾
אלא רמליה יחנן להיות בן איל היה טבאשע . הבן ולא השטע
פרטון אלא על המשקל והדקוק :

34 עוד אמר בפררון ותשבו בקרש ימים רבים כימים אשר
ישבחם . (Deut. 1, 46) בנדר ישבחם כליה . וזה היה טעה גROLHT
על אמרו כי ישבחם בקרש ככל אשר ישבחם מעת צאתכם ממצרים
עד בואם ²⁾ לקרש . ואשר ישבו בעאות ממצרים עד בואם לקרש
שנת אחת ושבו בקרש ³⁾ שנה . ואילו ישבו מעת צאתם ממצרים
עד בואם לקרש ⁴⁾ שנה והטרכתם לשיבחים בקרש ובצאתם
סקרש עד שעבדו נחל ודר והיהabel נ"י שנה ולא
ישבו מעת צאת לנחל ודר אלא לשת שנה . ובואר זה מרכזוב
וחילום אשר חלכנו ⁵⁾ מקרש ברנע ונוי . (Deut. 2, 14) ואשר הטעחו
חוшиб כי הCEF אשר בכיטוט לשון דמי הוא . ואינה בן . בלחין במוות
הא . ופירוש ותשבו בקרש ימים רבים ימים אשר ישבחם . נתייח
הCEF מקום הא . וכנהנה כפין הרכבת חולוף פין . כמו גבר כאורה .
(Lev. 24, 16) כלומר תגר כאוורה . וכן כחשכה .⁶⁾ כאורה
(Gen. 25, 31) בלומר החשבה כאורה . וכן מכרה כוות . (Gen. 139, 12)
היום הוא . וכן קטר יקטרון כוות . (1 Sam. 2, 16) היום וההוא . וכן
והיתה כעם בכחן . (2 Jes. 24, 24) העם בכחן . עבר אדרני . (6, 6. Jes)
העבד אדרני . בשחרורו נברחתה . (6, 6) השפה נברחתה .
בקונה (6, 6) הקונה . כמלות (6, 6) המלוה . בńskaה (6, 6) הנושא .
וכיצא בהן הרכבת אבל זכרתי מקטן . זאם חקוקם חמוצים .
לפי שקצורי ולא רצויו להאריך :

35 ופתר ותלה חננע יירקך או אדרמן . (Lev. 13, 14) כי בפילה
אדמנם שהוא מן ארום וירק שהוא מן ירווק . קושי הוא . ושאמור בות
חולוף האמת שחויבו נתן הזרה לפי שכפלת אילו חזוחות למעט
אייל מתאנן קורט חונתן לחוק האדים והרווק . והרכבר המוכיה
אומר הרכבר או בשר כי יהוה בערו מבות אט . (Lev. 13, 24)
ובאמור לבנה אדרמן לימוד . שהוא לבנה קלת אבל אינה לבנה

¹⁾ gewöhnl. hier: ²⁾ genauer: ³⁾ glaube, für
⁴⁾ muß beide Male ⁵⁾ und für ⁶⁾ nu' ⁷⁾ gelesen werden. ⁸⁾ In uns.
gebräuchl. Ausg. auch; aber in vielen odd. K. auch
כחשכה .

חַמְרָה^ו מִמְשׁ וְלֹא אֲדֵרְמָחַ חַמְרָה^ו וְלֹא בֵין חַבְנִים^ו וְתֵת
גָּלוּ הָוָא מַאֲשָׁר יָולֶד בְּבָשָׂר בְּנֵי אָדָם כִּי חַנוּן^ו אַיְלָ אַיְלָ
וְרֹוקִים מִמְשׁ וְאַדְרָמִים מִמְשׁ וְהַמּוֹכִיחַ כִּי כְּפִילַת אַיְלָ הַאֲחוֹתָה
לְמִיעַט הַגְּנוּן^ו אָוֹמֵר הַבְּחֻובָּל תְּרָאוֹנִי שָׁאַנְיָ שְׁחַרְתָּה שְׁשַׁופְתָּנִי
הַשְּׁמַשׁ^ז (6, 1. Cant.) כְּלָוְמָר אַל תְּרָאוֹנִי שָׁאַנְיָ מְשֻׁנָּה כְּמַעַט^ו
שְׁשַׁופְתָּנִי חַשְׁמַשׁ וְהָיָא נְשִׁינָת דְּמוֹתִי מִן לִבְנֵן לְשִׁנְיוֹן^ו וְיַיְלָ אַיְלָ
הַיְלָ טְבָקַשׁ הַשְׁחָרָה^ו הַיְלָ לֹו לְמָר אַל תְּרָאוֹנִי שָׁאַנְיָ
שְׁחָרָה^ו לְפִי שְׁקוֹשִׁי הַשְׁחָרוֹת שָׁמוֹ שְׁחָרָה^ו וּכְן הַזָּקָן אַדְרָם
כְּרַכְמִיבָּרָם כְּרַם (3, 22. reg. 2) וְלֹא אָמֵר אֲדֵרְמָמִים^ו וְאַם
אָמֵר אָוֹמֵר מָה טָעַם שְׁחָרָה אַנְיָ נָאָה^ו (5, 1. Cant.) וְנִשְׁבָּרוּ
שְׁאִישָׁוֹת עַצְמָה בּוּפִי שְׁבָת^ו כְּלָוְמָר שָׁאַנְיָ שְׁחָרָה^ו בְּיוֹתָר לְעַנְיָן^ו
שְׁעָרָ שְׁחָרָה שְׁבָעַצְמָה וְדִימְתָּהוּ לְאַהֲלִ קְדָרָ שְׁחָן מִן הַשְׁקָם^ו
שְׁלַשְׁעַר הַשְׁחָרוֹת^ו וְאָמְרָה נָאָה עַל הַלִּבְנָן מְהֻן כְּוֹרְיוּתָשׁ לְלָמָה^ו

36 וְשְׁנִיתִי בָּהָה הַעַנְיָן בַּיְקָרְוִיזָק^ו (10, Ps. 45) אֲפָעַלְפִי שְׁוֹרְחָיו^ו
בְּעַנְיָן בֵּית^ו הַנְּהָה עֲשִׂיוֹתָיו כְּאֵן בְּעַנְיָן יְוָד^ו לְבָרֶר לְךָ אֲמִיחָתָה שְׁהָא
מִן יִקְרָר וְהָיָא מִן הַמְּעוֹשִׁים הַמְּסֻכְנָה שְׁמַסְתָּכָן חַלְלָתָה וְזַיָּה הַאֲוֹת
הַרְאָשָׁונָן כְּמוֹת יִמְצָר יִקְרָר וְלֹא חַדְמָתוֹ לְבָקָרָה (20, Lev. 19) כַּשְׁאָמָר
מִ רְ' סָעַרְיָה וְיַל הַגְּנִית הַבַּיִת וְחַשְׁלִיךְ הַיּוֹר בְּלֹא מְשַׁפְט וְאַמְּדָר בְּיַ
הַיּוֹר שְׁבִי קָרְמָסְכָנָה הִיא וְרַכָּה^ו הַכְּנָס הַחֲתָה וְכְמוֹת חַזְקָרְגַּלְךָ^ו
(17, Prov. 25, 9 Keri) וְיַש שְׁחָן בְּיוֹד כְּמוֹת הַיּוֹר לְפִי דְרַכָּךָ^ו (Ps. 5, 9 Keri)
(Gen. 8, 17 Keri) אָחֵחַ חַמְקָלָל^ו (24, 14) הַצְאָא אָחָר^ו (Lev. 24, 14) הַצְאָא אָחָר^ו
הַתְּכִינָן וְאַל חַתְּעַלְמָן טָן הַמְּעוֹשִׁים הַמְּסֻכְנָה בְּפִתְחָה וּבְעַנְיָן וּבְלָמָד
שְׁלָרָן וּרְכָבָה^ו לְפִי עַרְכָּה וְאַוְפִּנְיהָ וְדַרְכָּה^ו

37 וְעוֹד אָמֵר בְּפְתָרָן יְחִזְרָה שְׁנָות יְמִין עַלְעַן^ו (11, Ps. 77) בְּמָתוֹ יְדָ
חַחְיוֹת^ו (Exod. 9, 3) וְאַנְיָ אָמֵר שְׁהָא מִן לְשׁוֹן שְׁבוּעָה^ו וּכְן הָיָא
בְּלָשׁוֹן יְשִׁמְעָלָי^ו וּכְמוֹתוֹ אֲשֶׁר פִּיהַם דְּכָר שֹׁוא וְיִמְנָם יְמִין שְׁקָר^ו
(11, Ps. 144, 8. 11) כְּלָוְמָר שְׁשַׁבְּעָחָם שְׁבָועָתָ שְׁקָר^ו

38 וְאָמֵר בְּפְתָרָן יְחִזְרָה וְרִים מְרֻעָרוֹת^ו (8, 39, Nam. 13, 2) בְּנָנָן וְתָהָרוֹ
אָתָ אָרֶץ בְּנָנָן^ו (2) וְהָרָקָן לְשׁוֹן הַעֲבָרִי וְתִיְיכָ שְׁתָהָרָה בְּנָנָן
יְהָוָה^ו אָמֵן כִּן יְהָוָה לֹא יְסֹור^ו (10, 49, Gen. 49) כִּמוֹ יְסֹור וּבְמָקוֹם לֹא

לְעַנְיָן: ^ו son (6) בְּחַטָּא (4) לְשְׁחָרָה (6) רַגְנוּן (6) קְטוּרָה (1)
יְסֹור (8) וְעַרְקָה: ^ו Is der in (7) ? M. 10. 4. Bergl. p. 4

יגור (18, 49. Jer.) יגור. וכי תצורך . (20, 19) Deut. הצורך . ומן לא חשוני עין . (7, 8) Job החשור . וכי יגור (12, 48) Exod. יגור . וכי יצור (1) Lev. 17, 18 יצור . ישור (26, 5. Jer.) ישור . יכו (Prov. 23, 9) יבו : ימור (Lev. 25, 25) ימור . וכאליה רבות . ואני אומר כי יותר מלשון יזרון . שהויתר מן החרים וחנידול ביחס מרעהו . לפי שהויתר בה מיסורה (2) והוא שם . כמוות והוויה כוה יום מחר גודל יתר מאה . (56, 12) Jas.) יותר יותר במשקל רכש ורכש . וכן שמותם של העשנים שהויתר בח מן הדיסור ואני יור עשה כאשר כי הוא מין ויתרו :

39 ופחר אדם ערום כסה רעת (12, 23) Prov. כי האדם הורי מכסה בדעת . כמו חbstו על השח (Exod. 12, 4) ועשה הפעול מהעל עשה מן כוסה מכוסה . וזה שנות גדרלה . לפי שבוסח הוא כמו וכוסה קלון ערום . (16) Prov. ועל זה אמרנו בפרטינו כי האדם הורי מכסה הרעת ומיקורה ורבstellen יפרוש האולח ומפרנסמה וזה ראוי לו להסתירה כאשר נם אויל מחריש חכם יחשב . (17, 28) Prov.) ואם אמר אומר אם האולח והסבירות ראיין לחסתוון ותחכמתו וריבינתו ראיין לנלוון ואחריו פרתורה כי כוסה דעת מכסה ; או נשברחו ונאמר כי הפטיר התחכמת היא מנעיתה מבלי בעליה . כי אינם עושים אותה כרכבת באוני בסל אל הרכבר וני (Prov. 23, 9) ואמרו חכמים (3) אם ראוי דור שרבבי תורה חביבן עליו יפיצו טיענויות חזקה ואם לא יהו לך לך . וכן אדם ערום כסה דעת . וכן חכמים ייפנו דעת . (14, 10) Prov.) למד ורבנן .

40 ופחר ואבי ה' ביקר כפים . (20, 37. Ps.) ככובד צמוץ העמקים בחלוחן שון כלין מעשן יחו כלח מ' העמקים שהיו בבלת בעשן . ואני אומר שהוא מן יקר כי כלו באף אלהים וקצפו . כרכבת עלח עשן באפו וננו . (9, 22. Sam.) 2) וכרכבת אוירודם כקרים לטבח . (40, 51. Jerem.) ושפהיך שהוא כלח העמקים שבבלן בעשן לא יתקנן כלום . ועש (4) בעשן כעשן . עדיה בני ואל היישן . ואל חכש בפחים רונען :

41 ואמר בטהרין וככובדי לעפר ישן סלה . (6, 7. Ps.) כי כבוד רגוף הוא רגופש . זו טחת גודלה לפי שרגוף היא המרגנית אשר

טיטסְקָה (ט) Bergl. Thalm. Thaanith 7 a u. Berachoth 63 a. (ט) In uns. gebräuchl. Ausg. in vielen edd. K. ועשה (ט) (ט)

לא חשונה עין ולא מקבר בעפר אלא הנוף ברכותיך ישב חעפר וננו. (Koh. 12, 7) ואני אבאר כי הנוף הוא כבוד הנפש וחורת והמעירה. כרכוב במומור ברבי נפשי אח ה'. (2, 1. Ps. 103, 4) עד שאמר לנפש המשבע בטוב עdryיך. (5, 103, Ps.) כלומר גוףך והוא עירך. וכי כאשר י' רגוף ערי הנפש ובכורי לעפר ישכן סלה (6, 7, Ps.) על הנוף נאמר ולא נאמר על הנפש. הדר בני וחקר ואון כל מלה במשקל. כי דעה וחכמה ושבל לבון נקל. ואל הקבל כל פחרון מעות ומעלן: א' 42 ואמר בפחרון ולהחומי רשות. (Deut. 32, 24) חמות ראש. תש' י' לחומי שהוא רפה כמוות החוק. ורשות כמו רשותו. (6, 6) וזה לא יעבור שיעשה מרפתה חוק וטוחק רפה. ואני אומר כי הם היו מאבל לעוף. לחומי כמו לחמי. (5, Prov. 9, 10) וכן רשותם המהרגם ואביל עוף. (Th. unk. zu Deut. 32, 24) והרמוכה על רשות' כי הוא עוף. דכחיב בני רשות' יגבירו עוף. (7, Job 5, 10) ואם אמרנו כי לחומי כמו ולהחומי כנלים. (Zeph. 1, 17) שהוא בשרם זהה גם הוא נכון כלומר ישיה בשרם לעוף. הבן והחנן:

א' 43 ועוד אמר בפחרון לשדר השמן. (8, Num. 11, 8) מחוקה כסומן. בלא ראה. ולא עד. ואני אומר כי פחרונו מהיקת הלחת שבוי כמו הלחה שלשון וחלמוד היא מוסור המלה. והרומה לו נהperf לשדי. (4, 32, Ps.) ופחרונו כי נהperf הלחה שני לחרוב שלקין ולא י' דברן מה שפחרתו לך:

א' 44 ואמר בפחרון עלמות לבן. (1, 6, Ps.) על י' מוחת איש טמו בן מבני לי. וזה טעות. לפי שאט היה ברעת החוב. היה לו לומר על מות בן ולא לבן. כאילו אמרנו על מות שם ושם לא על מות בשם ולחות. ורוד ביאר הפסד פחרונו באמרו אחר כן גערת נום אבדת רטע ומי. (6, 9, Ps.) ואני אומר כי חלמוד מיסוד המלה כמוות לבן לשע. וכי לבן אחר מבני ארם שנלחמו עם דוד מפלשחים או מארודים ונחרג במלחתם או מות או נתבע. ועליו אמר גערת נום אבדת רטע. הבן ולמד:

א' 45 ועוד אמר בפחרון מעם לווען (1, 114, Ps.) שם לעני שפֶּה. ואמד כי הוא מן לשון תמשנה שנון במנגה. (Megillah 17 a)

aus ist und לא noch (8). ועשה (9). מאשר am Rande (1). gefallen: זלמר חמשש oder Bergl. dagegen unten M 69; ferner crit. voc. recens. ed. Filipowski p. 15.

אכל קורין ללוועות^ט) בלוועו.^ט ואני אומר כי דיא לבירה ואין לה דומה בכל המקרה ופחרונה כמושעה בלשון ערבי כתו טשווות. נואף. כי הערכיים אומרים לעוז האיש באשה כלומר נאף בה. והומו בטהמור (ט) Niddah 13 (e) מפני שנדראה כקרות שפה ומוציא לוע על בנו שחן מטורין וכיוצא בו הרבה בתהמוד. ופירשו שחת ואין לגעני שפה במציא לעוז על בנויך דרך כל עיקר. דבן ולמד:

46 ופחר וחמנינו ביר עונינו. (Genes. 64, 6) וחותמרט ביר עונינו. ואמר שהוא כמו אשר מתן צרייך (Genes. 14, 20) ואם כן היה לו לומר וחתמנו כמו מלט וחתמלטו ומון מגיר וחמנינו ומון מלא וחתמלאו. לפי שחן מעשים שלמים. וחמנינו מן הפעול המסתובן עיט והוא כמו נמנינו כל ישבי בכנען. (Exod. 15, 15) כלומר וחתמנו והגלהינו בשבי עונינו. דבן ולמד:

47 ואמר (ט) מי אשר חטא לי. (Exod. 32, 33) כי אשר חטא לי. וזו המלה לא הפליל^ט על דבר הנורע בלשון עברית ולא יתכן זה והחוק כי אם בלשון ההגרי בלבד לא יפליל כי אם על הנורע בלשון והוא סבר כך ואיתו כן. לפי שמצוינו מי פשע יעקב הלא^ט שטרון ומי במות יזרוח הלא^ט ירושלים^ט. (Micah. 1, 5) ובמות לאחרשו ונפל מי עליהם. דבן:

48 ופחר למחרות מלכין. (Prov. 31, 3) למחרות מן לשון הרגנים מכחה מהיז. (Onk. Exod. 2, 11) ומלכין מן וימליך עלי לבי (Neh. 5, 7) שהוא חרונים עזה מלכיא (Onk. Exod. 11, 19) ולא העיריך דבר שוש לו טעם. לפי שעשה למחרות מן לשון הכהאה במיטה או באבן זה לא יתכן באמוריה. ואני אומר אל החן לנשימים חילך ודריכך למחרות מלכין. למחרות כמו עולות מוחום (Ps. 66, 15) כמו מעות

^ט Vergl. die 70 Worte des Saadias in Dr. Geiger's Wissensh. Zeitschr. V. p. 322; in Dukes Weist. II. p. 116 Nr. 84.
^ט Man begreift nicht, warum diese Stelle hier citirt ist, da ja in ihr מ von Personen gebraucht ist. Abon — Esra in Sephat-Jether Nr. 44 hat dieses Citat nicht; vergl. übrigens unten Nr. 172 und critic. voc. recens. pag. 20. ^ט Nach ist חפל oder רך ausgefallen. ^ט In uns. gebräuchl. Ausg. הלא; aber eben bilden auch viele odd. K. ^ט In uns. gebräuchl. Ausg. ירושלם; doch ist dafür in odd. 4. 96 K. auch geschrieben. ^ט וימליך לבי עלי (*). In den Ausg.: תלוועות.

שהוא קבוץ מעים פאצאי מעיר במושוו (19, 48 Jes) ונולבן כמו מלכים לפי שש לנו נון הרבה במקומות מינץ כתו בהרים בחין (22, 24 Job) לקץ הימים לך חימין. (13, 12 Dan.) הט אונך ושמע רכרי חכמים. ולכך השית לטוב הטעמים. ימיך ושנוחיך חבלה בגשימים:

49 ואמר בפחרון כי יבשו מאלים ^י אשר חמודתם . (29 Jes. 1, 57.) אמר כמוהו תנחמים באלים . (5) ואשר המעהו כבשים . שאחת מאלים אלה ^ו ואין קבציו אלא אלות . והוא רקכון שאות לו ואלים קבוץ שני וכמוו שיתקנץ בהם מן השמות הנகבות דברות זמריים וחתה חטים ושורחה מערות ושנה שנים והאה הגאים יוונה יונים ואשרה אשרים וביצה בzem ^ז ומלה מלים וערשה עדרשים . וכאללה רבות . והדבר המברוד כי אלים זהם אלות אמרו לבסוף מהונות עד בחרותם . (29 Jes. 1, 57.) ודע כי השמות האלה רגניות שנתקבצו מהם אם קבעתם בטו אחת על האמת :

50 ופחר אמריך (6 Jes. 17) כמשמעו . כי כן שם הפהה בלשון ישמעאל . כמו וזה האמריך היום . (18 Deut. 26, 17) עשיך אמריך . שכן את ד' האמרה (Deut. 26, 17) ואן לפהה באלו רפסוקין כלום . לפyi שאנו פוחרים גורנים בראש אמריך . (6 Jes. 17) אשבלות שברראש חמרגין . ואני אומר כי אמריך לשאר שדיינו האלין ולא נאמר כי תואמן מעשה כאשר לא נאמר בר וענף וקציד ^{ו'} . מן מעשה בליך אמריך כי הוא מרים וענפים . ונפרש את ד' האמרה . וה' האמריך . מלשון אמריה ופירשו שהוא אמר לך אני ה אלדריך אני ה . במקומות הרבהה . ואחתה אומר לו ת' אלחינו ה' אחר . ה' מלכינו . ה מלך עולם ועד . ואן למלכות בכאן דרך . השמר בני מן חיים העמוק וגלו . פן חטבך בשאון גליו :

51 ופחר זכרו אה והחאשנו . (8 Jes- 46) מלשון ייואש . וטעות בכו טעה גזרלה . לפי שפה ייואש עברו מן רמלה המצליחה והפסחן פה שלפעל ממנה ווי רוזע . וטכנו נאמר וסבירו אני ליאש אה לבי . (20 Koh. 2, 2) אילו בקש לומר מן לשון ייואש רוח צרייך לומר והחיאשו . ולפיכך פידשתיו מלשון ייטוש ¹ כלומר שנחאשנו כיראת אל . וממנו

⁴ In den Augs. מאלם sie ; נחים und טאים vielen odd. K. ² אלה) ³ נר sie) ⁴ .

לאשיש קיר הרשתה . (Jes. 16, 17) וארשיא יהיטו . (Esra 4, 12) הוויד
בני מודון וכשניה . להבן מאנשי התושיה והפליליה :
52 אמר כי ייפץ ענן אורו . (Job 37, 11) אינו מלשון אוד .
בלתי הוא לבדו בכל המקרא ואן לו דומה . ואני אומר כי הוא
מן לעשה אורום נרולים . (7, 136; Ps. 136) והאחד מהם אור ותוא
חויח כרכחיב את השטש לממשלה רומי (8, 8; Ps. 136) ואברד היך
יהיה ענן הורוח . לפי שהוא המעלת חען וחעב והאריך שון כלם
חמים הצלל הערב מי אוקנים כשאמרו החכמים . וכאשדר ייכיר
באויר הרקיע מורייו הקב"ח מטר וטל על הארץ בין רב רוח
בן טעם היה וברר הקב"ה הויה תמטר מאוי זה מקום ירכבת
עליתו וירידתו שמנילה לו תקב'ה כרכחיב הקורא למי חיים וגוי ,
(Am. 5, 8; 9, 6):

53 ופחר באין אלףים אבוס בר . (Prov. 14, 4) במקום מעין
הברקר יקלק הבר . (9) וו טעה גוזלה . עמה אוכסם כמו אוכסם .
כמו ואוכסם עמים . (6; Jes. 63, 6) עוד עשו כמו יוכסם . ועתה בר
מן המכון ולא נחבר לו טעם . ולא הבין רוא ולא הבינו אחרים .
אני אומר בפירושו באין דברקר האוכסם נקי מן הבר . לפי שבך
ונקי לטעם אחד הן . ומזה ברה כרימה (10, 6; Cant. 6, 6) נקייה . וכשה
הפסיק מובח על אמרית פחרונו בראשיהם לפי שאמר ורב חבאות
בכח שור . (Prov. 14, 4) וקח בני אכרוי וקשורם על לך קשור :

54 ופחר חתן לראנך ליות חן . עטרה תפארת המגניך ,
(Prov. 4, 9) חגן עליך . ואני כי הוא בן אני מנגן לך . (1, 15; Gea.
9) וו טעה . לפי שהקדים שבמנן נופלה בצירוף . ובמעשה כרכחיב
ונגנוי על העיר הווא . (reg. 19, 34) ה' צבאות יין עליהם .
(Zach. 9, 15) ואילו היה מן מן היה לו לוכד תגוניך ולפיכך אומר
המגניך מן מנגן (9) ציריך (Gea. 14, 20) ככלומר שהיא אפשרני לך מן
ההפהארה . עטרה תפארת המגניך . וככוהו אויך אהגך אפרים
אםגניך ישראל . (8, 11; Mos. 11, 33) שמע בני יראיך האללים פני הגואל ,
וימלא משאלותיך בכל אשר אתה שואל :

¹⁾ uns. gebräuchl. usw. ; biom. aber ed. 76 K. hat auf
meiner Msc. AiF. 4) פְּנֵי יִפְלַק הָבֵר (9). הַיּוֹם
oder ein ähnliches Wort gelesen werden.

55 ופחד ולי מה יקרו דעתך אל. (17 Ps. 189, 17) רצוניך.
ואמר כי דיא מן רחרגום רצון שהוא רעו. (cf. Th. Onk. Deut. 33, 23) ואינו אנו דוחקן
ואיטה רזומה העברי לארמי ולערבי אלא לפני דוחקן. ואין אשר נאמר
לדמות לארמי. אלא הוא כמו ברעך. ברכותך וכל אשר לרעך.
(17 Deut. 20, 18; Exod. 5, 18) ואחרתנו מה יקרו סגוליך. כאשר נאמר
כנים אתם לה אלותם (1 Deut. 14, 14) ולא בנים ממש בלתי טליתים
משה שכן בנים. רבנן ולמר:

56 ואמר כפרחון שם בנימן צער רודם. (28 Ps. 68, 28) רפהה
שלחן. והחריב כפירוש מלחה זו כל פעול מתחנן הלמד בלווי. לפיו
שאמור ברעם פחים (1). לא עבר שיאמר ברוחה רועם ולכן יאמר
ברוחה רועם וכויה ברים ומין פורה פרים ומין צקה צוקם ומין
אוכיה אוכם ומין רזקה רזם ומין שזקה שזם ומין הוניה הוּם ומין שזגה
שזגם ומין דזקה דזם ומין בזקה בזם ומין שזקה שזם ומין בזקה בזם
זמן דזלה דזם ומין דזמה דזם ומין בזנה בזם ומין שענה עזם ומין רזצת
רזם ומין קזנה קזם כמו אילו מן המעשימים המסתוכנן הלמד שהן אבל
רזם הוא פעול משולש שלם הרים. והוא מסדו. כמו קזם
(10 Deut. 18, 10) ועתם עינוי (Jes. 33, 15) וכזם מן כורפים (1) Joel (1, 11)
קוּם ולוחם (Ps. 56, 2) ואוטם ווועם (12 Ps. 7, 12) ורוכם (Exod. 26, 36)
ורושם ואילו כלם במשקל רעם שהוא שלישי כrido בשיילו (1) אילו כלם
עם רודם יהו רודם וקוזם ורושם. מיכן ידענו כי רודם הוא טן
מה לך נרדם (6 Jona 1) ואין פחרונו כי אם שוכב ישן. אבל שיהא
רעם כמו פחים (1) לא יתכן לעולם אלא אם יהוה רעם. בינה בני
אל חבא עם החנינים בסודם:

57 ואמר כפרחון אראלם. (7 Jes. 33, 7) כמו גמליהם (1) וזה המילה
איןיה מצויה בספריו הנכואה שהוא לשון גמלים כלל. וחחלת מעוזו כי
כל קבוץ צריך לחופפת יוד והיה ראוי לומר אראלם. ולפיכך אני
אומר בפירוש כי אמר הנכיא אראה לך בעין הנכואה כי הם
צעקו חוצה על מה שהרגיעם. ופירשותיו על טעם אראה למו. ולם

¹ In allen Partic. act. Kai von Verben steht ל"ה גמליהם (1) פחים (1)
hier im mscr. Zere statt Segol (2) קשיילו (2) Statt וְשָׁבֵה
ich mit Aben - Esrä in Sephat Jelher Mro. 54 sezen,
wenn nur nicht Mro 181, wo die Stelle noch einmal vorkommt,
für גמליהם spricht.

למו טעם אחר הן כמו בם כמו שאעטמן אחר ובמו זו חטילה וחילקה כפירוש נאמר. ובכלי הבקר בשלם הבשר (reg. 19, 21) ופחרונו שלם (י' הבשר). שמע בני ואל תחו פורע מוסר:

58 ואמר בפחרון רפה שבריה כי מטה. (4 Ps. 60, 4) כמו הרפה מלשון ריפוי כאמור הנביא הרפה לה. (reg. 4, 27) וגם כן תיב לומר במקומות קראה ראה ובמקומות פרבח ראה ובמקומות משקחת שקה ובמקומות תקבה קרה והחורב בו רמה ורבה מן הלמן. ואני אומר בפחרונה שתייא מן לשון רפואיה. במות וידפא את מוכחה זו ההרים. (30 reg. 18, 1) וכחוב זה כהא. וכחוב רפא נא לה (Num. 12, 13) באلف. כשהחטח הלא באلف. ולהלה (Deut. 3, 11) בהא. וכן אני ה' (Ps. 118, 25) באlf. ואני ה' (Jes. 38, 3) בהא. והפלא ה' (Deut. 28, 59) באlf. והפלה ה' (Exod. 9, 4) בהא. ורבה כאלה שנכנכה אלף במקומות הוא והוא במקומות אלף. מיקן נתברר כי רפת שבכאן באה כמו אל רפא נא לה. (13 Num. 12, 13) ענה בני החכמה בחתח אלך קולה:

59 ואמר בפחרון משרה עניים (3 Num.) כמו שורין ואמר (⁹ Schabb. c. 1) כי אין לו במקרא רומה כי אם במשנה שאמרה שורין דיו. (1) והוא טיעות. ואילו רוחה כן היה אומר משרה צטוקים לפי שעניים אין דרכן לישרות (⁹). ואני אומר כי פחרונט עכיה (⁹) העניים. כל אשר עבר מן העניים כמו יין מכשול שמבלילן אותו עד שיזהית כמו תרכש. ואמר על זה כי הנארסה עליו העבודה ואמרנו משרה מן שרחה (⁹) כמו משbatch מן שבת ומברחת מן כורת ומשחתמן מה' השפות שלום לנו. (12 Jes. 26, 12)

60 ועוד פריש ושלות כסילים חאברם. (Prov. 1, 32) כמו שלו. ואמר כי דוא מון לא חשלה אווזו (2 reg. 4, 28) גול חשל. (2 Sam. 6, 6) ואינו מזו חטילה. אבל הוא מון שלו הייחוי. (lob 16, 12) ולא שלותי. (lob 3, 26) ורצה כוה כי שלות כסילים ומנוחות דוא שמאברות אותם. הבן ולמד:

61 ועוד פריש עד כי יבא שליה. (Gen. 49, 10) אשר הוא לו. ושינה בה ג' שיטין. חתילה השליך הן (⁹). והשנית הרגנית

* 70 Worte des Saadias in Dr. Geiger's Wissenschaftl. Zeitschr. V p. 319 und in Dukes Beitr. II p. 111 Pro. 11. ה' שרך (⁹) עכיה (⁹) לישרות (⁹).

הלמד והשלישת הצליפה נא בנוו. ולא הוואי כפתורנו דבר שיקיצה. וועוד ששותעה⁽¹⁾ בפחדונו מתקצת ה兜ותרים כיידםתו לויטש משכן שליה.⁽²⁾ (60) 78. (Ps.) ואינו كذلك. ולא ירעהו בו מואמה. והעטדרתו כשרה א כדרך כל ירא שמות שלא להשתחית מרכבי הקב'ה אפילו אותן אתה: (62) ופחד שקדמתן שלפ' יבש. (6) (Ps. 129) קודם החום. ואמר כי אין לה דומה בכל המקרה. וכי היא מן לשון המשנה. כדהן שלפי קצר. (6) (Thalm. B. Jebamoth 116) שפירושו חום הקץיר וכן פחר זה. וו' המלה הרבה רמיין יש לה במקרה כמוות כל⁽⁴⁾ שלפ' חרב. (8, 10) (Jud.) וטלף איש נעלו. (7) (Ruth 4, 12) (Ps.) פירוש יהיו בחיציר גנות שקדמתן שלפ' יבש. (6) (Ps. 129) קודם שיקשד ההורע וקודם שחחטף ממכויה חיבט. וכן פחרון שלפי קצר שבתלמוד כחפץ מסיקת רוע הקוצר והפשיטה מן כליה. רבנן ולמד:

63 זפחר ותישורי למלך בשמן. (ט, 57 Jes.) והמנחה למלך השמן. וחליף פתרון י' רבי ברא. ואין פתרונו כאשר אמר: אבל דימיו אשורנו ולא קרוב. (ז, 24 Num.) ופרשוי ודריכתה לו הבישול בשמי בשמיים וzendמה לו כי הוא מן מנהח כמות ותשורה אין להביה. (ז, 9 Sam.) ואין השורה אלא מן אשורנו. (ט, 23 Num.) אין עטנו מה שיתן לנוicia בכוואה שראה לנו. הבן ולמד:

64 ופהר, אשה בבל לילה מטהו. (ז, 6 Ps.) כמות כאשר יפרש השורה לשורות. (Jes. 25, 11) וזה יזרע בדימי ששות בדמעות כהראץ י' בימים. ואני אראה בפתרונו שהוא מן לשון ארמי תרגום ורוחץ אה בשרו בימים ויכת בשרה י' (ט, 14 Onk. Lev.) כלומר ארוחץ עריש ברגמות:

65 ואמר כפחרון ישועום מדבר וציה (Jes. 35, 1) כי רעו ורבים כפחרון נפלות כנפילה זו ותראהו . (Exod. 2, 6) ואינו כשאמך . לפי שרכם בישועום מקום רגנון כתו בז שבדורות (Num. 3, 49) במקום נן ופתחו ישותן מדבר :

66 וְפֶתַח בָּאשְׁמָנִים כִּמְחִים . (10, 59- Jes) ^ו הָיוּ בְּגָלוֹלִים

*) שְׁמַעַתִּי. *) שִׁירַעָה. *) In uns. gebräuchl. Ausg. וליש;
aber שְׁלֵה in vielen odd. K. *) In uns. gebräuchl. Ausg.
אֲשֶׁר שְׁלֹשׁ (בְּצָרְבָּן) *) In den Targ. Ausg.
wohl: *) וְיָסְחַר - בְּסִינָה. *) Vergl. crit. voc. recens. p. 93.

כמתים. ועשה מילה ^ו ואין בכלל המוקרא כמותה ואין לה דומו. ואני אומר כי יש לה דומוין הרבה שדרומין לה משמענים (10, 8, Neh.) וכונסה האלף על אשטנים ועירה מן שמן כשבנסתה על אוכב ^ז והעיקר בוכ ^ח וכשנבנסת האלף על אוכרה והעיקר זבר. ופחרון כשלנו בצהרים בנפש. (Jes. 59, 10) כשהלנו בצהרים באור ככושל בטעות ^ט וחיוו מן ^י החיים הדשניים כמהוים שהם עפר באדמה. בינה כי ופרש בצדק הזרה התחימה:

67 ואמר בשטן. רכביב ייאכדר זה אל השטן (8, 7, Job) כי הוא אדם. והדרות מוביחות שאינו מבני אדם כי אם מן המלאכים. והוטכיה על זה באכזרו לו הנו בך אך אתה נשׁו שמר. (Job 2, 6) ואמר אחורייך וך את איוב בשחין רע. (Job 2, 7) ומן הדבר המפורסם כי הקב"ה לא הסניר בן אודם לאחזרו לרבותו בנגע או גינוי דבר ויקם לו כבלאים שהבו בסנורים לכל מהקביצים על פתח בית לוט ושרפו סרום ועירה. וכמו וויאצא מלאך ה' וך במחנה אשור. (Exod. 35, 2 reg. 19)

68 ואמר כי הנחלות (Ps. 5, 1) מן יהל טשה. (Exod. 32, 11) ופירשוו ^ו כמות הפללה:

69 ועשה עלמאות (Ps. 9, 1) מילה אחת. כלומר שהוא קול נעלם ^ז: **70** ופחר נפהו משבי. (17, 7, Pro. 17) ביטחיו משבי. ולא פתרו מן הרומה לו וזהו מן לשון משה שאומרת נפה לפי שאמורה האשח לקוראה נפת משבי מר אוהלים וקמנון וכל דבר הרומה לו מן הבשטים הטובים:

71 לא נופל אני מכם: (Job 12, 3) אמר אני נורל מכם. ואינו כך בליך מן נפילה ממש: **72** ועשה התו אשר בחלפיות (Cant. 4, 4) כי הוא מעיקרה. לפי שהשיב על בן אשר ואמר תלפ' ראותה. וזהו ^ט נברית כתו

ו. אוכב ^ט lies (2). מילה זוירה ^ט Bielleicht muß es heißen: מילה זוירה (2). אוכב ^ט lies (2). ופירושו ^ט lies (2). כחוֹשָׁן ^ט Bergl. ^ט lies (2). כחוֹשָׁן ^ט lies (2). כחוֹשָׁן ^ט lies (2). והיא נכricht ^ט Die Worte bis dagegen oben p. 14. Neo. 44. ^ט Die Worte bis die Aben-Esra Sephiat Jelher Neo. 67 nicht vors gelegen zu haben scheinen und vielleicht von Dunash oder einem andern erst später am Rande hinzugefügt worden sind, stehen meiner Ansicht nach am unrichtigen Orte; sie gehören an das Ende der Neo. nach den Worten ר' עלי עלן ^ט bis חל' עלי עלן ^ט sind noch die des Saadias, und erst mit ^ט והיא נכricht beginnt der Einwand Dunash's.

קו חאניה . כמו קו תלפיה . והקבוץ תלפיות שהוא גנור מן מלפנו . (35, 11) ופחרון בניו תלפיות לחוליות כמו חלול הוא יצא (י) לשני פנים האחד מלבי בני ישראל שכתרון חולית הגשך כטרחם וכתרחם אלף המן חלו עלו (ז) :

73 ולא (י) שורום אבותיכם . (Deut. 32, 17) ולא שבו לכם ביה (ז) מבחר אבותיכם :

74 אספה עלימו . (Deut. 32, 23) מן (ז) אוסף עליהם מרורות וחצי אבלה בהם . (ז) :

75 מוי רעב . (Deut. 32, 24)

76 פן ינבראו . (Deut. 32, 27) • שלא ינבראו :

77 כי לא צורנו צורם ואיבינו פללים . (Deut. 32, 31) לא ידעו כי נפרעין מהן :

78 שט (Job 34, 19) הוא הנדריך לב . ברצחיב ולכלי (י) לא יאמר שט . (Jes. 32, 5) :

79 רב מחולל כל ושוכר כסיל ושורר (י) עברים . (Prov. 26, 10) החופט הנרוּל ייחיד כל האדם והשוגר על הבסיל כסוגר על העברים על הרין . וטעמו בעבורין שעבורין על מצחו של הקב"ה התריריהם על החותם וכי (ז) כאשר השיפט הנדריל לא יועילו מוסרו באoil . כן לא יועל מוסרו במיו שמשל בו יצרו ואילו עמד על הימהה לא רנחת החותם . וכן הוא אומר עיר פרוצה ואונ (ז) חומה איש אשר אין מעוז לרוחו . (Prov. 25, 28) ייוזו עובי עכירה לשולטן כמו השוטים . הקב"ה ישלנו מלחות כמותן . ואם אמר שוכר וזה בשין הוא כהוב אמרנו לנו (ז) כי בכל המקרה תחילה השין בסמך והסמק בשין כמו לא אשין (ז) גבול דעתך . (Deut. 19, 14) וושערנו (ז) ממקומו :

(*) Nach meiner Meinung ist zu lesen . Statt und haben uns. gebraucht. Ausg. לא; jedoch kommt in 3 codices K. vor. *) Lies כם . סן (*) ist entweder zu streichen, oder dafür zu lesen. *) In uns. gebraucht. Ausg. ולכלי; jedoch steht in 4 cdd. K. auch . ולכלי . *) Im msr. ist ! geschrieben; der Punkt über und unter dem ! soll anzeigen, daß das ! nach der Ansicht des Abschreibers zu tilgen ist. So findet sich auch in ed. K. 93. *) וכאשר וכי (ז) scheint überfl. und zu lesen . *) ו. ז. (ז) In uns. gebraucht. Ausg. ist geschrieben, doch haben 4 cdd. K. auch . חשבו (ז) In uns. gebraucht. Ausg. ולכלי .

ת. וישערנו (ז) חשבו (ז) In uns. gebraucht. Ausg. ולכלי .

80 חסוכני¹⁾ (Ps. 130, 13) אמר כי הוא חך עלי. ^{ו)} ואני אומר הארני. כמו אם הארני את מעב מhalbנות בראשי עם המERICA. (Jud. 16, 13)

81 בדמי ימי. (Jes. 38, 10) בלהלה ימי:

82 אמרתי לא אראה יה. (Jes. 38, 11) אמר לא אודה יה. ואמר שלשן ראה מצאנחו שחהיה על הודה ולא הביא ראה עליה. ואני אומר איינו בכלל המקרא אף לא מצוי:

83 ופחר דורי (Jes. 38, 12) מאוי²⁾. מלשם ארמי. כמוות די רירין. ופחר מורות (Job 38, 32) כמו מזלות. ועיש על בניה. (ט-ט)

84 עם בניה. וזמורות הם הרוחות שבמיון. והשו לו הוצאה דרךיב החוץיא מורות עד שיאות וויא רוח מאוצרותיו. (Jer. 10, 13) על בניה כמו עם בניה. וכך יבואו האנשים על הנשים (Exod. 35, 22) שפהרנו עם. וכמהו הרבה במקרא. שפחר עם. הבן ולמר. :

85 אם שנוחי ברק חרבי. (Deut. 32, 41) כי אשען ברק חרבי:

86 פרדות אויב. (Deut. 32, 42) פורענות האויבים:

87 ואמר ברקה ווּרב ויהלם. (cf. Ezech. 28, 13) וראמות וכרכד Ez. 27, 16) ואהלים. (cf. Exod. 28, 19) הבורה צדק הקדשה. ולא יחנן לומר כי אם ואהלים. ואילו כי הטעם בלמד לא היה לנו לעkor. את הרה. כמות לילה. לו לא כי הטעם בלמד בהלה לא היה לנו לעkor הרה לנו. וכיון שהיה לרגה³⁾ שمر על למד או עקרת הרה ואמרנו ליל והוא לשון זכר. ואילו שהוא לשון זכר לא אמרנו חמד בכל מקום רלה הרה:

88 ואמר הונדר מן הגד. והונדר מן מרד⁴⁾ אוקה⁵⁾ מן אהת⁶⁾ ואושטמן אטימ וקנען מן פקוד ושוע וקען (Ezech. 23, 23) ואחתמן מן אהת ורזהת מן רח ונפשם לא אנקעה⁷⁾ ורבים כאלה:

89 ואמר איך לא עוכה עיר הלהלה (Jerem. 49, 25 Keri) כמו הלהלה. אף נטליה. (Ps. 16, 6) נחלות לפ' דרך הרגנים. והויטב:

90 ואמר צור העודה חזום חורה (Jes. 8, 16) שטוד העדרות

¹⁾ In uns. gebraucht. Ausg. ist das Wort geschriften: חסוכני; ²⁾ נָאֵוי. ³⁾ נְלָאֵי. ⁴⁾ מַרְדָּעֵי. ⁵⁾ אֲוֹקָה. ⁶⁾ אֲנָכָם. ⁷⁾ אֲנָכָה: והוא כרدن טיל. ⁸⁾ נְלָאֵה. ⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁾ נְלָאֵה. ¹²⁾ נְלָאֵה. ¹³⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁾ נְלָאֵה. ²¹⁾ נְלָאֵה. ²²⁾ נְלָאֵה. ²³⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁾ נְלָאֵה. ³¹⁾ נְלָאֵה. ³²⁾ נְלָאֵה. ³³⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁾ נְלָאֵה. ⁵⁰⁾ נְלָאֵה. ⁵¹⁾ נְלָאֵה. ⁵²⁾ נְלָאֵה. ⁵³⁾ נְלָאֵה. ⁵⁴⁾ נְלָאֵה. ⁵⁵⁾ נְלָאֵה. ⁵⁶⁾ נְלָאֵה. ⁵⁷⁾ נְלָאֵה. ⁵⁸⁾ נְלָאֵה. ⁵⁹⁾ נְלָאֵה. ⁶⁰⁾ נְלָאֵה. ⁶¹⁾ נְלָאֵה. ⁶²⁾ נְלָאֵה. ⁶³⁾ נְלָאֵה. ⁶⁴⁾ נְלָאֵה. ⁶⁵⁾ נְלָאֵה. ⁶⁶⁾ נְלָאֵה. ⁶⁷⁾ נְלָאֵה. ⁶⁸⁾ נְלָאֵה. ⁶⁹⁾ נְלָאֵה. ⁷⁰⁾ נְלָאֵה. ⁷¹⁾ נְלָאֵה. ⁷²⁾ נְלָאֵה. ⁷³⁾ נְלָאֵה. ⁷⁴⁾ נְלָאֵה. ⁷⁵⁾ נְלָאֵה. ⁷⁶⁾ נְלָאֵה. ⁷⁷⁾ נְלָאֵה. ⁷⁸⁾ נְלָאֵה. ⁷⁹⁾ נְלָאֵה. ⁸⁰⁾ נְלָאֵה. ⁸¹⁾ נְלָאֵה. ⁸²⁾ נְלָאֵה. ⁸³⁾ נְלָאֵה. ⁸⁴⁾ נְלָאֵה. ⁸⁵⁾ נְלָאֵה. ⁸⁶⁾ נְלָאֵה. ⁸⁷⁾ נְלָאֵה. ⁸⁸⁾ נְלָאֵה. ⁸⁹⁾ נְלָאֵה. ⁹⁰⁾ נְלָאֵה. ⁹¹⁾ נְלָאֵה. ⁹²⁾ נְלָאֵה. ⁹³⁾ נְלָאֵה. ⁹⁴⁾ נְלָאֵה. ⁹⁵⁾ נְלָאֵה. ⁹⁶⁾ נְלָאֵה. ⁹⁷⁾ נְלָאֵה. ⁹⁸⁾ נְלָאֵה. ⁹⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁰⁾ נְלָאֵה. ¹⁰¹⁾ נְלָאֵה. ¹⁰²⁾ נְלָאֵה. ¹⁰³⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁹⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁰⁾ נְלָאֵה. ¹¹¹⁾ נְלָאֵה. ¹¹²⁾ נְלָאֵה. ¹¹³⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁴⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁵⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁶⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁷⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁸⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁹⁾ נְלָאֵה. ¹²⁰⁾ נְלָאֵה. ¹²¹⁾ נְלָאֵה. ¹²²⁾ נְלָאֵה. ¹²³⁾ נְלָאֵה. ¹²⁴⁾ נְלָאֵה. ¹²⁵⁾ נְלָאֵה. ¹²⁶⁾ נְלָאֵה. ¹²⁷⁾ נְלָאֵה. ¹²⁸⁾ נְלָאֵה. ¹²⁹⁾ נְלָאֵה. ¹³⁰⁾ נְלָאֵה. ¹³¹⁾ נְלָאֵה. ¹³²⁾ נְלָאֵה. ¹³³⁾ נְלָאֵה. ¹³⁴⁾ נְלָאֵה. ¹³⁵⁾ נְלָאֵה. ¹³⁶⁾ נְלָאֵה. ¹³⁷⁾ נְלָאֵה. ¹³⁸⁾ נְלָאֵה. ¹³⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁰⁾ נְלָאֵה. ¹⁴¹⁾ נְלָאֵה. ¹⁴²⁾ נְלָאֵה. ¹⁴³⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁰⁾ נְלָאֵה. ¹⁵¹⁾ נְלָאֵה. ¹⁵²⁾ נְלָאֵה. ¹⁵³⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁰⁾ נְלָאֵה. ¹⁶¹⁾ נְלָאֵה. ¹⁶²⁾ נְלָאֵה. ¹⁶³⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁰⁾ נְלָאֵה. ¹⁷¹⁾ נְלָאֵה. ¹⁷²⁾ נְלָאֵה. ¹⁷³⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁰⁾ נְלָאֵה. ¹⁸¹⁾ נְלָאֵה. ¹⁸²⁾ נְלָאֵה. ¹⁸³⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁰⁾ נְלָאֵה. ¹⁹¹⁾ נְלָאֵה. ¹⁹²⁾ נְלָאֵה. ¹⁹³⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁰⁾ נְלָאֵה. ²⁰¹⁾ נְלָאֵה. ²⁰²⁾ נְלָאֵה. ²⁰³⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁹⁾ נְלָאֵה. ²¹⁰⁾ נְלָאֵה. ²¹¹⁾ נְלָאֵה. ²¹²⁾ נְלָאֵה. ²¹³⁾ נְלָאֵה. ²¹⁴⁾ נְלָאֵה. ²¹⁵⁾ נְלָאֵה. ²¹⁶⁾ נְלָאֵה. ²¹⁷⁾ נְלָאֵה. ²¹⁸⁾ נְלָאֵה. ²¹⁹⁾ נְלָאֵה. ²²⁰⁾ נְלָאֵה. ²²¹⁾ נְלָאֵה. ²²²⁾ נְלָאֵה. ²²³⁾ נְלָאֵה. ²²⁴⁾ נְלָאֵה. ²²⁵⁾ נְלָאֵה. ²²⁶⁾ נְלָאֵה. ²²⁷⁾ נְלָאֵה. ²²⁸⁾ נְלָאֵה. ²²⁹⁾ נְלָאֵה. ²³⁰⁾ נְלָאֵה. ²³¹⁾ נְלָאֵה. ²³²⁾ נְלָאֵה. ²³³⁾ נְלָאֵה. ²³⁴⁾ נְלָאֵה. ²³⁵⁾ נְלָאֵה. ²³⁶⁾ נְלָאֵה. ²³⁷⁾ נְלָאֵה. ²³⁸⁾ נְלָאֵה. ²³⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁰⁾ נְלָאֵה. ²⁴¹⁾ נְלָאֵה. ²⁴²⁾ נְלָאֵה. ²⁴³⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁰⁾ נְלָאֵה. ²⁵¹⁾ נְלָאֵה. ²⁵²⁾ נְלָאֵה. ²⁵³⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁰⁾ נְלָאֵה. ²⁶¹⁾ נְלָאֵה. ²⁶²⁾ נְלָאֵה. ²⁶³⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁰⁾ נְלָאֵה. ²⁷¹⁾ נְלָאֵה. ²⁷²⁾ נְלָאֵה. ²⁷³⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁰⁾ נְלָאֵה. ²⁸¹⁾ נְלָאֵה. ²⁸²⁾ נְלָאֵה. ²⁸³⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁰⁾ נְלָאֵה. ²⁹¹⁾ נְלָאֵה. ²⁹²⁾ נְלָאֵה. ²⁹³⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁰⁾ נְלָאֵה. ³⁰¹⁾ נְלָאֵה. ³⁰²⁾ נְלָאֵה. ³⁰³⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁹⁾ נְלָאֵה. ³¹⁰⁾ נְלָאֵה. ³¹¹⁾ נְלָאֵה. ³¹²⁾ נְלָאֵה. ³¹³⁾ נְלָאֵה. ³¹⁴⁾ נְלָאֵה. ³¹⁵⁾ נְלָאֵה. ³¹⁶⁾ נְלָאֵה. ³¹⁷⁾ נְלָאֵה. ³¹⁸⁾ נְלָאֵה. ³¹⁹⁾ נְלָאֵה. ³²⁰⁾ נְלָאֵה. ³²¹⁾ נְלָאֵה. ³²²⁾ נְלָאֵה. ³²³⁾ נְלָאֵה. ³²⁴⁾ נְלָאֵה. ³²⁵⁾ נְלָאֵה. ³²⁶⁾ נְלָאֵה. ³²⁷⁾ נְלָאֵה. ³²⁸⁾ נְלָאֵה. ³²⁹⁾ נְלָאֵה. ³³⁰⁾ נְלָאֵה. ³³¹⁾ נְלָאֵה. ³³²⁾ נְלָאֵה. ³³³⁾ נְלָאֵה. ³³⁴⁾ נְלָאֵה. ³³⁵⁾ נְלָאֵה. ³³⁶⁾ נְלָאֵה. ³³⁷⁾ נְלָאֵה. ³³⁸⁾ נְלָאֵה. ³³⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁰⁾ נְלָאֵה. ³⁴¹⁾ נְלָאֵה. ³⁴²⁾ נְלָאֵה. ³⁴³⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁰⁾ נְלָאֵה. ³⁵¹⁾ נְלָאֵה. ³⁵²⁾ נְלָאֵה. ³⁵³⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁰⁾ נְלָאֵה. ³⁶¹⁾ נְלָאֵה. ³⁶²⁾ נְלָאֵה. ³⁶³⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁰⁾ נְלָאֵה. ³⁷¹⁾ נְלָאֵה. ³⁷²⁾ נְלָאֵה. ³⁷³⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁰⁾ נְלָאֵה. ³⁸¹⁾ נְלָאֵה. ³⁸²⁾ נְלָאֵה. ³⁸³⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁰⁾ נְלָאֵה. ³⁹¹⁾ נְלָאֵה. ³⁹²⁾ נְלָאֵה. ³⁹³⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰¹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰²⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴¹¹⁾ נְלָאֵה. ⁴¹²⁾ נְלָאֵה. ⁴¹³⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴²¹⁾ נְלָאֵה. ⁴²²⁾ נְלָאֵה. ⁴²³⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴³¹⁾ נְלָאֵה. ⁴³²⁾ נְלָאֵה. ⁴³³⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴¹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴²⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵¹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵²⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶¹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶²⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷¹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷²⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸¹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸²⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹¹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹²⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁹⁾ נְלָאֵה. ⁵⁰⁰⁾ נְלָאֵה.

¹⁾ In uns. gebraucht. Ausg. ist das Wort geschriften: חסוכני; ²⁾ נָאֵוי. ³⁾ נְלָאֵי. ⁴⁾ אֲבָקָם. ⁵⁾ נְלָאֵה. ⁶⁾ אֲנָכָה. ⁷⁾ אֲנָכָה; והוא כרדי. ⁸⁾ נְלָאֵה. ⁹⁾ נְלָאֵה. ¹⁰⁾ נְלָאֵה. ¹¹⁾ נְלָאֵה. ¹²⁾ נְלָאֵה. ¹³⁾ נְלָאֵה. ¹⁴⁾ נְלָאֵה. ¹⁵⁾ נְלָאֵה. ¹⁶⁾ נְלָאֵה. ¹⁷⁾ נְלָאֵה. ¹⁸⁾ נְלָאֵה. ¹⁹⁾ נְלָאֵה. ²⁰⁾ נְלָאֵה. ²¹⁾ נְלָאֵה. ²²⁾ נְלָאֵה. ²³⁾ נְלָאֵה. ²⁴⁾ נְלָאֵה. ²⁵⁾ נְלָאֵה. ²⁶⁾ נְלָאֵה. ²⁷⁾ נְלָאֵה. ²⁸⁾ נְלָאֵה. ²⁹⁾ נְלָאֵה. ³⁰⁾ נְלָאֵה. ³¹⁾ נְלָאֵה. ³²⁾ נְלָאֵה. ³³⁾ נְלָאֵה. ³⁴⁾ נְלָאֵה. ³⁵⁾ נְלָאֵה. ³⁶⁾ נְלָאֵה. ³⁷⁾ נְלָאֵה. ³⁸⁾ נְלָאֵה. ³⁹⁾ נְלָאֵה. ⁴⁰⁾ נְלָאֵה. ⁴¹⁾ נְלָאֵה. ⁴²⁾ נְלָאֵה. ⁴³⁾ נְלָאֵה. ⁴⁴⁾ נְלָאֵה. ⁴⁵⁾ נְלָאֵה. ⁴⁶⁾ נְלָאֵה. ⁴⁷⁾ נְלָאֵה. ⁴⁸⁾ נְלָאֵה. ⁴⁹⁾ נְלָאֵה. ⁵⁰⁾ נְלָאֵה. ⁵¹⁾ נְלָאֵה. ⁵²⁾ נְלָאֵה. ⁵³⁾ נְלָאֵה. ⁵⁴⁾ נְלָאֵה. ⁵⁵⁾ נְלָאֵה. ⁵⁶⁾ נְלָאֵה. ⁵⁷⁾ נְלָאֵה. ⁵⁸⁾ נְלָאֵה. ⁵⁹⁾ נְלָאֵה. ⁶⁰⁾ נְלָאֵה. ⁶¹⁾ נְלָאֵה. ⁶²⁾

וכהנה ולמהה לחולמים כאמרו חותם תורה כלמורו (Ex. 28) ולא רצה להחכיה וכמוזו אמר חותם י' הרברט וחותם הספר (Dan. 12, 4) צוחו לכהבה ולמורה לשטרה כשתעשה והואמר לו שמור זה הממן והורד בו ואילו צוחו חותם הרברט לתבאותן לא היה ראוי לו לכתבן ולגלוון לכל אדם רבנן ולמד :

90 ופחר פלני מים לב מלך . (Ex. 21, 1) ביראות אליהם .
ולמעיר על והמכה מקומות . רכחיב ברוך ה' אלהי ישראל י' אשר נחן כוחת כלב המלך . (Ex. 27, 7) ורבה במותיו לרוחת עם ולענין עם . הוי אשור שבט אפי . (Jes. 10, 5) בני חנף אשלהנו . (Jes. 10, 6) וכמוה העיר ה' את כורש י' מלך פרת (Ex. 1, 1) על זה נאמר פלני מים לב מלך . אומר זה יחברך לך אמרו ועליז אערוך ואמר דרכיה על רטה חסדר . (Ex. 7, 29) :

92 חמונים (Ps. 68, 32) השמן החמן . כמו מגдал מגדל ענק .
ענק . פרשות סוכו בצד נהשבו . (Jes. 5, 28) כשטיך הוק מצור .
(Ex. 3, 9) משוד הנחומייה . (Ex. 66, 11) על שדים . (Ex. 32, 12) יפלו כמכורמי .
עלם עילום . כהוא במכורם י' . (Ex. 51, 20) יפלו כמכורמי .
(Ex. 141, 14) ורכיס כאלה . ומן הבושים מכחד מבחוור . מכחד
ומבחור . וכן חמונים אמר חזון עם קרואים על שם מקום שמנו המשמן .
ואיפשר שזהו השמן הוא לפי שכינו שמות רבות על שתי לשונות
באו ואא כהלים וקמע או פרח בשיקדמנו :

93 כברחת ארץ י' (Gen. 35, 16) פירשו בטיל ולא מצינו כברחת
מלא י' כברחת ולא ברחה ולא ברח על שם מיל . אבל אני אומר כי
הוא מן כביר צדיק . י' (Job 34, 17) כלומר שנשאר מן המקום
לאפרה הרכה :

94 כי פעל ועשה . (Jes. 41, 4) עבר . כמוות עשה לו בינה
פסיס . (Gen. 37, 3) ובן וקרא זה אל זה ואמר . (Jes. 6, 3) :
95 פרשדונה י' (Jud. 8, 22) והרנן עשוינו י' (Ex. 29, 3) ומקלוני

¹⁾ In uns. gebräuchl. Aussg. ist für Israël abet findet sich auch in ed. 101 K. י' In uns. gebräuchl. Aussg. ist geschrieben: ישׁרָאֵל; ²⁾ י' Aussg. ist geschrieben: כהנְמַנּוֹ; ³⁾ Aussg. ist geschrieben: כהנְמַר; ⁴⁾ Aussg. aber findet sich auch in vielen edd. K. י' Aussg. ולו א' י' אדריך כבד פרשדונה י' (טיזור) וכעשותני י' (Ex. 29, 3) vielleicht ist גם lesen:

(10 Jerem. 15, 10) אבל אין לנו להשליך דבר מן הדין השלום ^{ו'} שדרנווּוּ המודרךן והמצחצחים . ולא נפוץ על צירוף השמות ^{ט'} ממקצת שמות הכתובות לבוניה המיוחרות שרותקים בניינים כמוות פרש לא נבנה כמוות קרש ונאמר קרשדונה . וכן לא נבנה דרגל וגמור רגלה . ולא נבנה אחד מן השמות על דמהשבה ואם נקרא לדבר אחדathy שמות או שלש לא נקרא אחו שם אחר על משקל אוית השם ונקראנו מני . בנן הגה כרחוב עש (Job 4, 19) ועייש (Job 38, 35) מי שמות לדבר אחד ולא אפשר לנו שנדרין עליו ונקרא הש על משקל עש ונאמר ^{ו'} הש על טשקל דש החטים (Chr. 21, 20) כמו עש הרומה לעש ולא יתכן לנו לקראתה ^{ז'} בגין שיש בנקרא שיש שיש כאמרו על רצפת בהט וושט . ולא יתכן ^{ח'} לקראתה ^{ט'} שד שוד על משקל שוד תזחומייה . (11 Jes. 66, 6) יהוה ^{ו'} ליד שני שמות יד יוד כאשר למד שני שמות שד שוד וכן לא גדרין שם על שם ונשנה הלשון והקדשת אבל המעשים לדין ולצער עליו משקל מוחדר וחיב לבעל הרעה לשקל לצער ולהרחב על והמרבר לבליה קראת אדים אדרום בשקרה הכתוב ענק ענק ולא נקרא רחמים המום ^{ט'} כמרקא רוכחוב עולם עילום . ולא ערבית וכל נשאי קדר (Ez. 27, 21) ערובה . ולא ארב ודומה ארובי בלחוי נקרהנה כטמץינה קרואה ולא נסopic לדרבר על שם דבר אדר כאשר נשקל המעשים שנשקל ממקצתן על מקצת הרבים ונפרש אשר הוא עמוק מפעמי ספרי דקב"ה . ולא נאמר שנקרה אהלה אהולם כאשר אמר :

96 האבורי לשועהך . (Ps. 119, 174) פירשו כמו חאותי . חילף רכית בואו . כמו חאותי . ולא יאמר חאותי אלא ^{ו'} מן הואה כאשר לא יאמר ובמלאכו ישים חלה (Job 4, 18) בךלו . ומן תרהלה הלהלי ומן הינה חתמתי אבל נאמר כי הוה אשר בחאותי מעיקר המלה כמו חן חפרתי (15 Job 16) וזה המכבי (vgl. Jes. 41, 10) מן חמור אשורי . (5 Ps. 17, 4) ואני אוכה כי פתרון האבורי לשועהך

Die Worte ^{ט'} 16 ו ^{ט'} 17 ונאמר (ט') ב' ב' הם ^{ט'} 18 scheinen ^{ט'} 19 חותם ^{ט'} 20 ונאמר (ט') ב' ב' ב' הם ^{ט'} 21 die Worte von ^{ט'} 18 und ^{ט'} 19 scheinen wie vom Rande in den Text gekommen und die Bemerkung eines Abschreibers zu sein; demnach wären sie zu streichen. ^{ט'} 22 genauer: ^{ט'} 23 ich glaube, es muß steht und nicht gelesen werden. ^{ט'} 24 Nach meiner Ansicht ist ^{ט'} 25 und ^{ט'} 26 zu lesen. ^{ט'} 27 חותם ^{ט'} 28 ונאמר (ט') ב' ב' ב' הם ^{ט'} 29 ist zu streichen.

ה). כמו צמאותו לשוער ח' שאנו צמא ויבש מרוב הרכספ לשוער והוא מלען הארכני שחרג נפשנו יבישה. נפשנא האיכה.

: (Tharg. Onk. Num. 11, 6)

97 כמחუה . (Gen. 27, 12) פירשו כמצחיק . והוא כמחעה וכמפעה . ונאמר על משקלו מנהנה ומננה :

98 וְחַלֵּה אָרֶץ מִצְרָיִם. (Gen. 47, 13) פִּירְשׁוֹ וְתָלָאָה. ואמר
בספר צחות לשון הקדרש שהזכיר בשער החולופים כי תלה ותלה הוא
זהו כמות חבאו אליך והלא (5, 4 ^{טלו}) שעיקרו למד אלף והוציא והוא
כברبور. והומוכיח כי הוא מעיקר המלה כמות הוא אמר בינה שביב
אשר. (5, 18, ^{טלו} 19) והוא אשר בוגנבה ה' צבאות. (Jes. 5, 16) והוא
אשר בזיהמה (Gen. 19, 10) וצידוף ותלה כמות מתלהה.
(Prov. 26, ^{טלו} 18) ופחרוט ונואלו חכמי מצרים מפשי הרעב. ואם
אמיר אומר. מאין חאמיר כשייעב הארים ישחתה. אמרנו. אין בוה
הזכר ספק אצל כל בעלי רעה כי הארים אם נשתחנה עליו מלחומו
כלום ישחתה. ובכל שכן אם לא ימצע להם עלה האויר י אל קדרקו.
באמת אלו אומרים כי הוא ישחתה. נ' ופחרון כמחללה הוורה וקם
(Prov. 26, 18) שhortא שותק ואחד בד פminus. רבו ולמר:

99 ופחד שרפים עמרם ממעל לו. (2) Jes. 6, 2) לא למעלה ממנה ממשט. לפי שהוא יתברך שמו לאחרנו עין וכל שבן שיהו השרפים למעלה ממנה. ואינו בשאמר. אלא על זה ועל כיוציא בו אמרו חכמים (3) Berachoth 31 b u. Thalm. רברה תורה כלשון בני אדם. וכן גם כל ^{ו'} צבא רוחמים عمر עליו. (1) reg. 22, 19(1) כייאקר בנווג שכיעולם מלך וזה דרכו להזות עבריו ואנשו עמרם עליו לשמרו. וזה הרבר ^{ו'} מלך הוא. הבן:

100 ואמר בפיהון על אילית השחר . (Ps. 22, 1) כמוות נגמר אין איל . (Ps. 88, 5) ואילותו . (Ps. 22, 20) ואמר כי הוא מן לשׂו כח וואיל . ואם כן יאמר גם באילת ארבעים (Prov. 5, 19) כן . עד ששב

Am Rande steht **ישחתה** ⁽²⁾ Nach **האר** sind die Worte einzufügen: והרכר המכברי על שטוח הרעך מה שנאמר והיית מזוגע. ואך לא ישתגע הרואה בנו והנה אכלתו אמו מוכר (Deut. 28, 34) (Deut. 28, 67). Diese Worte stehen weiter unten nach JL 105., gehören aber hierher. ⁽³⁾ In uns-gebrauchl. Ausg. Nach fehlt vielleicht **לשׁפּט**.

כל השמות אל המעשין. ואני אומר שהוֹא כמו אליו אחחים ואי אפשר לומר כלתי וזה. לפי שראינו שהאותה ממשלה עצמה באילה ובכל מי יהיה. ונום הקב"ה מושל בני האדם בחוזות ברחוב על יונת אלם רוחוקים. (פ. 56, 1) יונה ממש. כך אליה ממש. וורוך החכמה למשל משלים ולחרור חירות. כי כן אמר הקב"ה ליהוקאל. בן אדרם חור חירה ומשל משל. (ב. 17, Ez.) והוא הגנות חכמה ומיפוי דעת. וחכונה ברוך המלמד לאדם דעת. התיכון כי עת לנכונות ועת לפטעה. ועת לעקור נתעה כי (3) Koh. 3, 2. (cf.):

10 ואמר בפהרין כדרור אל ארץ רחבה ירים. (Jes. 22, 18) כמות כמלך עתיד לכידור . (Isa 15, 24) וכידור (י' הוֹא היכה מהומשך יסודיה ה' אוחות ולא ירמלה לבניין ולא בפהרין . לפי שבדור חיבת מושלשת והכפ' שיש בה הופפת הוֹא . והוא בכידור מעיקר רמיילה . ווש ל' ראייה גדרולה מן המטנה שלמרונו רבוחינו . שרימו בו האתרוגן . כשבנו בחרוכות לולב אחרוג כדרור (י' פסל . (Thalm. Succoth 36 a) והוא עגלו מלכ' צד . ואילו הוֹה הבק' מן יסוד המלה . הוֹו אומרים כדרור . וופלרו כידור מחנה . שמע בני והחובן :

102 ואמר בכחב צחות לשון העברי שחבר כי מילה אני ואנחנו
אין לנו יכולן בלשונו לזרף הורבר אל נפשותינו ואפעלי שבני
ישמעאל אמרים מזחני ועשוני ומזונני אני עם עס אבל העברים
לא הסבטו על זהות ולא יטצא במקרא כליה כמוות זה כלוח ואני
עשיחני. (3, 29, Ezech) והוא אצל רבי הבא מאיש בלבול.
ונאמר לו כי אמרת (א) כי בני ישראל לא הסכמו לווגן מזחברים אני
עם אני כמוות ואני עשיתני. (ב-ג) שאים יכולן לשקל מלאה על
עשיחני. אם טען טוען כי רב סעריה זיל לא אמר כי העברים לא
הסכמו בכחוב ובלשון העברית על כך אבל אמר לא הסכמו על זה
לפי שלא נמצא במקרא מילה לעלם במשקל עשיתני ולא הכוונה
פעם שנייה ונאמר שחויב או במצוינו מילה מיוודה מכל (ד) מצופת
על המעשים במקום אחד מן המקרא ולא נזרפה בעצם אחר כן
לא (ה) נשמש מילה ולהה וו רחותבה תברית שימושו (ו) שמליה אחת

⁴⁾ I. יוש. ²⁾ Vergl. crit. voc. recens p. 14. ³⁾ In den
gebräuchl. Aussg. scheint ge-
stelchen werden zu müssen. ⁴⁾ I. סכדר. מ' אמר לך. ⁵⁾ מבליל. ⁶⁾ am Rande steht. ⁷⁾ Vielleicht
ist שורשו in dafür zu segnen.

מצטרף ממנה ית אלפּ קְפַע מלה והוא אוינו נכט החה זה החזוק
 מן התשובה כי ריא מבטל צירוף המילון ורימוי מוקצת על המקצת
 ונוסף דברינו פירוש ופיענוח כמות שאמרנו לטוען לו אם אין אהה
 מצורף משמש עשיינו לפי שלא מצאותו כי אם במקום אחר בלבד
 כן לא חחוייב לצורף בדבריך העליונות ממצרים (Num. 20, 5; 21,
 9) וכן זעיר (Num. 28, 28) ולא אשר יאמורך (למומה) (Ps. 139, 20)
 ולא תרחיב צעריך (Sam. 22, 37) ולא כלו (Jer. 15, 10) מקללונו.
 ולא כלו (הברך בשלם 19, 21) ורכבים כאלו הרכבות עד
 שכורת צירוף המילון ואנו ראיינו ששוקל במילה החזורה שנפלת
 במקומות אחד מילין רבים. ואם אמרה הנטען לו ווזק חובל לצורף
 עשיינו ברכיריך וזהו מילת שקרנית ריקנית ואני אומר אם הכהoper
 הרשע דיכרו (בhabao ובrikon אני ארכנה באמונה ובוחלה ובחפהלה
 באמרי אתה אלו עשיטני ולא עשיתני אני ואחה כסיטני ולא
 כסיתני. ופירשו כי עשיטני ולא שעשית את עצמן. ואחה
 כסיתני ולא כסית את עצמי. ואם אמר ווזק אמרת כסיתני (על
 על משקל עשוינו וחתמה (מן המעשים הבבדים. אשיבנו
 ואומר כי גם זה קל הוא לפי שמצוינו קלות מכסה לרבריו. וכוסה
 קלון ערום (Prov. 12, 16) על משקל עשה ונאמר במשקל עשה
 כס (רפי כשראה רכבים מן המילון ונאמר גם כי צירופינו (כל
 מלה שתהא במרקא שאמרה (בין מצדיק בין מכופר לפי שבך דבר
 שחראו שם (ואפעלאפי שהוא סומך לרבר אווח אט רשות אט צרייך
 הוא אוינו לך בלחוי הכל דברי המק' ביה (שזיה בו נביין לכתבו
 בספריהם הקראין על שםם ושם ספרי אלהו יתברך שם ויתעלה

¹⁾ In uns. gebräuchl. Ausg.; im Dr. aber ist in vielen edd. K. geschrieben; vergl. auch De Rossi: variae lectiones V. T. ²⁾ Die Stelle ist entweder ein falsches Citat, oder es ist nach noch ³⁾ einzufügen, was sich auch 2 Sam. 22, 37 nach ⁴⁾ findet, und dies Wort das beabsichtigte Beispiel. ⁵⁾ In uns. gebräuchl. Ausg. aber ⁶⁾ findet sich dafür auch in einigen edd. K. ⁷⁾ (כסה) ⁸⁾ כהה lies ⁹⁾ והכמה lies (בשיטני) (דיבריה גם כן צירוף ברוך הוא. ¹⁰⁾ ד. Dr. Gelger in Moses ben Maimon pag. 41 corrigit ¹¹⁾ שטחים ברכז הוא. ¹²⁾ שם (שנאמרה)

וברו. ואני רמה מן האומי¹⁾ כי ישועה דוח לשונו צח וכן כי עמוס כ' הוא אשר ישר בעינו. וו טעה היא לפי שרבורי המקרא כל דרכיו הקב"ה ומה שלא היה מדבריו בסוג רצחו והפץ בו ובו כרת עטנו בירתו כרכבת ואני אתה בריתך אתם²⁾ אמר ה' (Jes. 59, 21) זיכר אליהו עמו לקחת שכילם ויראנו מורה לבני אולם בבית מקשו עם ישראל כלם:

103 ואמר אלהי כי שמעתי במשקל אני עורחיך (Jes. 41, 14) ושמעויכם במשקל והפוצוחיכם (Jer. 23, 34) ושמעתיה במשקל מימי קדם ויצרתה. (Jes. 37, 26) ושמעתך במשקל ודרעון (?) (Jes. 48, 16) והשמעתים במשקל וזרחותם (בנויים) (Ezech. 11, 16) ואשימים במשקל ואמחצם. (ணף 22, 39) ושמעונך במשקל לא גנעןך. (Gen. 26, 20) ושמעונכם במשקל ברצונכם³⁾. ושמעונם במשקל ירעונים. (Jes. 59, 12) שמעתה במשקל וכעלחה. (Gen. 21, 13) והשכיה⁴⁾ והעמידה. (Num. 5, 16) ושמעוני במשקל רימחני⁵⁾. (1 Sam. 19, 17) :

104 ואמר בכתיב צחות לשון הקורש כי שמות הרים לא תקראה⁶⁾ ולא תלו⁷⁾ ולא חסוך⁸⁾ וחולרתה⁹⁾ במקרא כמו הלבנון ונסמוכה בשמות הרים מבלי מצוין במקרא. ואם לא ימצאו סמוכין תחנן לפי שדרך הקרי ולבסוף י עבר והוא קודם בכתיב צחות הלשון בשער הצירוף דבר אמרו והוא בוראי לפי שהוא סנהה ללשון העברי בלבד ולא אלא לשון העברי עלו צירופה והערבים כשתעביר החולרת בשמות הרים כן חיבור בו הסמוכה. ואנו אך אומרים כי שמות הרים ואם אין אן¹⁰⁾ מוצאים לנו אום

ולא י. d. b. (ב'). האופר Dr. Geiger (l. c.) will dafür (ב').
lesen. (ג') In uns. gebräuchl. Aussg. steht jedoch
haben auch viele edd. K. (ד') המילים נסובן (ה') Es ist wohl zu
lesen: (Ps. 128, 26) שמעונכם במשקל ברצונכם (ו') Mach die
ſchall. (ז') במשקל Hier muß nun nach meiner Ansicht M. 106
folgen, cf. pag. 32 Anm. 2. Auch jenes sind Formen,
die fast alle nur einmal im A. T. vorkommen, wie die hier aufge-
führten. (ח') Es scheint vor dem auss-
gefalle zu sein: ober והקרום זלורה, קקנאה (ט') Die Punkte über dem
n und i zeigen an, daß das Wort zu streichen ist. (S. D. Luzzatto).

במקרא ולא לפ' ה') רצקרא לרבען ממנה הלשון וצירופו בלבד ונאמר כי מילה החולדה והסימוכיה אין הפרש ביןיהם ונאמר ברוסכמתה י') שמעון שמעוני ושמעונו ושמעונן י') ושמעונים שמעונה ושמעון אף היה שם נוסף בו בחולדה אותן הפסמכנוו (ג') בכל פז הפסכמה באות חנופת כמוות שליח (ה') (Gen. 38) שנוסף בו נון ונאמר בחולדתו שלצני י') וכן נאמר בסימיכתו שלני ושילנו ושלנם ושלינה ושלנן ושלנקן ושליך י') ושילך נמצא הטעמוכה בשמות ובמאות החולדה ואין אחד מבני הדעה מי ימזה על ידי ברבר זה שאמרתי י') וריבוי י') שמות החיים לא יושג י') לפחות נמצא במקרא . ונאמר כי החולדה הנמצאת במקרא בשמות החיות דוא והמייחת לקובי צה כשם שמייחת להסכמה . נאמר דעתם גרים יצחקים יעקבים ונקבץ כל השמות ואמר מקצת עם בקביען השמות והסתמכוון כי יעקב בן יצחקו י') בטפרר הריש בעוקבים כמו יעקובנו אשר שבה ורים ורווז שובינו יוכינו אל לראות בנין עירנו . והדבר המוכיח כי דוא י') הדרעה י') שאמר הבהיר אורי מלכון (8 Cant.) ולכון אין ר' בער . (Jes. 40, 16) וכבר חישבתי באלה שני בני היזחור (Zach. 4, 14) ויצחר בן קרת' ידרעה כמו תקמונתו י') מן הנדרע ורוצב עליו שא. כמו מנשה שרוכב עליו י') ואמר דמנשה . וחזי שבט המנשה . (ט) ו. 12 Jos. 4, 12) וכשנכנסה הרא עלי עי נעל (י') ימנה ועל יצחר ועל לבנון ועל אהלו י') ועל يولדה . אינו ראוי לטען עלי שכן בוה החזהות גם בעלמותו י') (Ps. 9, 1) שהן שרי אותיות בלבד :

105 **ושחפץ מ' ר' סעדיה פיאור ברהא בהבנחת ב hollowmash עליה**

לפי זה נקבעה : Die Lücke ist, glaube ich, so zu ergänzen: 1) Die Lücke ist, glaube ich, so zu ergänzen: 2) lies 3) Es muss wohl heißen: 3) כהסתמכתה 4) ושמעוני ושמעוני ושמעונן 5) In uns. gebräuchl. Aussg. ; aber ist in Sh. שאמרכן 6) Sh. שילנו 7) שלצני 8) Lies שילך 9) Es muss wohl heißen: 10) Nach Masor. eine Lücke, doch scheint nach dem Zusammenhange nichts, oder etwas Druden oder ein ähnliches Wort ausgesunken zu sein: 11) wohl: 12) ה. הא שחקן 13) corrigiert Prof. S. D. Luzzatto scharfsinnig in שפטו צחקן 14) הדרעה 15) פיקעה 16) Nach ילי fehlt das Wort שחקן 17) עלי 18) אהלי 19) ergänze u. vgl. No. 44.

כאמור בכית להנחות בהדרך (19, 9. Neb.) וכן ה' בஹיטים (Ps. 36, 6) ואני ¹⁾ נאמר על זו הרמה בஹיט בஹיטים כהדים. ברביה. בראיש. והרכיבו כלו. ובכח נאמר על משקל וחו' כהויום זהה. (Gen. 39, 11) כהאיש. והרכיבו כלו. וכן הלאה נאמר במשקל וחצי העט מעל להחומה. (39, 38) וכמותו להעלות העלה להזבח. (27, 29 Chron.) יקרים אמץיו להנדוד מים. (2 Chron. 25, 10) אבל מהם דבר וולגןן. (1, 4) (Jos.) ונשטו מים מרים. (Jes. 10, 5) ושהוימים. (10, 7) (Koh.) שהמלך במשיבו. (Cant. 1, 12) וזה מה נרמה בו השער אלא מה שנספה בכית ובכח ובלמד. השמר באלו הג' היות וו' בכל' כי אחת חלק בה במשקל דרכך כלו אם ישקל דברך בהוספה הוא שלדיעה. ואם לא יקל המשקל אלא בעקו' שעיקרו :
 ומואמר ראש רושבה בשברו למשקל דבריו או נפלא בעינו ואמר לא נראה כמוזו בישראל. ידעו כי או מי ר' סעדיה וולחו מל' בני מורה לא זהחה להם ירעה בחיבור הזרה. ושקול רופזת. ואל חתמה על רملת הנכricht היהודה הנמצאת במרקא תעוז על פי הרוחק במשקל וו' צאו כל' במשקל עלי' כל' חמלן כתות בשוגני (47, 7) והאמיר או על משקלו בקמנין וולחו ישאני עשני וגאנדר. כופני וביבוני וחתחו ²⁾ ועינינו (24, 23) רום יריחו נשא. (10, 3) (Iab.) והאמיר על משקלו פניזו רג'ליהו. וכמו חליים וחליווח' (Schabb. 11, 2) קיבוץ רג'קה האחת מן הדשנה הלית רבוד. וכמוות שנה שנים אשרה אשרים ואשרות ³⁾. צור צור כמוות מול מל. מול בית פעור. (29, 3) (Deut. 1, 1) נזן. בנו. (27, 1) (Cn. 11) (Chron. 7, 27) (Exod. 33, 11) (Exod. 33, 9) כשמר חוק מצור ⁴⁾ :

והרב הפסкар ⁵⁾ על שמות הריצ' מה שנאמר והיה משגע. ואיך לא

1) פְּחַדִּי יְהִי רָאֵנוּ (2 Sam. 22, 37). 2) פְּחַדִּי יְהִי רָאֵנוּ (Neb. 19, 6) viell. zu lesen: פְּחַדִּי יְהִי רָאֵנוּ (2 Sam. 22, 37). 3) cf. oben pag. 6 Neb. 19. 4) Mach ist einzufügen: מילים, welche Worte etwas weiter unten stehen, siehe pag. 32 Anm. 1. Hierher gehört auch nach meiner Ansicht: (Ps. 116, 7) מנחות ומנוחות טן למונחים (Ps. 116, 7) welche Worte unten im mscr. geschrieben und als Neb. 158 bezeichnet sind, siehe das. die Anm. 5) נזן. 6) Die Worte bis זכר המבאר והרב הפסкар oben hin p. 26 Neb. 98 Vergl. Anm. 2 das.

ישחגע הרואה בנו והנה אכלחו אמו טכונד הרעכ כרכחיב וכשליחת היוץ' גו'. טודות טודרים י' :

106 ושמעננו י' במשקל הורדרתנו בו. (Jos. 2, 18) ורשותם
במשקל מכחה השבעתנו. (Cant. 5, 9) והשפטים י' במשקל וחובות
(Ez. 16, 20) והרשותם במשקל העליהו (Num. 20, 5) ורשותם
השבירתו (1 Sam. 20, 34) (Jer. 48, 26) רבלימו. (Exod. 35, 5 u. o.)
יבא י' ווועכם (Jer. 35, 4) ישביעיה י' יבא. (Ps. 69, 10) ושמעתוי י'
ומקעתני במשקל אקלתני (Ps. 34, 17) במשקל חלכמה י' להם. (1 Sam. 1, 24)
ושפעלים י' במשקל שרפהם (Jes. 47, 14) אחותם (7) (Jud. 20, 42)
ורשותם במשקל הרכבתו (Gen. 19, 19) וכאשר חייב לדין על המקצתן נון חיב להדין על הכל
אצל כל בעלי דעה:

107 ואמר בהעתקה החרק אל הצרי י' למני אשוד (Micha 7, 12)
שהוא בחרק הוועתק אל צרי באמרו פירו מני דרך התו מני ארוח.
(Jes. 39, 11) והוועתק החרק אל הצרי וטכל י' קיבוץ כמו דרכיהם
ומלכים ונזהה צרי באמרו דרך דרכיוنعم. (Prov. 3, 17) ווערד
אמר כי הוועתק החרק מן עין ועיט ויין ונזהה אל הצרי בהסכמה
באומר עין יעקב. (Deut. 33, 28) לעית הרים (6) בינו
חלבון. (Ez. 27, 18) ובזה טעות לפני צאילו הטילן לא נעהקו מן
החרק אל הצרי. אבל נעהק מן הקמצ' י' אל דצרי שהוא מן קמץ
גדול לקמצ' קטן. ואלו י' היה אמת מה שאמר שרדו נעהקן מן

ואשרו naeh auf p. 31 naeh מועירות טודרים י' Die Worte müssen auf p. 31 naeh
eingerückt werden, vergl. Num. 4 das. 2) Auch die Worte
stehen hier wohl nicht am rechten Platze, sie gehören zu Neo. 103 p. 29 und sind nach
einzufügen; cf. daselbst Num. 7. 3) lies und
רשותם י' וחוובות י' Nach fehlt nach
במשקל הרכבתו י' (Exod. 35, 5) Ebenso fehlt nach
במשקל הרכבתו י' (Exod. 35, 5) In uns. gebräuchl.
Ausg. ; aber findet sich auch in vielen edd. K. 4) lies
ושמעתוי י' (Num. 20, 5) lies und
רשותם י' (Exod. 35, 5) lies (10). ישביעיה י'
במשקל השבעתנו י' (Exod. 35, 5) (11). ישביעיהם י' (12). Nach fehlt
במשקל השבעתנו י' (Exod. 35, 5) must woht heißen. 15) lies
פוח מכל י' (Exod. 35, 5) מילוי י' (14) החרק אל הצרי
ואולם י' (Exod. 35, 5)

החרק שדווא נקורה אחת אל הצרי שהוא שתי נקודות. אילו הותח העמודה שכאלו המילין על הווידן ואוט כך. כלוי הטעמה על חלחם. באמרך ענן עיט ווּת ביה שית קייז בים ביר זון שיט קייז איל איל^۱ און ריש דישו שיט עיט עיט סוף עיר עירו ליש קיש. וטעה בו טעות שנייה אמרו כי כל הרומה לאילו מתק ביחסמה חולף והבשמציאוּן^۲ מן הרכמה שית שיחו ושמרו (17) וביחסמה עיר בן אהונת (Zach. 9, 8) אסרי לגפן עירו (Jer. 49, 11) וכן (Gen. 49, 11) ובן רן את הסמייך ריש לא חחסם שור בדישו (Deut. 25, 4) ורהי^۳ רן את כלם שזרואה בטהוי נקודות:

האה. (۴) השיטה טעקי ים. מכיר אכיעור. מנגורותם:

• ۱۰۸ ועשה^۵) לדוח המשקל השפט וחומר וחובור אמר^۶) בשלשה שرك^۷ אם אתה צרי עלייה לדוח בחרוח ואל מה שהה על משקלה כמו חוכור העשה אותו לפני שהוא על המורה וכן ישיקוט על משקל ישפוטו הם (Exod. 18, 26): ועשה בקשו רפה מן הכהוב וכקחש^۸ ברכוכותיה (Jer. 5, 1).

^۱) Das 2. ist ja nicht freiliehen. ^۲) כשבמציאנו Norz. ^۳) In uns. gebräuchl. Ausg. עריה; jedoch hat der Sam. Text und einige edd. K. ^۴) Es muss wohl darüber hinaus geschrieben werden. ^۵) Die Worte die bis jetzt gehörten nicht hierher und sind überhaupt eine überflüssige Randbemerkung; höchstens nehmlich wird weiter unten p. 39 Nr. 114. ebenso aber auf p. 36 Nr. 108 l. noch einmal citirt und besprochen; siehe daselbst. ^۶) am Rande ^۷) או שרכ. ^۸) In den gebräuchl. Ausg. ist יבקשׁוּ ist geschrieben; aber in der Ausgabe des Salomo de Norzi Mantua 1742 lesen wir auch יבקשׁוּ. Dieser bemerkt dazu: (כתב יד) ^۹) וכקחשׁוּ כספרים כי (כתב יד) רופום ישן קל ורק' כמשמעות רוכ הכנץ כוה השרש כתשׁ (כמו שכתוב) בראשים ור' יונה הביאו בספר הרקמה עם הקlein כתו קרוא מלאו: ^{۱۰}) שבס' (ספרה) הקורמת: und alten Drucken das p raphe nach Art der meisten Bildungen von dieser Wurzel, wie es auch im Lexicon (von Dav. Kimchi s. v. בקשׁ) angegeben ist; auch R. Jona (Abulwalid) zählt es in seinem Buche (ed. B. Goldberg u. Raph. Kirchheim Franks. A/M 1856; cf. p. 166) unter den Formen auf, welche raphe sind, wie קרוא. ^{۱۱}) מלאן. ^{۱۲}) In dem vorhergehenden cap. (Jerem. 4, 5). ^{۱۳}) עשותה (נ').

וְכַא חָדְרָךְ בְּמִעֵשׁ שָׁעַכְרָךְ . בְּקַשׁו כְּחַבְכָם . (Esra 2, 62 Neh. 7, 64) אֲשֶׁר בְּקַשׁו לְשָׁלוֹת יְדָךְ . (Esrl. 6, 2) סְפִרּוֹ סְפִרּוֹ עַד סְפִרּוֹ סְפִרּוֹ יְהִי :

ג. לְקָה לְקָה רְפָה וְדָנֵשׁ יְעַשְׂה יְהִי מִתְחַנֵּן מִמְנָה עַל הַמְשָׁקֵל :

ד. וְרָע כִּי הַחָא שְׁבָלְשָׁוֹן יְהִי אֶתְיוֹת אֶתְיוֹת אֶתְיוֹת דְּגַשׁ כְּמוֹ חַכְצָעָקָה (Gen. 18, 21) הַבְּחַנָּת בְּנֵךְ (Gen. 37, 32) הַבְּרַבְבָּר כָּה .

(Job 23, 6) חַזְיָן מְאַחַד הַכְּסָדָר יְהִי אֱלֹהָי חַשְׁמָעָן . (Job 15, 8) :

ה. וְהַזְוֵר תְּהִירָה רְפָה יְהִי נְשׁוֹאִים עַל שְׁמוֹת הַנְּדוּשָׁה . כְּמוֹת הַנְּלָדִים (1 Sam. 14, 45) הַקְּתָרִים (Gen. 33, 1) הַנְּשָׁוָעָה (Jud. 18 Sam. 14, 45) :

ו. חַזְיָן מְאַחַד לְבָנֵי הַיּוֹנִים . (Joel 4, 8) אֶת הַחָתָה הָאָות שָׁאַחֲרֵי הַזָּוֶד מְאוֹחוֹת אַהֲרָעַל הַרוֹה אָוְזַיְדָר דְּגַשׁ כְּמוֹ הַיְהוּדִים (2 reg. 16, 6) :

חַעֲפִים יְהִי הַוּדָרִים . (Jer. 26, 20) :

ט. וְאַילְוָה הָאָוֹתָוֹת שְׁחַן רְפִין אַפְּעָלָפִי שְׁחַן נְרוּעוֹת הַלְּוִוָּם (Num. 8, 15) חַלְבִּים יְהִי (1, reg. 7, 28) הַנְּשָׁמָוֹת . (Jer. 33, 10) וְכָל הַגּוֹג מְנֻהָּן :

⁴⁾ Ich bin zweifelhaft, ob ich die Formen von סְפִרּוֹ bis סְפִרּוֹ nicht für eine Randbemerkung, die vielleicht gar nicht von Dunasch herrührt, halten soll. ⁵⁾ בְּלִיעָשָׂה . ⁶⁾ Bergl. unten No. 120 p. 41
⁷⁾ Unsere Ausgaben haben eben die von Sal. de Norzi auch סְפִרּוֹ. In dessen Bemerkungen lesen wir zu dem Worte: הַכְּסָדָר כְּחָבֵב בְּמַעֲשָׁה אַפְּוֹר פ' (פרשה) ⁸⁾ כִּי בְּמִקְנָה סְפִרּוֹם הַכְּחִית דְּנוֹשָׁה עַכְל' (עד כאן לשונו). אַמְנָם בְּסְפִרּוֹם מְרוֹיִקִים כ' רְפָה וְכֵן מְנָאוֹ רְדָק' בְּמַכְלֵל רְפָה ס' אָם וְהַרְפּוֹס' וּכְלָא גְּעַיא וְכֵן הַמְעַט מְמַך' שְׁבָסְטוֹן: „Im Buche c. 30 (verf. von Profiat Duran, genannt Esodi, ed. Dr. Jon. Friedländer und Jac. Cohn. Wien 1865) ist bemerkt, daß בְּ des Wortes in einigen Ausgaben Dagesch habe, aber in correkten Handschriften hat בְּ kein Dagesch; und so zählt es R. D. Kimchi in Michlol p. 61 unter den Wörtern auf, welche raphe sind und kein Metheg haben, u. dergestalt ist auch בְּymה geschrieben, welches kurz darauf folgt.“ (Job 15, 11). ⁹⁾ Für die העופים בְּלִיעָלִים I Sam. 24, 3 zu lesen. ¹⁰⁾ In den gebrauchl. Ausg., auch in der von Sal. de Norzi steht: Dieser bemerkte ebenfalls מְאַרְיךְ כְּהָא כְּסָמ' (כְּסָפִרּוֹ סְפִרּוֹ) וכְּמִקְנָה סְפִרּוֹם כ' השׁי' כְּגַשׁ וּבְסְפִרּוֹם אחרִים רְפָה וְכֵן חַבְרָיו שְׁבָעָנָן: „Weltm. 7 in den Heschelb. steht kein Metheg in spanischen Ausgaben, u. in einigen manscr. hat w Dagesch, aber in andern ist es raphe, u. ebenso dasselbe Wort in demselben cap.“ ¹¹⁾ Ebenso ist in unseren gew. Ausg. geschrieben, doch in der von Sal. de Norzi

- ג. וזה ושם הרפה (א) שְׁרֵבֶה (ב) על מفعול או מפעול המקורה
 (Ps. 104, 3) המחלך (ב-ג) והמכסה שמיים. (8)
- ג. וחרפרש בן הטלהה הזרע (ג) ובן בבטן הקלהה
 (Koh. 11, 5) שהוא רגש הוא או טפנ' רגשאו ורומונח;
- ד. וכן הרפים במקשפים (ג) 3, 21 (Mal. למסלה (1ob 33, 22) :
 למכחים.
- ג. ולגעה בשמות הגדורות בחוכמהה חבר שהעשה התיכה שאחריות
 דגש וכוסוף רפה כמות רפאות לסתים (2 reg. 2, 21) רגש בין מים
 לממים (Gen. 1, 6) רפה. ומחוק לנפש (Prov. 16, 24) רגש וכל טמא
 לנפש (2 Num. 5, 2) רפה ואקונה (ג) באות שאות שבלו הוא רפה.
 ולשתאות (ט) ולספחות (Lev. 14, 56) בשר תי בשתאות. (Lev. 13, 10) :
- ו. וכל דבר אשר הרכב עלו המים ודגש. כמו מבשר המלואים.
 ח. וחוץ משוחות תוכה (2 Chron. 15, 16) (Exod. 20, 34) הטריה מגבירה.

במקצת ספרים הה'א בלא כתיפות steht Dazu lesen wie die Anmerk.: כתיפות מאריך והנוין כרגש וכט'ס (וכספר ספרר) הה'א במארך והנוין קלה: „In einigen Büchern steht bei kein Metheg und Nun hat Dagesch u. in spanischen Ausg. steht bei der ein Metheg und Nun hat kein Dagesch.“

*) ל. רפה *) es muss wohl heißen: ג. אַרְכָּנָה (ג). Arkanah viell. מארך ננה.
 4) In einigen Bibelausgaben (Polygl. Lond., van der Hooght, Hahn) ist לשלג וילשלג geschrieben; in andern (Döderlein, Bürklin, de Norzi) משלג und לשלג. Sal. de Norzi bemerkt halbter בלא מאריך והשין רפה וכן ראות Lev. 14, 56. רעה רדי'ק במקלול רף נ'א ובחלם כמקצת הספרים והוא נ'כ (נט' כ) רעה רדי'ק במקלול רף נ'א. במפור ק'ח וכן כתוב בעל א'ת (א'ז תורה) גם ר' יונה היכאו ע. אחרים שהמשפט בנים הרכבד והוקל: Das Lamed hat kein Metheg u. ש ist raphe. So habe ich es in einigen Büchern gesehen, und das ist auch die Ansicht R. D. Kimchi's in Michlol p. 61 und in der Erklärung von Ps. 108. So schreibt auch der Bers. von אור לונציאנו (Lonsano verfasste es, herausgeg. ist es im Sammelwerktes ירושה, ירושה Vened. 1616. vgl. pag. 18). Auch R. Jona führt es (cf. Ha Rikmah p. 166) an mit andern Wörtern, bei denen nach der Regel Dagesch stehen sollte, und es steht nicht". Zu Lev. 13, 10 sagt er außerdem noch: וכ' (וכן כתוב) המאיר פראט (פרשות) 'ב' נ' י' ו' ת' ו' ו' so schreibt es Metri (Don Vidal Menahem b. Sal. Metri im 13. Jahrh.) in קריון סדר (nur handschriftl. vorhanden) und der Bers. von ו' ל' (Imm. di Benevento; herausgegeben ist die Schrift Mantua 1557) Abschn. I. c. 9.

מכחיר אכיעור (2 · Jud. 8) והגource (1 · מגבורתם (9 · Ez. 32, 30) אם אמרנו לרוחק והמשקל על משקל מכחיר ואנו נחפוץ דגש מברית רפה עבר וכן אם אמרנו מגברים רפה ואנו נחפוץ מוגברים עבר נס הוא: יש ואם הרצכה למליה נCKERה דראי לך להוציא הראה שבת. ואם לא חייאנה יש לך לומר כמהות ותחמרא בחרמר. (Exod. 2, 3) ואנחתה (Jes. 21, 2) ויקרא לה נכח. (Num. 32, 42) לבנות לה בית ז (Zach. 5, 11) וזה אמר לה בנו. (Ruth 2, 14) נענייח לך בה. (Ez. 14, 4): ז והאמר זו קבני (9 · Prov. 8, 22) ענני (9 · 5 · 6 · Ps. 118, 5) כבפני (Ps. 51, 4) טהרני (9 · 8) חוץ מאותיות הסמווכות כמהות קבני אלהים (Gen. 30, 6) חבעני (9 · Iob 9, 34) חנפי בנו (7 · Gen. 22, 16) וחבירו מבני זה נ במקרא בולה: ז וממנו שהוא בלשון אנחנו ובלשון הוא כל שהוא דגש זה חילוף כל הלשון. לפי שאט אמר (9 · בלשון הוא וייחננו (Deut. 33, 24 · Iob 33) רגש. וכן חאכלנו (Deut. 5, 22) רפה ללשון אנחנו וחאכלנו (Deut. 28, 39) רגש ללשון הוא. וכן תחנן (Ps. 74, 14) רפה ללשון אנחנו תחנן חננו (9 · רגש מاقل לעם לציים (Ps. 44, 12) ללשון הוא. וכן דמקום לעולם תחא רגש סמרק לסגול. והרפיה סמרק לאורי (9 · חוץ מג מקומות רגנו שהוא קרואה בלשון (9 · אנחנו והוא רגשן ובঙול החננו (Gen. 50, 18) העברים. (Gen. 44, 16) החננו לך לעברים. מורה קורין אותו ברגש מה שרצה קרי עלי לשון וכחוא (9 · וקורין העלט. (Num. 14, 40) אבל ממען שהזכרתי לך כל דגש. ואנשינו מורה קורין אותו ברגש מה שרצה קרי עלי לשון וכחוא (9 · וקורין ברפיה מה שתזהה קרי עלי לשון אנחנו:

109 וְרֹעֵי כָל מִילָה שְׁחַכְנָם בְּחֹךְ הַדְבָרִים לֹא תֹסֶף בְּטֻעם
בְּלָוּם כָּמוֹ אֲמַצְעָם בְּמוֹ פִי . (5lob 16, 5) טָעַנוּ כְפִי . וּכְמוֹהוּ יְדִי
שְׁמַחוֹ לְמוֹ פִי . (4lob 40, 4) טָעַנוּ לְפִי . כְמוֹ אֲפִלָה . (22lob 10, 22)
כְּמוֹ אָשָׁה . (Ps. 79, 5) בְּמוֹ מְדִמָנָה . (Jes. 25, 10 Keri) לְמוֹ פִי . (10)

⁴⁾ Vielleicht ist הנורע unrichtig. ⁵⁾ Es ist nun klar, daß die Randbemerkung מבזיר אביעור. מגבורותם ist oben p. 33 Nr. 167 vergl. Anm. 5 im Texte fand, überflüssig ist. ⁶⁾ I. קניין und קניין. ⁷⁾ לזריר (ז' תרפקען) I. אמררים. ⁸⁾ חכמץ (חכמץ) C. Siehe dazu: זם פ' יט' לע. לען דוא. I. ע. על לשון דוא. ⁹⁾ Zu streichen, oder das für vielleicht Job 38, 40 zu lesen.

לטו חרב . (lob 27, 14) כתו נטע . (lob 14, 9) סטוק כמותם .
טעמו כהם : (lob 8, 18)

110 ומפארן העברים מרכירין דבריהם כחילהן מסוכנות
ואומ' ¹ באודנו אהודנו ועמו הרא היה באופני הצירוף ואו האמר ²
אהודנו אהודך אהודה ³ אהודכם אהודך אהודה אהודנו ⁴ אהודם
אהודן . וכן אומי' ⁵ ביחס ירושע (1 Sam. 17, 47) יהורה להפלגה
(Neh. 11, 17) עמים ירווך . (Ps. 45, 18) וממנ יהודנו ⁶ יהודך
יהודת ⁷ יהודכם יהודך יהודנה יהודם יהודן יהודנו יהודכם
יהודון . ונאמר מן ירושע אהושיע אהושיע וכל
הצירוף והסמכה . ואומ' ⁸ על משקל ירושע יהושע וממנו אהושע .
ואומ' ⁹ יהודיע אהודיע . ואומ' ¹⁰ אוכיה ואוכיה אהוכיה וכל
חכם אהוכיה במלוי . ולא לצים משנאי האלים . מי כוחכם
(Koh. 8, 1) להחכם אשר ישחה דבריו ולא ישחה במרקם דם גפנים .
וمن המפוארן כליהם (2 Sam. 23, 6) תענזרו (lob 24, 23) רום ידרו
נשא . (10) (Hab. 3, 10) ורגליהו ¹¹ ומעורי ושולוחי ¹² ושפתיהו ומלחינן
(Ps. 116, 13) ואזיריו ושוקירו ואורויריו . ومن רםפאר החמלוחו חשלומו וריכים כאלה ,
על משקל החבלוחו החמלוחו חשלומו וריכים כאלה ,
ומן רםפאר יצרנו (Deut. 32, 10) וארטמנרו . (2) (Exod. 15, 2)
רמפאר באו הנעמו (Ps. 59, 12) וחוירם . (c. 7) ענביםו ¹⁴
(Deut. 32, 32) ונרטמו . (Exod. 28, 31) עזמו ¹⁵ (Ps. 89, 18) או
רבד אלמו באפו . (Ps. 2, 5) ובחרונו יברלמו . (d. 1) השיחמו .
(10) (Ps. 21, 21) שיחמו נריבמו (12) (Ps. 83, 83) נסיכמו ¹⁶ (e. 6) ובניך רכינמו
ישיחמו ¹⁷ עלמו (lob 20, 23) ענביםו ¹⁸ קרמימו ¹⁹ ובניך רכינמו
ישראלים או השיחמו והניתה בצל גפני קרמימו להHIGH בשםתו :

אהודני zu חאמר zu scheint nach האמר ¹ wie scheint nach und das folgende Wort אהודן ² ואומרים b. b. b. ³ ואומרים ⁴ אהודך אהודך אהודנו אהודן ⁵ אהודך אהודן אהודנו אהודן ⁶ אהודך אהודן אהודן אהודן ⁷ יהודתי יהודתי יהודתי יהודתי יהודתי יהודתי יהודתי יהודתי ⁸ יהודיע יהודיע יהודיע יהודיע יהודיע יהודיע יהודיע יהודיע ⁹ אהוכיה אהוכיה אהוכיה אהוכיה אהוכיה אהוכיה אהוכיה אהוכיה ¹⁰ אהושע אהושע אהושע אהושע אהושע אהושע אהושע אהושע ¹¹ מעורי מעורי ורגליהו ורגליהו ורגליהו ורגליהו ורגליהו ורגליהו ורגליהו ¹² ענבטנו ענבטנו ענבטנו ענבטנו ענבטנו ענבטנו ענבטנו ענבטנו ¹³ שולוחי שולוחי שולוחי שולוחי שולוחי שולוחי שולוחי שולוחי ¹⁴ ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ¹⁵ עזמו עזמו עזמו עזמו עזמו עזמו עזמו עזמו ¹⁶ נסיכמו נסיכמו נסיכמו נסיכמו נסיכמו נסיכמו נסיכמו נסיכמו ¹⁷ עלמו עלמו עלמו עלמו עלמו עלמו עלמו עלמו ¹⁸ ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ענביםו ¹⁹ קרמימו קרמימו קרמימו קרמימו קרמימו קרמימו קרמימו קרמימו

111 נאמר^(ט) על עשיוני שמעני השמעני א' אשמענו^(ט) אשמעני ר' פנימ:

דרכו: חומריך • (Deut. 28, 52) אם חכם • (Deut. 28, 20) ייל עד חכמה ערך רתק אשר הרע • (Deut. 20, 20) עד ררחה • (Deut. 20, 20)

בשר ושות ים, וכמוו שחות אשה חיים. (Lev. 2, 6) (Jes. 22, 13) **בשער ושות מים** (Mischna Beracoth 1, 4) ממושך נכון לפי שהוא מוכרת. וכמוו אcolon

דאות רבות ולא תצמוך פקוח אונים . (Jes. 42, 20 Ker) וכן וכלוות אלהות כל היום . (Deut. 28, 32) וכן געשו מן הסמור כל מכרה נעשת

מן לבנות לה בית (Zach. 5, 11) בנות על משקל רבי בנות (Prov. 17, 16) ומן לבנות חכמה (Prov. 31, 29) בנות בטשקל שנות

זהוא איסוף שנה מברת וקנות שהוא מן קנים מן רسمך כפתורות וקנותם (Exod. 25, 36) וכן לעשות (Gen. 2, 3) עשות ומלאחות

113 אָנָא וְכַרְתִּי חֹבֶרְתִּי אֲזֹבֵר אֲזֹבֵר וְכַרְתִּי חֹבֶרְתִּי אֲזֹבֵר גַּן
114 (Ps. 118, 8) חֶסֶת וּרְכִים כָּלֹה אַתָּה עֲשָׂה עַת שְׁחַטְרָךְ לְהָ :

113 **אָזְרִים** אֲזָרֵן וְעַשְׂרֵן אֲזָרֵן וְעַשְׂרֵן אֲזָרֵן אֲזָרֵן
אֲזָרִים ^ו וּבְרֹנוֹ הַכְּרָנוֹ נְבוּדָן כְּבִידָן • אַחֲרָן וְבָרוּתָן וְגַגָּתָן • גַּבְּרִים
וּבָרָן: **חַזְבֵּר** חַזְבֵּר חַזְבֵּר: אֶת שְׁנֵים בְּעֵבֶר וְבָרֵת חַזְבֵּר: גַּבְּרִים בְּעֵמֶר:

הוּא וְעַל-זָרֶבֶת נִמְצָא אֲזֵן עֲזֵזָה עַל-זָרֶבֶת בְּנֵי-עֲזֵזָה, כְּבָשָׂר הַחֹכְרֵה. בְּכַעַד חֹכְרֵה הַכָּרֵד. לְקֻם דְּבָרְבָרָה... וְקַרְוָה הַכָּרֵד
בְּעַמְפֵר יָצְבָנוּ יוֹבִירָן. להוּ דְּבָרְבָרָה וְקַרְוָה הַכָּרֵד. בְּעַחַד

הוכינה הוכינה הכל מה מון ר לא אמרן מיר סעריה ויל גהו נב וו רמימות האשופות: י:

gebenden ברמימו ; dieses aus dem bald folgenden durch Unaufmerksamkeit der Abschreiber entstanden. Ebenso ist עכימיו schon da gewesen und hier zu streichen.

¹⁾ Die Worte *בְּזִבְחָנָה* bis ²⁾ פְּנִים scheinen mir hier nicht am rechten Platze zu sein; ich halte dafür, daß sie nach No. 113 gestellt werden müssen, siehe Anm. 9 hier. ²⁾ I. *רַאשְׁתָּמָרֶן*

³ אָשְׁפָצָנִי סֵילָה (א). ⁴ אָשְׁפָצָנִי סֵילָה (ב). ⁵ בְּרַקָּה סֵילָה (א). ⁶ אָכְרִינִי סֵילָה (ב).

^{9).} Nach *idem*, glaube ich, ist ein geeigneterer Platz für die Worte: **נאמר על עשׂותינו שמעוני השמעוני** (**השמעוני**) אֲשֶׁר־אָמַר (אֲשֶׁר־אָמַר) אֲשֶׁר־עָמַד. welche oben Abs. 111 stehen; cf. Anm. 1 hier.

14 ואמר לא יבא על הנעשה מן בְּהַזְכֵּלֶת בְּלֹא הַזְכָּרָה. ואנחנו נראה כולם שיבאו עלינו מן דין ההלכו א- (Jos. 10, 24) ומי הבצעחת הַבָּאָה¹⁾ אליו (Gen. 19, 21) מעת עבר. וכמוו השבה משדי מואב (22 Is. 1) שהוא מעת עבר. ופהרונו אשר שבה וכשיעבר השבה כן יעדר השמה (10 Jes. 51, 10) ודע כי כל מילה הטסף עליה ראוי להזוף עליה לבל. ²⁾ וכאשר נאמר השטעה נאמר בשטעה וכשטעה ולשטעה. וצרכן בפניהם התולדה כולה. נאמר כשמיינו כשמיינו ³⁾ כشمוחים. השמונם השמעונם שפחרונו אשר שמענו אֲחֶיכם. ⁴⁾

15 ואמר בחילופין כי הדון התחלף בלמד. כרכח כי היה דבר המלך נחוץ. (1 Sam. 21, 9) כמות לחוץ. ונעשה נחזה במקום לחזו. לפי עזון שבוחץ מעיקר המלה הוא עצמו. ואנחנו נראה כי אינה מעיקרת. ונאמר בפחרונו כי היה דבר המלך חוץ כמו וחיזית את המלקו. (Num. 31, 27) געלחני ⁵⁾ אעכבר העברתו בחטאיך הוגענני בעונחין. בני פיאני ואננס. כי ארץ הנגב נחתי. כמות נחוץ. וגטורמן יותר. ונדרך מן ידור. ונחוץ מן יהוץ. דבן ולטור: **16** ופירוש נערמן מים (Exod. 15, 8) כמו ערמות. כולם שנעשו בערמות:

17 ופדרש ותען להם מרים. (Exod. 15, 21) ונהחה להם. ואני אומד כי יהוא שבחה. וכמוו כרם חמד ענו לה. (Jes. 27, 2) אשר פירוש ענו אהחה. ואמר בן עוזיאל שבחו לה. (Tharg. Jon. zu Jes. 27, 2) וזה האמת:

18 ופירוש ארך דאבר (3 Deut. 32, 11) על אברחו. ואני אומד כי קיטין אבר אֲבָרִים. ואני כשווארים אֲבָרִים: (Ps. 20, 10) וכן ה' הוועיה המלך יעט כוּם קראנו.

¹⁾ Nun ist deutlich, daß die Randbemerkung *sehr* auf die Worte *gehört*, welche oben p. 33 nach Mro. 107, nach den Wörtern *starb*, vgl. Ann. 5 *dasselbst*, überflüssig ist. ²⁾ Es muß wohl gelesen werden: *בְּכָלָם* ³⁾ *יש* ⁴⁾ *מִת* ⁵⁾ *בְּכָעִין*. ⁶⁾ *Die hier klein gedruckten Worte gehören nicht hierher, sondern, wie ich glaube, zu Mro. 134 p. 47; siehe dasselbst Ann. 5.*

ופחרונו כי הוא לשון בקשה. אי ^י אדרינו اي מושענו اي מלך. שיענו בכל ים קראנו. וכמו מה לך חם כי חום. (5 Ps. 114, 5) מה לך أيام כי חום ואירן כי חכם לאחרו. (6 יז. ۴۷) וראה ^י בני כי כאשר ההשנה שבסור ארץ טפילה לא יוציאו טעיר אלל. כן ההשנה שכטלה לא יוציאו טל. וכמו האונו המשנים (1 Deut. 32, 1) Ai כלומר שמעו אחם שמים. וכן שמעו אתה הוקים. (2 Joel 1, 2) Ai וקניהם. וכן מארכע רוחות באי הרוח. (3 Ez. 37, 9) Ai הרוח. יש לנו ^ו שנעלם טפנו הרכה טן הטטרות שבינו על שיקולן כתות לי נקס ושלם כתות שלולים. וכמו ולא אה הקיטר שהוא כתות קיטור. ואין לאך ברם רוץ. ואם אמר אונך יאפר כמאמיר שכינה על קיטר נאמר שטע מאמר משולש. והיה ראוי לבנוה חשתוע על טקל הלבושה ושותענית על טסקל קדרונית. וכמו קומו השרים משחו מן. (5 Jes. 21, 5) Ai שרין. היה לו ^ו להשלים מטייל קע לפי שאמר לא צחאי כלמי קפֶת. ומאמיר המכוב הכהה והשבה. ונעלם טפנו שהיא לו להוסיף על השותע עד מתי החחakin רבת והשכבה (Jer. 31, 22) Ai בת אי שכבה. וכן הורשים שמעו והעורים. Ai דרשיםDOI ו/orim. ראה הקרייה כתות הדור אחם (Jer. 42, 18) Ai הדור. ואית יודעה כתו הדור רהע הו (Jer. 2, 31) Ai הדור. לפי שיש בו רמקום הוא זודעה והוא הקרייה ^ו בפסוק אחד והוא אומר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן (2 Zach. 3, 2) הרראשן זודעה והשני קרייה:

120 אמר בכח צחות לשון הקדש שוחבר בשער ידעת דגש

¹⁾ Für ^{וְאֵין} schreibt Aben - Esra in Sephat Jelher No. 91 p. 24 b so; es ist aber ^{וְאֵין} richtig. Auch im Thalm. B. Rosch haschana 19 a (^{וְאֵין} שמים) findet sich ^{וְאֵין}, wie hier gebraucht.

²⁾ Auch diese klein gedruckten Worte sind hier am falschen Orte; nach meiner Ansicht müssen sie nach No. 124 p. 44 gestellt werden; ich habe sie als No. 125 a angeführt, siehe dort die Anm. ³⁾ Ebenso ist für diese klein gedruckten Worte hier eine ungeeignete Stelle; ich glaube, daß sie nach No. 122 angebracht werden müssen; daher siehe p. 43 No. 123 a. b. in den Anm. das. ⁴⁾ Die Worte ^{בָּיו} gehören ebenfalls nicht hierher; ich meine, daß sie den Worten folgen müssen, die hier vor ihnen an unechter Stelle waren; daher siehe p. 43 Anm. c. ⁵⁾ Hier finden sich am Rande die Worte: נִשְׁנָא מִשְׁבַּח בְּנִים חֲבִים (Cant. 8, 13). נִשְׁנָא מִשְׁבַּח הַקְרִיאָה וְאֵין זֹדְעָה.

ורפה. כל מה שרוּה מן הטעות מן לשון שאלה בחומרה¹ כמוות רג�
גם צדיק (Gen. 20, 4) הרוח אחים (Gen. 43, 29) ברם האנשים.
(2 Sam. 23, 17) בכל רום. (Jes. 29, 24) וכל הרימה לרם ואמת
אמר בוה ורבב. עוז אמר רוז ממה שרוּה האות הראשית בשוא
כ. יrhoה רגש. כאמור נזעקה. (21) (Gen. 18, 21) נקחנה נבר.
(Gen. 37, 32) נלך. (Gen. 17, 14) נבר כה. (Job 23, 6) נזעקה.
(Job 15, 8) חוץ מ נבר (אלה המשמע. חנאי על תני)
רפה. וזה טעות גroleה לבי שאנו שמות החלטת אותחותה. זה והן
רפן כאמור נזעקה. (31) (Gen. 34, 31) רגעט מנק. (Job 15, 11)
הקעת קחרך. (Gen. 30, 15) נבר ערפל. (Job 22, 13) הלא לפבן
(Ps. 85, 6) (Job 18, 4) נלעלם. (Job 23, 2) נלען.

¹ Sieh zu; nach diesem Worte muß ergänzt werden: הוֹא רפה. Der ganze Satz ist sehr unklar; Dunasch meint: כל אות הראשית מן הטעות שרוּה אחר זו מן לשון שאלה בחומרה הוֹא רפה;
² Über siehe oben p. 34 Nr. 128 d. Anm. 4. Hier müssen nun folgen die in S. I. p. 42 stehenden Worte: הלעמים יונח ה' (Ps. 77, 8), an die sich dann anschließen die nächsten kleinen gedruckten Worte: (Gen. 27, 38) נבר והזעקה שראתה הברכה אחיה לך (Gen. 27, 38) Von den letzteren Wörtern ist die ברוך בזעקה שראם ברוך הביר עשרה eine überflüssige Glossa und zu streichen; denn י' und waren schon angeführt und שראם scheint aus dem folgenden durch Nachlässigkeit entstanden zu sein. Was endlich das lezte Citat Gen. 27, 38 anlangt, so ist in unsern gebräuchl. Ausg. geschrieben, in der von Sal. de Norzi aber נבר זעקה Dieser bemerkte dazu: Die bracha ho'ah בעניא והבית בשוא לברו ורפה בספרים מדור'קים וכן הוא במקול דף ס' א' ובמעש' אפור פ' (פרעה) ל' וכבר פעלים לא, בתנ' שבחב הבית בשוא פחתה, Das hat Gaja und ist mit Schwa simplex punktiert und hat kein Dagesch in den genaueren Ausgaben; und so ist auch in Michlol p. 61 geschrieben und in Maaseh Ephod (vgl. oben p. 34 Anm. 4) cap. 30 und in Rab Paalim (versetzt von Jos. Sarko (zum größten Theil nur handsch.), nicht wie in Minchat Cohen (verf. von Josef b. Senior ed. Kurutshesme bei Constantinopel 1598), wo das ב' mit Chateph-Patach punktiert ist.;

ורבים כמו זה חhilת אוחותיה בלבולמים יונח ה'. (י) מנוקדת בשוה והם רפין. כשהארה התבונןبني ואות האלים ירא. ולב תרדר לך ברא. ובב דברה על אופניה קרא. בבר עיר בקונה שראה נברכה אחה היא לך. (ו)

ב' 121 וראה שם נפני לצמה. (ז Joel 1, 7):
 ג' 121 וראה ואמרה אליו השמר והשקט אל תירא. (ח Jes. 7, 4) לפיו
 שרב סעריה נ"ע פירש בו השמר והשempt. וקדם השמר. ואיך
 יאמר אחרי כן אל תירא. ואל תירא הוא כמות לא חגור יצא מוה
 דרבך דברי האומר השמר ואל תשמר וזה פריך. אבל אני אומר
 שפירושו מוקט על שכירך. כמו שאנו כו庵 מנעריו ושוקט הוא אל
 שMRI. (ט Jer. 48, 11) וזה פירוש ראיו לו. ואילו וזה ניקוד השמר
 והשקט אחד כמו כל השמר שבמקרה נקוד כשלוש נקורות החת
 הרים והצעם בשין. וזה נקוד בשתיים וטעם המליה על הרים. הטע
 אונך ושמעך דברי חכמים:

122 והמהתו פאמבו. כי אמר לא מצאו בצרוף מילה אחה
 שנייע מספרם בצרוף י' קָפֵט ותורה קע. ואני מביר לשומעים איך
 יחשוף לו אלפיים מן המילות המצוירות מן שטעה לפני שאמר בחילוף
 צירוף פמוותיה. שמעתי השמעוי בمعنى בעבר. ובעתור להבא אשמע
 אשמע. וראוי לצירוף הזהה שיטוף בمعنى שעדר שמע ו'. ופהרונו
 כמו השטי. ויטוף בمعنى הבא אשמע ו'. ופהרונו אשמע. וודע
 יהלך על זה הפירוש כולם. והאומר כי ר' בעדרה וצ'ל הניה שמע ו'
 שהוא כמות החטיע. והניה אַשְׁמָע ו' שהוא אשמע. טפחרונו שהוא
 ונשחק באופן אחד מן השני. ונשיב בו רטעה ונאפר. אילו חיב
 ר' סעריה שלא יבוא מן המילין בלטו שהלפו ביטויו ו' ונשו ו' טעמי ו'
 לא צירוף מן מילה יט אלף מילה קָפֵט מילה. ובירור דברי י' כי
 ובא מה שנחלה בלבון והשייה בטומים שהביא המאמורות העמודות
 שהם לא עברות ולא עתרות. כמות שמע ו' ושבוע וטעמוני
 וטעוניים וטעעה וטעטה וטעטה שבוטויהם מתחלפין וטעמיין

1 Siehe die vorige Ann. 2 Siehe die vorige Ann. 3 mögl.
 4 אלמי: mögl. die vorige Ann. und kün und weg gelassen werden. 5 auf; mögl. die Ann.
 6 טעמץ und בטומי soll mögl. helfen. 7 אַשְׁמָע (ט'). 8 דרכי (ט'). 9 נשו (ט').
 10 שמע (ט'). 11 דרכי (ט'); וחילפו oder ולא נשו (ט').

שין וריבייה וווספה ההפנotta עליה עד שהגיעה אל הפעל השומה:
משמעות למעלה מעשרה אלפיים מילה¹⁾

124 ורע²⁾ כי מצאנו ב hollow מש אילו ה' תיבות חרכינה על
המש ש עבר. ממאמר הכהוב ההלכו אתו (Jos. 10, 24) בהcin ל'
(2) ההלכו. פחרונו אשר הלו עמו. ופתורן ברוכן
לו שבחן והיקן לו. על משקל ההלכו נאמר הטעש. ו' וזה פחרונו
כאשר שמעתי³⁾ רמוליך⁴⁾ בשמע⁵⁾ חור נטרפנו באופני ונאמר
בשמעתי⁶⁾. ופחרונו אשר שמעתי וכן בשמעיך⁷⁾ ובשמעתיכם

¹⁾ Nach dem Worte **מִלְחָמָה** müssen meinem Erachten nach als neuer Abschnitt die Worte **וַיֵּשׁ** לנו שגעם גנו, angebracht werden, welche in M. 119 p. 40 zum 2. Male den Zusammenhang unterbrochen und nach den Worten **אֵי** הרוח gesetzt sind; cf. Anm. 3 baselbst; diesen aber die Worte לו להשלים גנו, folgen, welche dort zum 3. Male den Zusammenhang störten und nach den Worten **וְאֵת** vgl. Anm. 4 baselbst, stehen, also:

²⁾ **123** ויש לנו שגעם ממנה הרבה נון המאמרות שרייט על
שיקולן כמות לי נקט' וועלם. (ונעלם) (Deut. 32, 35) כמות
שילים. וככоро ולא (הלא) את הקיטר (הקייטר) (Jer. 44, 21)
שהוא כמות קיטר. ואין לך (לעכבר) ביהם דרך. ואם אמר
אומר איך יאמיר (יאכבר) כמאמר שיבנה עלי קאבר (קטר) נאמר
שגעם (שגעע) מאמר שלישי:

³⁾ וזה ראוי לבנות המשמעות על משקל חלבושת (Jos. 50, 17).
(Mal. 3, 14) :

⁴⁾ היה לו להשלים מאי לו קע' לפי שאמר לא מעאות בלח' קסת.
ומאמר הכהוב הכאה⁸⁾ (Gen. 18, 21) והשבה⁹⁾ (Ruth 1, 22) וונעלם
מן ש היה לו להוסיף על המשמעות:

a) Ueber die Habea und die Schrift siehe oben p. 39 Mro 114.

²⁾ Dieser Abschnitt hängt mit Mro. 114 p. 39 zusammen; Dunash behandelt hier noch einmal die dort besprochene Formenbildung.

⁴⁾ ⁵⁾ Lies ימאליך⁵⁾ (Deut. 8, 15), ein hierher nicht passendes Beispiel, scheint einem unkundigen Abschreiber anzugehören; es ist zu streichen und dafür zu lesen: על משקל בהcin נאסר. ⁶⁾ בפצע עטיפותם⁶⁾ Lies ימאליך⁷⁾.

ובשמעתין ובשמעותיו ובשמעותיהם . וכן נאמר בשמי ובסמענו ובשמעך
ובתמעכם ובשמעו ובשמעה ובשמעם ובשעך ^י ובשמעתני ^ו ובשמעתנו
ובשמעתו ובשמעתו ובשמעתנו ^ו ובשמעתו ובשמעתו ובשמעתנו
ובשמעתו ^ו ובשמעתו ^ו ובשמעתו ובשמעתו ^ו ובשמעתו ובשמעתו ^ו
ובשמעון ובשמעון ובשמעוניה ^ו ובשמעונם ובשמעונון ובשמעונון ^ו
ובשמעונה ובשמעונם ובשמעונן . כמו זה הערך בתיסח הָא
בשמעון ולבגה בהשמעונה בהשמעונון שמעונון ^ו . כך נמצא זו
המוון כלו . וכן הערכנה בכה וכלהר וכו' היותה בחרבלת ^ו . ואמר
ר' סעריה וצ'יל כי לא חרכב על זה הצירוף בימי הָא והוא אוי והשיין
והביא על דרך השאלה לא על דרך הדרישה באמצעותו ושמעו
שמעוני . וכי כבר פיענוחי בעידותיו מושגניא בכתוב . כי הָז
חימות יכול רוכבות על העשים צירופן . ולא יקשה מה שאמרתי
בצירופו בלהי על פהו או קמן :

א. **125** צלכוות ^ו ביטוי מן צלים . עקלחון (1, 27. Jes.) מן עקל .
אנרת ^ו (Exod. 25, 17) אנר . וכפרת (Exod. 25, 17) מן כפר . וקטרת
(Exod. 30, 1) טו קטר . וקדונית (Mal. 3, 14) מן קדר . ואוזנית
(Gen. 9, 23) מן אחרור . והארוד מבול פרשדונה (Jud. 3, 22) מן
פרש . משכלה (reg. 2, 21) מן טבל . משבורת (Gen. 29, 15) מן שבר .
מן שבר . ^ו

126 ואמר כי דוחיו בנאדי בקייטה . (Ps. 119, 83) כתותה נדר .

1. *יבְּשַׁפְּעָן גֵּס* (4). scheint punktiert werden zu müssen :
יבְּשַׁפְּעָנִי גֵּס (4). *וּבְשַׁפְּעָנִי גֵּס* soll wohl heißen ^ו. *וּבְשַׁפְּעָנִי*
ובשמעונו ^ו . ובשמעוניה ^ו . ובשמעוניך ^ו . ובשמעונין ^ו . בראות
צלמות ביטוי מן צלים ^ו . Vor ^ו sind meines Erachtens nach die Werte einzufügen, welche oben in Pro. 119 p. 40
מי חסכ לאחר Zusammenhang störten und nach daselbst Reihen, vgl. Anm. 2 daselbst.

2. **125** וראה בני כי כאשר הדשנות שבסוד ארץ טאליה (Jer. 2, 31)
לא ייצאו מעיקר אפל. כן הדשנות שבע לסתות לא יוציאו מן צלים :
Mit diesem Abschnitte sind verwandte Worte fehl (4). מן אגרות (4)
וחכנן והגלי עלות כטו קורות (Jes. 50, 3) עלות
ונכחות (Ps. 9, 1) (Exod. 28, 22) נכחות (Jes. 2, 11) (Prov. 31, 27). Sie finden sich unten als Pro. 160 p. 55 vgl.
Anm. 6 daselbst.

ואין בכלל לשון העברים נادر כמו נדר. ואם היה נادر כמו נדר היה אמר נדר כרכתי נער נדר. (Gen. 4, 12. 14) ופחרון לנادر בקוטר. כמות נادر י' החלב. (Jud. 4, 19) ואלה יודע כי הנادر בקיטור רע הוא לו. לפי שימושה דמותו ממה שהוא אל השתריר. והלהה שבו התייחס ויקוץ. י' שנאמר צפדי ערום על עצם יכש היה בעז. (Threni 4, 8)

127 ואמר בפחרון כי אין חריצות למוחך. (4, 73. פס) כי אין קשר לשחותם ואוכירן אולי יהו בראים:

128 יפריש במיניהם ועוגב. (4, Ps. 150) כמו מינים. דינמת למלטו. (Gen. 1, 11) ויאי אפשר לסתוך על זה הבירוש. כי כבגים ודנש ומנים שהוא קיבוץ מי בפה אבל נאמר כי והוא קל' י' מן כלי השר. ואין עליינו להביא עיקרו ויבחו ומאי זה מילה נביה:

129 ואמר בפחרון האויב חמו הרבות לנזה. (7, 9. פס) כלשון הרבן. ואינו ראוי לפתרו מלשון חרבן שהוא בפתח י' והוא קיבוץ

¹⁾ In unsern Ausg. ist נادر geschriften; aber findet sich auch חטף פתח פתח (4, קלי י' יקוף 2). Cf. oben p. 1. No. 2. In unsern gebräuchl. Ausg. ist תחכחות geschrieben; in Dunasch's Ausgabe tażegħen stand, wie es in 6 cdd. und 7 gedruckten Ausg. De Rossi fand, (vgl. variae lectiones) und wie es die Septuaginta und der syrische Uebersetzer gelesen haben, Charki, Sal. de Norzi, in dessen Ausg. חרביות geschrieben ist, bemerkt in dem Worte: אמר כן לברט כי מצא חרבות בפתח בספר קרמין על כן פירש בו כמו חרוכות צורים והגכו בעני שהח'ת חצוף בקטץ. הרא"ב ע"ב ור' אליליא הברקיך כתוב בהנחת שורשים שיש מחוקם את הח'ת חטף פתח או בחתף קטץ והוא לשון חרבן ע"ב (עד כהו) ואני מאמין כי בכל מזרקיים שלבי בחתף קטץ: „Dunasch ben Labrat sagt, daß er in einer alten Ausgabe gefunden habe; deshalb erklärt er es, wie wir Charki Jos. 5, 2. Richtig aber scheint es mir, daß es mit Chateph Kamez geschrieben werde. R. Aben-Esra (im commentar zu Ps. 9, 7) und R. Elia (Levita), der Grammatiker, schreibt in den Glossen zu Kimchi's Wörterbuch (Dav. Kimchi's Lexikon mit Noten ed. Elia Levita Venedig 1546), daß ein Streit obwalte, ob es (in חרוכות) mit Chateph Palach oder Chateph Kamez zu punktiren sei und „Berstörung“ bedeutet. Ich habe es in allen genauen Ausgaben, welche ich vor mir habe, mit Chateph Kamez punktiert gefunden.“

חָרְבָּה . וְנִאמֵּר בַּפְּתִירָנוּ כִּי חֹרְבָּה שֶׁלְאֹוֹב הַמּוֹן וְנִכְרְחוּ לְנֶצֶח . כְּדָגָנָה
מָה שְׁנָאָפָּר . לֹא יִשְׂאָנוּ אֶל גַּוֹּי חָרְבָּה וְנוֹי⁽⁴⁾ (Ps. 2, 4) וְكַנְּ אָמֵר בַּעַת
שְׁנָהָרְדָלָו אֲוִיכָהּ שְׁלִישָׁרָאֵל . מִנְּ אָם יְרָאָה וְרָמָה וְנוֹר . (Jud. 3, 8)

הַתְּבוּן בְּנֵי וּבְנֵה הַוָּאֵל . רְשָׁמָור מִצְוֹת הַהָּאֵל :

130 וְאָמֵר בַּפְּתִירָנוּ כִּי יוֹמָם וְלִילָּה חַבְבָּר עַל יַדְךָ נְהַפֵּךְ לְשָׁוֹר
בַּחֲרָבָנוּ קַיְץ סָלָה . (Ps. 32, 4) וְחַחְפָּקָה תְּכָאָבָנִי כְּחַבָּב שְׁלִקְיָן .
לֹא נְחַבְבָּר פִּירְשׁ בַּחֲרָבָנוּ עַד שְׁחִילָה וּבֵית בְּכָפָה כְּשֻׁשָּׁה כִּי בְּצָלָם .
(6, 9 . Ps. 66) וְפִתְּחָרוּת יְתַבְבָּר מְבָלִי חִילָּוֹת . לְפִי שְׂרוֹה בְּאוֹתוֹ הַעַת
בְּמִכְבָּר יְהוָה . וְאָמֵר נְהַפֵּךְ לְשָׁדֵי בַּחֲרָבָנוּ קַיְץ נְהַפֵּךְ לְחַלְוָה
מְחוֹתִי⁽¹⁾ בַּחֲרָבָנוּ קַיְץ . וְפִירָ'⁽²⁾ לְשָׁדֵי לְחַלְוָה . כְּמוֹ לְשָׁדֵי הַשְּׁמָן .
(8, 11 . Ps. 66) וְוָה בְּרוֹדָה הוּא לֹא יְסַתְּפָק בּוֹ כְּן אָרָם :

131 וְפִירְשׁ צַעְקוּ וְהִ שְׁמַעַן . (Ps. 34, 18) עַל הַצְּדִיקִים . וְאָמֵר
כִּי הוּא יְשֻׁבָּעַל שְׁלִפְנֵינוּ . עַנְיָהּ הָאֵל צְדִיקִים . (16 . 7) וְאָשָׁר יְאֹותָל .
שְׁנָאָמֵר כִּי הוּא יְשֻׁבָּעַל פְּנֵי הָעֵדָה רָע . (17 . 7) שְׁבַשְׁזָק⁽³⁾ בְּחַגְוָד
עַל חַרְשָׁעִים גְּנִירָהּ רְעוּתָה לְהַבְּרִית מָאָרֶץ וּכְרָם . וְאָם צַעְקוּ וְהִ
שְׁבָבִים אַלְיוֹ בְּכָל לְכָם הוּא שְׁמֹעַן וּמְצִיל אַוְחֵס מְכָל צְרוּחָם לְפִי מְהֻאָה
קָרְבָּה לְנְשָׁבָרִי לְבָב וְאַתְּ דְּכָאִי רֹחָה יְוִשְׁעָה . (19 . 7) וְוָה מְנָכָר וִידְעָה
מְחַסְּדֵי יְזָרְעָהּ יְתָרְוּם שְׁמוֹ וּיְחַבְּרֵךְ כִּי אָם יְגֹוֹר עַל אָרָם רְעָה וְעַשָּׂה
חַשְׁכָּה וְצַעְקָה אַלְיוֹ . כִּי הָא יְרָחָמָנוּ וְיְשֻׁבָּמָהּ מִן הַרְעָה
שְׁבִקְשָׁה לְעָשָׂה לְוָלָה לְאַנְשֵׁי נִינְוָה וּוּלְתָמָם כְּמַצְעָקוּ וְדְהָרוּ
חַבְבָּו בְּטַל מְהֻאָה הַנְּוֹרָה וּרְיחָמָם . אָם לֹא שְׁוֹתִי וּדְוֹמָתִי נְפָשָׁ
כְּנָמָל וְנוֹי . (2, Ps. 131) וְאַחֲרֵיו יְהָלִיל יְשָׁרָאֵל אֶל הָהָר . (7 . Ps. 130) וְשָׁבָב
מִחְרָון אָפוֹ וּקְצָפוֹ עַל הָהָר . וְכַנְּ רָאוּ לְפִרְשָׁ שְׁתִי מְשָׁאָות הַלְּלוּ סְמוֹכוֹת
מְבָלִי פְּרוּדוֹת וְהָא פְּנֵי הָעֵדָה רָע וּאֲפָעַלְפִּיכָן צַעְקוּ וְהִ שְׁמַעַן . וְלֹא
יְשֻׁבָּעַל שְׁלִפְנֵינוּ בְּלֹתִי עַל שְׁלָאָרוּי יְחַקְנָן לְסָמְכוֹ אַלְיוֹ וְכַנְּ הָאָמָה לְהַגְּרוֹ
נוֹלָל חַסְרוֹי מְלֹזְדָרָנוּ יְהָלָה שְׁמוֹ וּרְוב דְּחָמָיו עַל בְּרִיאָתוֹ שְׁמַכְבָּעִין
לִפְנֵינוּ . אָם צַעְקוּ וְשָׁבָב מְחוֹתָם וּנוֹחָטוּ עַל רְעָתָם כִּי מְכַנִּיסָּם
תְּחַת רְחָמָיו :

132 אֲשֶׁרִי חַבְבָּר וּחַקְרָבָ . (5, 65 . Ps. 65) יְשַׁ בּוּ מִילָּה צְפָנָה .
וּפִירָ'⁽⁴⁾ אֲשֶׁרִי אִישׁ⁽⁵⁾ חַבְבָּר וּחַקְרָבָ . פְּלִנִּי מִסְּמָנוּ יְרָדוּ עַיִל לֹא
שְׁמָרוּ חַוְרָחָךְ (130 . Ps. 119) פִּירָ'⁽⁶⁾ עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמָרוּ . וּכְמָדוּ דָגָה

הנבר לא ישים אלהים מעוזו . (9, 9) אשר לא ישים . וכן אשרו הנבר נ' לא יחשב ה' לו עון . (2, 32, 2) אשר לא יחשב . כי יחתורו צרייקם (5) . (8, 14, 2) :

133 ואמר בפירוש לשון כלבר מאים כנהו . (24, 68, 6) העש מהנו כמו בקחו כמו מה אחח אפס . (5, 1 Sam. 1.) וזה מעתה . לפי שחריריך מהנה מהנו . ושהנה מהנו . או תהוה כמו מהו מהנו ולא יעבור . כי בפסק מלאה צפנה מלך והוא תלוק וזה או פירושו שלשן כלבר חלק מן האיבים ממען לומר מן הדם לזרקיים וכרכו בחיללה . ואמהגנו מהנו כמוות מתנו בשאמ' (3) מהרם (20, 11, 26) כמוות מהט . וו והסמיכה והיא העיקר כסמיכת מז'מהם שהוא קיזור אותן מן המילה להקל כשחפהל ה'א כן כלט להקל ולקצר ועמד על העיר באמרו כקוץ מונד כללים (6) מן חם שהוא לשון וכרכ :

134 ובנן דבריו (4) שנאה סבכוי וילחמוני חנים . (6) (Ps. 109, 3) יותר קושי מן בנין עשותני (6) ולא אוכר שאמא' (7) דבר מן שאלות הבופרים והחשות עליהם . ואני אוכר שרatoi לקרות כתבי זה תיקון השגנות : כי זה אלהים (9) אלהינו הוא ינהנו על מוח . (Ps. 48, 15) ישיבתו לימי עולם :

1) In den Ausg. Aram. 2) Vielleicht ist die Stelle hier aufgeführt; weil Saadia oder Dunash glaubte, daß קקר zu ergänzen sei, wie dies auch die Ansicht anderer Erklärer ist; cf. Aben-Esra's und Kimchi's commentar zur Stelle. 3) d. h. קצפר 4) Sie unsern Ausg. steht; aber findet sich auch in 4 edd. K. 5) Hier müssen wie ich glaube, die Worte folgen:

געלתני עבדך (9) העבדך (העברוני I.) בחתאויך (9) הוגעתי בענותך . (24) (Jer. 10, 20) (Jes. 43, 24) בכני יצאוני ואינם . (Jos. 13, 19) Diese Worte siehen oben p. 39 Mro. 115 nach vgl. Anm. 5 baselbst. a. d. h. und ist die Erklärung des folgenden העבדך (העברוני).

b. In unsr. Ausg. haben viele edd. K.

כזה אלהים (9) בחתאויך ; בחתאויך (9)Siehe oben Mro. 102 p. 27. 7) d. h. קצפר (9) Die Worte die hier sind eine überflüssige Randbemerkung und zu streichen, siehe p. 48 Mro. 139.

135 כהען מלוטש עשה רמיה . (Ps. 52, 4) שרווא כורה מעות .
וכמווז אם¹⁾ קשת רמיה . (Hos. 7, 16)

136 בסדר י' כתו ספר. ואם י' כמות לב לחתך. י' (Ezech. 16, 30)

137. .. ואומר י' חלוחי הוא. (Ps. 77, 11) מן הלאים. שנוא
ונטה עלינו: (א' ב')

138 וענוהך הרבני. (ט' 36, 22, 8am. 22) אמר תענויך מן לשון עניה. והוא מעיד על הנחת דואו:

139 פד') י' מהנוعلمות י' (15, 48-ט) ישבנו למי נגורותנ
כמו טמי

- עליינו . ואראה כי בינו בין וועלמה מעניין כל חי . (21, 28, טט)

 והגאנן לומד בפיוושו . שמנהיינן מנהג נחל לאט צפון ילאה סמכו
כל וחכמים . ולפי מהnidוגן כנידול ולאט ובצפן מאיריך יכי הרציקיט
אחר קצורן כשאכר ייחברך וייהרומס שטו לעדר כי כימי העץ ימי עמי
זני . (Jes., 65, 22) ועוד כי הגער בן מאה שנה ימות וגוי . (20, 65, Jes.)
וכאשר יהיה בעל קוצר הימים בן מאה שנה . בן יהיה בעל אחד
הימים בן אלף שנה על זה המידה . ועם אורך הימים ירבה ורעת
וזאצאייהיך יפרחו ורנתו . כרכחיב הקצין יהוה לאלף וגוי . (22, 60, Jes.)
ורכבים כאלה :

140 ואמיר בפירוש או הסקה אליהם . (Deut. 4, 34) והקבה .
עשה אליהם שכחן קורש . והוא אין אלא חול . וזה בו ספק .
אם אמר אمر מאיו אהה אומר כך : שהגסה בן נסזון . ולמה
ראוי לומר זולתו . ונשיבתו ונאמר כי זה מצוי בכל המקרא וכו' .

⁴⁾ b. ḥ. אמר. ⁵⁾ Für שער must, glaube ich, כספרך Ps. 56, 9
gelesen werden; vgl. hierzu übrigens unten p. 49 No. 145.
⁶⁾ לחתך ⁷⁾ Die Worte: יְלִילָה מִנְחָה scheinen nur zu dem Citat
zu gehören und ständen besser vor תַּהֲלֵת מ. ⁸⁾ b. ḥ. פֶּרֶב.
⁹⁾ In der Randbemerkung p. 47 nach No. 134 ist es
falschlich zw. by als 2 Worte geschrieben; es hat es sowohl Saadias,
wie Dunasch als ein Wort ausgefaßt, wie es auch hier geschrieben
ist. Ueber die Differenz in der Schreibung des Wortes מִנְחָה als
ein oder 2 Worte siehe De Rossi: variæ lectiones, Sal. de
Norzi: מִנְחָה zu Ps. 9, 1 und Hupsfeld's Erklärung der
Psalmen zu 9, 1 und 48, 15. Vgl. zu diesem Abschnitte
oben p. 21 No. 69. (* wohl מִנְחָה)

קרו אליהם אחרים. כרכחיך קראו בקהל גדרל כי אליהם הוא (27 reg. 18, 27) ואשר יברר זה הפירוש. אמרו או הגסה ופירושו או הגסה אליהם אחרים להוציא גוי מתחת ידי גוי בטסות ובאותות גוי (Deut. 4, 34) ככל אשר עשה לכם וגוי. (ז. 2) ובאמתו כך. נחרבר שאלודם שבכאן חול. בני וחול וחול. ואל האمر חול לקרש לקרש חול. ואל חבלה בני במצוות ובחול. ורבך אמרת לעד חנהול נחול:

141 אשמן ^{ו'} אוכוב. אוכבה. אורח. אפרה. ואחותי (17 Job) מן יהוה רעה. ואחתנה (14 Hos. 2, 14) מן חנהה. ואחמולמן חמלן. ואורוען ורועלן:

142 וכיה ^{ו'} ונתקנווה. (22 Jud. 20, 32) על משקלו נאמר ונשטעו והשעווה ונשטעו. ורומים נכדים. ונאמר השמעו והשעווה על משקל תגמולו ^{ו'} (Ps. 116, 12):

143 ריחמים באלים. (5 Jes. 57) אמר כי הוא מן איל על משכב וכוך. ואינו אלא באלים. כרכחיך ותנאה את האבן ואת העץ. (9 Jer. 3, 9) לפי שהפרשא כולה אמרה על עבדה זורה ואין כטשכ בכור:

144 ופירש כי דור תרומות רמה הבנים לא אמן בהם. (20 Deut. 32, 20) לא אמונה בהם. ואינו כן. בלהי לא אמן בהם. וריבוי אמונות נוצר ה. (Ps. 81, 24) ובמשקלו בטעם אחר האמונין על חולען. (5 Thren. 4, 5) אמרו בוחשלה את אמזה ^{ו'}. (5 Exod. 2, 5) ובמשקל אקן מן השמות אבום בר (Prov. 14, 4) ואטמן מצרים. (6 Prov. 7, 16):

145 ומם השמות הוכרים שעשו נקבות אור אוריה. ארן ארורן לב לבה. ספר ספרה. (ו' ענן עננה. ראש ראשה. פחד פחדה.) רעד רעדה:

146 בחווי און ופיקמת ^{ו'}. (17 Ez. 80, 17) כמו אין. (Gen. 41, 50) והוא אלכמנוריה. לפי שאמר קודם. חול חחול סין וניא חוזה ללבוק

מן גוב. אוכוב wie nauf ^{ו'} פון שפּוֹן זָהָב אַשְׁפּוֹן ^{ו'} nauf. פון קרח. אקרמן und פון גוֹתָה. אנרכ. אַנְגְּרָה. ^{ו'} ^{ו'} diesen Formen oben. ^{ו'} 66 p. 20. ^{ו'} b. h. Blgl. oben p. 37 ^{ו'} 110. ^{ו'} siehe oben p. 1 ^{ו'} 1. ^{ו'} vgl. oben p. 48 ^{ו'} 136. ^{ו'} So ist auch in vielen odd. K. geschildert. ^{ו'} In unserem Ausg. aber findet es sich als 2 Worte.

ונף צרי יומם . (Ez. 30, 16) ואחריו . ובתהפנחים חשך רום . (18. 7.)
ואחריו ועשו במצרים שפטים (19. 7.) :

147 והטה משחוחיהם (Ez. 8, 16) יתכן להזות כמות משחוחים :
148 גנדופה (20. 5. Ez.) יתכן להזות כמות והיה (2.) ואת העיר
זהאת השרפּ באש . (Jer. 38, 23) יתכן השרפּ (4.) השליך אל
הווצר הזה . (21. 13.) אמר בן קרייש יתכן להזות אל בית
האוצר . כמות אוצר הריבוא : (22. 6. Jos.)

149 והצראתי להם למען ימצאו . (Jer. 40, 18) יתכן ימצאו
ביד אויב כרכיב הנה (9.) א נכי סמץיא את האדם איש ביד רעהו
וביד מלכו ולא אziel מירם . (Zach. 11, 6.)

150 ואמר לעזר עת נשברת נים (1. Ezech. 27, 34) יתכן
נשברת לפּי שהרב עמה הוא . ושר ברמות ייחיתן (17. Hab. 2, 17)
יחיה . לפּי שהרב עמו הוא . וכאותה נעריך אל יבגור . (15. Mal. 2, 15)
אל הבגור . וכמו וישראל אל מלאך ושם יזכר עמנו . (5. Hos. 12, 5)
עמו . כימי צאקה מארין מצרים אראנוי . (15. 7. Mich.) הראנוי .
והשליך במצוותם כל חטאיהם . (19. Mich. 7.) החטאיהם . אם לא
נכחד קימנו ויהרם . (20. Iob 22, 20) קים . להכרית קומחם ויקומם .
וכמה אשח יראת ה' (30. Prof. 31, 30) קייאת אל . וכמה כי יבשו
ماءים (9. אשר חמudsם . (29. Jes. 1, 29) כי חבשו . וכמה ואלים כלם
תשבו ובאו נא . (10. Iob 17, 10) בכלם תשומו . ה' חוננו (10.) לך קוינו
היה זרועם . (2. Jes. 33, 2) זרוענו . וכא ה' אלהים (11.) וכל (12.) קדשים
עטך . (5. Zach. 14, 5) עמו . ראות רבות ולא תשמור פקוות אונים ולא
ישמעו . (20. Jes. 42, 20) כמו השמע . כל ראש קרהה (13.) וכל בחרּ

¹⁾ עשו שפטים במצרים (19. 7.) Bei dieser eltesten Stelle fehlen die beiden vorhergehenden Worte Chrähe Chrähe; denn auf zu ist hier (20. 5. Ez.) grade kommt es an. ²⁾ והיה (2.) grade kommt es an. ³⁾ פְּשָׁרֶף (2.) In unsern Ausg. geschieben; aber findet sich auch in 6 cdd. K. ⁴⁾ בְּמִפְּתַּח or בְּמִפְּתַּח עֲרָאֵנו (15. Mich.) In unsern Ausg. geschieben; aber findet sich auch in vielen cdd. K. vor. ⁵⁾ In den Ausg. (11.) In unsern Ausg. ⁶⁾ חַנּוּ (10.) In den Ausg. ⁷⁾ אלְקָרָה (12.) Unsere Ausg. haben all; aber in 3 cdd. K. steht dafür auch אלְקָרָה. ⁸⁾ אלְקָרָה Unsere Ausg. haben all; aber findet sich auch in sehr vielen cdd. K. und in odd. De Rossi's ⁹⁾ lies בְּקָרָה

מרותה. (Jes. 11, 14) בנה. וכן ועפו בכתף פלשינים. (Ez. 29, 18) בכתף. שתו כחפות. (Exod. 28, 7) בנתות. ואם לא יגאל. (Ruth 4, 4) חגאל. لكن הני יוסיף להפלא. (Jes. 29, 14) אסיף. והרפהיך ממציך^๔ וממעדרך יהרסק. (Jer. 22, 19) אהרכך. משבחה ישראל הולבה רזיא ותזוני שם. (Jer. 3, 6) וחון שם. כמו זהון ארלה. (Ez. 23, 5) לפי שהוא נהרה. ולא תאמיר והוון אלא למי שתרבר אליו. הני יוסיף על ימיך. (Jes. 38, 5) אסיף:

ויחיד ורכבים. כי יסיר את בנק מאחריו ועבדו. (Deut. 7, 4) ועבד. וכן אביך הראISON חטא. (Jes. 43, 27) אבותוך הראISONים. דופלו ולא יקומו אם ישב ולא ישב. (Jer. 8, 4) אם ישוב ישראל ולא ישוב הר מחורן אףו. (Jer. 24, 19) קדוש. ישם ישראל בעושיו. (Ps. 140, 2) בעשו. ויבא^๕ אליו אנשים. (Ez. 14, 1) ויבא^๖ עברי המלך חזקיהו. (Jes. 37, 5) ואל ארמת ישראל לא יבא^๗. (Ez. 20, 38) עדיו יבא^๘ ויבש כל הנחרים בר. (Jer. 51, 48) כי מצפון יבא^๙ לה שודדים. (Sam. 12, 5) כי יכח חזקיהו את מצאיהם ביר מאומה ויאמר ערד. (Sam. 12, 5) כי יכח חזקיהו את הפסרים מיד המלאכים ויקראחו. (Jes. 37, 14) ויקראמם. عمل

^๔) Unsere Ausg. bieten *לְנַפְלִיא*; aber haben auch *בְּנַפְלִיא* odd. K. ist auch in mehreren odd. K. geschrieben, in unsern Ausg. dagegen: *טְפֵצָכֶךָ* (ב'). Nach dem, was hier von der Stelle Jer. 8, 4, welche Ahen - Esra in Sephat Jether nicht angeführt hat, bemerkt ist, steht sie nicht am passenden Orte; doch ist es möglich, daß der Plural des verben *יקומ* urgirt und von ihm gesagt werden sollte, er stände anstatt des sing. was aus irgend einem Verssehen weggeblieben ist. ^๕) In unsr. Ausg. יָבֹא, doch kommt dafür auch in sehr vielen odd. K. vor.

^๖) In unsern Ausg. findet sich sowohl Jes. 37, 5, wie in der Parallelstelle 2 reg. 19, 5 *יָבֹא*; jedoch findet sich zu Jes. 37, 5 in 2, zu 2 reg. 19, 5 in 4 odd. K. auch *וְבָא*. ^๗) In unsern Ausg. steht auch hier *וְבָא*, doch haben sehr viele odd. K. נָא.

^๘) *וְבָא*. ^๙) In unsr. Ausg. Wie bei den Stellen: Ezech. 14, 1, Jes. 37, 5, Ezech. 20, 38, Jes. 45, 24, Jer. 51, 48 die Bemerkung fehlte, daß *וְבָא* und *וְיָבֹא* für *וְיָבֹא* und *וְבָא* steht, so hier, daß *וְיָבֹא* anstatt gesetzt sei.

רכסilm חינענו. (Koh. 10, 15) הינעם. ואשלחם ^ו בשרירותם לכם
ילכו במו ^ז . (Ps. 81, 13) ילק. ^ז ולכו מוחיל אל חיל יידאה. (8 Ps. 84, 8)
בְּאָה ^ט . עלייו בשמיים ירעם ^ט . (1 Sam. 2, 10 Ker.) מצדקי רשות
עקב שחר ^ט . (Jes. 5, 23) נססו ואין רדף רישע ^ט . (Prov. 28, 1) מאנה
לחמם על בניה כי איננו ^ט . (Jer. 31, 15) להושיעני ונגינותו
נוןן. (ט Jes. 38, 20) הדרבי לא יתכו כית ישראל הלא דרכיכם לא
יחנן ^ט . (Ex. 18, 29) יהי אחריתו להברית כדור אחד ימח שמים ^ט .
וכבל הוהרים ^ט . (Esth. 9, 23) יחפרו בעמק ישיש ^ט .
בכח יצא לקראת נשך ^ט . (Job 39, 21) כי ליום איר ויחשך רע לום
עברות יובלו ^ט . (Job 21, 30) התוציא מורות בעמו. (Job 38, 32)
בעחו. ישק עלימו בפיומו. (Job 27, 23) כפו. ישר יחו פנימו.
: פניו ^ט :

¹⁾ Für **ונחלות**, welche Lesart auch ed. K. 40 darbietet, ist ohne Zweifel zu lesen, wie es in unsr. Ausg. steht.
²⁾ d. h. **בְּמַעֲשֵׂיהֶם** ^ט Für **לְלִי**, welches hier leicht durch Unaufmerksamkeit des Abschreiber entstehen konnte, scheint mir **ונחלות** gesetzt werden zu müssen; denn meine Dunash, **ילכו** stände statt **בְּמַעֲשֵׂיהם** und statt **לְלִי**, so müßte auch **לבם** statt **לְלִי**, so müßte auch **לבם** statt **בְּמַעֲשֵׂיהם** stehen. ^ט גָּרְאוּ ^ט Hier fehlt die Bemerkung Dunash's, **לְלִי** steht anstatt **עליהם**. ^ט Nach meiner Ansicht ist die Stelle unvollständig angeführt, und das Wort, worauf es ankommt, weggelassen worden; es ist **בְּפֶנוּ** am Ende des Verses, von welchem Dunash glaubte daß es für **ונחלות** stände. ^ט Hier ist nicht angegeben, daß **ונחלות** anstatt **ונחלות** gesetzt sei und ^ט אַנְתָּם ^ט anstatt **אַנְתָּנוּ**. ^ט Auch hier fehlt die Bemerkung Dunash's: **לְהַשְׁעֵנוּ** וּנְגִינְעִינוּ ^ט Es ist nicht bemerkbar, **ונחלות** steht für **ונחלות**, und ^ט שמו **ונחלות** (ט) שמו **ונחלות** (ט). ^ט In unsern Ausg. ist **ונחלות** geschrieben. ^ט Hier ist nicht gesagt, daß statt **ונחלות** und ^ט יְצַעֵר ^ט daß statt **וְיְכַל** gesetzt sei. ^ט Nach meinen sind, wie ich glaube, die Worte einzufügen: **וחכם שמרן** כי טורה באליה בחרב יפל וועליהם ירוטש והזרעו (Hos. 14, 1) במקש. Diese Stelle, wohl ursprünglich eine Randbemerkung, steht im unsr. nach den Worten: Neo. 151 p. 54 vgl. Ann. 2 daselbst. Sie scheint mir angeführt, weil in ihr nach Dunash's Ansicht **יפל** statt **ונחלות**, **ונחלות** statt **וְיְכַל** steht. Uebrigens findet sich in unsern Ausg. aber **ונחלות** haben mehrere edd. K.

וְיָשַׁלְּוֹ מִלְּאָן שְׁתַּעֲטֵה הַכֹּר נֶקֶבָה וְהַנֶּקֶבָה וְכֹר • פָּעָם וְכֹר וְנֶקֶבָה • אָךְ רַבָּעָם הוּא . (Jud. 16, 28) בַּפָּעָם הַזֹּאת • (וְנִ. ۱۰) הַלְּהֵן תְּשִׁבְנָה י' עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלֶוּ . (Ruth 1, 13) עַמְּדָתָם עַל הַרְכָּבָם עַשְׂיָתָן חֻכָּה . (Ez. 33, 26) וַיְשַׁלַּח יִשְׂרָאֵל י' • (וְנִ. ۱۰) עַמְּדָתָם עַל הַרְכָּבָם וַיְשַׁלַּח יִשְׂרָאֵל • וַיְחֻרְּד יִשְׂרָאֵל . (1 Sam. 17, 21) וְאָמָרָת י' ה' אֲחָתָה דְּבָרָת אֶל הַמָּקוֹם הוּא כִּי שְׁמוֹת עַולְם הַהּוּה . (Jer. 51, 62) אֲדִין י' וְכֹר וְנֶקֶבָה • קְרוּתָה וְכֹר וְנֶקֶבָה • וְאַש . וְשִׁמְשׁ . י' וְהַרְסָתִי אֶת הַקִּיר אֲשֶׁר טָחָת הַפְּלָל וְהַגְּעוּתָה אֶל הָאָדָם וְגַنְגָּלָה יִסְדֹּז וְגַנְפָּלָה וְכַלְחָמָם בְּתוֹכָה . (Ez. 13, 14) קִיר וְכֹר וְנֶקֶבָה • קָח י' אֶת כּוֹם רַיִן הַחֲמָה וְהַשְׁקָות י' אָוֹתוֹ . (Jer. 25, 15) כּוֹם אֲחֹזָת חַשְׁתִּי הַעֲמֹק י' וְהַרְחָבָה . (Ez. 23, 32) יָד הָוָא וְהִיא • מָקוֹם י' וְכֹר וְנֶקֶבָה • לְשׁוֹן . זְכָר וְנֶקֶבָה • רֹוח . וְכֹר וְנֶקֶבָה • שָׁה . וְכֹר וְנֶקֶבָה :
כִּי יְהִי (۱۰) נָעָרָה בְּחַולָה . (Deut. 22, 23) :

151 וּמָן פִּירָסָם טָעוֹתָו וַיַּצְּלֵפְרָנוּ בְּעַבְרָתָה ה' צְבָאוֹת גַּעַחַם אָרֶץ . (Jes. 9, 18) נָעָה אָרֶץ . כְּמוֹ נָעָ וְנָד . (Gen. 4, 12) לֹא יִחְמַן לְעֹשָׂה נָעָ כְּמוֹ גַּעַחַם . עַד שִׁיעָשָׂה נָח וְיָנוֹת מִן נָחָתָם . מִן (۱۱) נָסָם וְיָנוֹת טָן נָחָתָם . וְוּה לֹא יִחְמַן לְדָבָר כֵּן . אָכְל אַנְיָ אָוֹטָר שְׁנָעָתָם

^{۱)} Die Worte bis הַלְּהֵן חֻכָּה scheinen mit hier nicht an der rechten Stelle zu stehen; geeigneter wäre für sie der Platz etwas weiter unten vor den Wörtern כִּי יְהִי vgl. Anm. 10 hier ^{۲)} Vor וְשַׁלְּחָה ist zu ergänzen: וְכֹר וְנֶקֶבָה ^{۳)} Vor סְנָתָן sind nach meiner Ansicht die etwas weiter unten klein gedruckten Worte: אָרֶץ וְכֹר וְנֶקֶבָה zu sehen. ^{۴)} Sie ist M. Gomohl vor וְאַו, wie vor וְכֹר und ebenso vor קָח zu ergänzen: ^{۵)} כּוֹם. וְכֹר וְנֶקֶבָה ^{۶)} In uns. Ausg. steht aber עַמְּדָתָם וְהַשְׁקָות; aber עַמְּדָתָם bieten auch viele edd. K. dar. ^{۷)} b. h. העֲמֹוקָה ^{۸)} Die Worte מָקוֹם, וְכֹר וְנֶקֶבָה gehören vor die Wörter ה' י' וְאָמָרָת ה' die etwas weiter oben stehen, vgl. Anm. 3. ^{۹)} Vor כִּי זְהִת würde meiner Ansicht nach ein besserer Platz sein für die Worte: הַלְּהֵן חֻכָּה bis יְהִי, welche etwas weiter oben sich findet, vgl. Anm. 1 hier. Die Stellen Ruth 1, 13, wie Ez. 33, 26 sind angeführt, weil nach Dunasch's Ansicht in jener statt הַלְּהֵן חֻכָּה in dieser יְהִי statt יְהִי geschrieben ist. Die Stelle dagegen Deut. 22, 23 ist citirt, weil für יְהִי חֻכָּה steht. ^{۱۰)} מִן ist zu streichen.

טילה שלושה עתים ומה יסודתו . ותשקל נעתם מן הדר נסתם מן סתם סחמים . (Gen. 26, 15) ונחתם מן חחות . ונחתק מן חחר . ונחרר מן חחר . ונעהר מן עתר . וכן נעתם מן עתם לברו אין לו דומה בכל המקרא . יפורש על מה שיחקן לו בטקומו כשבירש בו ר'

ויתן בן עוזיאל ול' חרותה ארעה¹⁾ .
האשם שמרון ²⁾ כי מרחה באלהו בחרב יפלו וועלילותם ירוטשו
והריוחיו יבקעו . (Ios. 14, 1) .

152 מן האותיות החברות . ועשה אח מאהת ³⁾ מלאה ⁴⁾ .
(Ez. 18, 10) אמר בו החרגום ויעcid לאחוה . ⁵⁾ וכן ראי לו . עלתה
כיאורה כאור ⁶⁾ (Am. 8, 8) נצחה על דל שפה (Ps. 141, 3) על דלה .
הרחה ללח . (Sam. 4, 19) ללח . ולא יהל שם ערבי . (Jes. 13, 20)
יהאל . וירכ בנהל . (5 Sam. 15, 5) ויארכ בנהל . שרשת גבלת .
(Exod. 28, 22) שרשרת . וסימפונייה . (Dan. 3, 10) וסימפוניא .
לוינו ככף למדת המלך . (Neh. 5, 4) מדת עבר נהריה . (8 Ezra 6, 8)
מנדרה כלו . (Esra 4, 13; 7, 24) שמענו גנון מוואב גא . (6 Jes. 16,
נאה . בלבת אש . (2 Exod. 3, 2) בלבבה אש . ולא יתכן לומר כי הוא
בחוק לב האש . לפי שלא נקרם וכבר האש . וועוד לפחות היל בפתח .
לפי שמה אמולה לכתך (Ez. 16, 30) היל בו שבור . ולפי שגניבר ⁷⁾
עם אברהם וולחו על ידי המלאך ולא באש גבלת להם . לפי
נחרדר כי לכת להכת צrisk לומר : צדר ואור . (Jes. 5, 30) צחר ואור
כי כל הרים ישאו לו . (Job. 40, 20) לכל עין . (Jes. 44, 19) יכול יובל .

¹⁾ In den meisten Targumausg. steht richtig: חרותת ארעה ; nur im Targum der Amsterdamer Polyglotte findet sich auch: חרותת ארעה . ²⁾ Nach meiner Ansicht gehörten die Worte : שמרון bis zu Ios. 150 b. p. 52, vgl. Anm. 16 baselbst . ³⁾ In unsern Ausg. ist杪חרד geschrieben, jedoch haben mehrere odd. K. und De Rossi's, wie auch mehrere Ausg. מאלה, cf. De Rossi: var. Lect. Sal. de Norzi übrigens bemerkt zur Stelle, daß in den meisten Büchern steht杪חרד statt מאלה, und nur in einigen am Rande sich finde . ⁴⁾ Ich glaube, daß nach die Bemerkung fehlt, אוֹח ist anstatt אוֹח geschrieben, die Worte aber: אמר בו החרגום ויעcid לאחזה einem Abschreiber angehören und zu streichen sind . ⁵⁾ Lies לאחזה . ⁶⁾ Es muß heißen: שגניבר ⁷⁾ . ועלתה כאור (Am. 8, 8)

ורבר חרד את אחד. ^ו (Ex. 33, 30) ושפטו בין שניהם בריה. (Ex. 34, 20) בריה. ואת בנים כלו בכיה. (1 Sam. 6, 10) כלאו. הן חוי שדי ענני. (Job 31, 35) תחוי. ברוחך הלאך בחמה. (Job 29, 6) בחמהה. מקרני ^ז רמים. (Ps. 22, 22) ראים. כי על יום טוב בנו. (8, 8) באנו. סוחח ^ח (Gen. 49, 11) כמו כסותו. לכיא אותו בכלה. (Jer. 39, 7) לכיא ביתך. (2 Chron. 31, 10) להביא. ואלו ישראליות אח שלחך (1 Sam. 1, 17) שלחך. שקרמוין. (Prov. 17, 4) כמו מאון :

153 ואמר מטרף בני עליות. (Gen. 49, 9) העלית בני מטרף. ואמר דמתרם. ברוי נפשך סליקת ^ט ואמה אוי אפשר אלא העלית : **154** ואמר בסדרם אל הבא נפש עקרו שוד. (Gen. 49, 6) חומה. כמו ארגן שוד. (Ps. 18, 30)

155 ואמר עד כי יבא שלילה. (Gen. 49, 10) אשר לו ^י :

156 ולו יקחת עמוס. (Gen. 49, 10) יהקהל עמים :

157 יששכר חמור גרם. (Gen. 49, 14) בנוף ^ט ולא חמור ממש. וזה לא יתקנן. ואמר בנימן כואב ודן כנחש :

158 מנוחם ומנוחות מן למנוחיכי. (Ps. 118, 7) :

159 ופירש לנצח על יונת אלם רחוקים. (Ps. 56, 1) כמו לא :

(Lev. 19, 33) :

160 והבנין ^ו הגלי צלמות כתו קדרות (3) עלמות

:(Ex. 28, 22) גבירות (Jes. 2, 11) גבירות (Prov. 31, 27) עזלות :

161 ותחנות ותחנות אשתווה ^ז (Ps. 5, 8) משתווה :

(Jes. 37, 38) :

162 ואמר באוז מלך יהודה. ונס אח בנו רעבך באט .

163 ואחריו זובח ויקטר (V. 4) או עליה ^ט רצין מלך ארם. (5, 3) :

^ו) Nachdem fehlt die Bemerkung, daß für dies gefährlich sei. ^ז) In unsr. Ausg. und Mekrani; doch findet sich auch in cd. 39. 216, K. ^ט) In den targumausg. אחרך סללה. ^ו) vgl. oben p. 19 Mr. 61. ^ט) נסיך. ^ט) Die Worte bis מנוחם wohl mit Mr. 105 p. 31 zusammen; siehe daselbst Anm. 4. ^ט) vgl. oben p. 44 Mr. 125 b. Anm. 12 ^ט) In unsrern Ausg. נטעלה; aber להלן findet sich auch in cd. 115, 145. K.

- 163** כי עוד מעט מוער חכליות י' (Jes. 10, 25) אכללה אוחם :
164 והחרים ה' את לשון ים מצרים . ואמר י' בעם רוחו .
165 שיפוך י' מן רוחו : ועיקרו מן עים : (Jes. 11, 15)
166 ואמר כי כוכבי השמיים וככטלייהם (Jes. 13, 10) וטולחים :
167 ואמר לבני למוֹאָב יְעַקּ בְּרִיחֵה . י' (5 Jer. 15) מנוסה .
168 יעוֹרָו . (ב' י') יפחרון :
169 שלחוּ כֶר . (1 Jes. 16) שלוחין בכרכ .
170 משוא רמשק . מוסר מעיר . מיי מפלחה . (Jes. 17, 1) זה
171 עיר על זמת אלות חטאת י' (Prov. 24, 9) (Deut. 26, 18) פְּחָה י'
172 כמו בראש אמר . (6 Jes. 17) ואמר בספר האנרון שלו כי הוא שורזה
173 למעלה קריי אמר . בנווג שביעולם שהמלכים הם העולים למעלה
174 מבני אדם :
175 חתמנים . (8 Jes. 17) לשון אלילים פירש בו . זמת
176 שעשים אותו י' עבדתו עוזרים . ומזהן אמרו הקREL חזון על טשקל
177 חמון . לפי חזון טן חמוה וחמן מן חממה . והוא עברי מעורב בארכמי .
178 ובמזה שונפלת הרהא משות מילות אילו כן חמון טן המילין המשולשין
179 ומילת נעמן מן המשולש :
180 ופירש והחטו . ובשו מכוש מבטם . (5 Jes. 20) מבטחם .
181 ואינו כן . ובמהר הנתנה כה מבטנו . (6 Jes. 20) :
182 ואמר י' מה לך פה ומי לך פה . (10 Jes. 22) כי מילתו
183 הפל על הדות י' זולתן . ומילת כי לא חפל על נ' אדים ועל חי .
184 ואמר דונש י' כי מי יפל על החוי הממלל זולתו הממלל והוא מצוי

¹⁾ Unsere gebräuchl. Ausg. bieuten Chchliothem doch kommt auch in 3 cdd. K. und einigen De R., wie in mehreren Ausg. vor, cf. De R. var. lect. ²⁾ und muss, wie ich glaube, vor stehen. ³⁾ Es muss vielleicht heißen, wie auch in Sephat Jether p. 32 a Nro. 148 gelesen wird. ⁴⁾ vgl. oben p. 4 Nro. 11. ⁵⁾ siehe oben p. 7 Nro. 22. ⁶⁾ קְפָה (?) lies ⁷⁾ קְפָה cf. oben p. 16. Nro. 50. ⁸⁾ lies אָזְמָן. ⁹⁾ vgl. oben p. 15 Nro. 47. ¹⁰⁾ lies חִוָּת. ¹¹⁾ Es muss heißen: לא חפל אלא על. ¹²⁾ Die Worte mögen wohl einem Abschreiber angehören, der eine Randbemerkung von Dunasch's Hand so anführte.

173 במקורה. רכחיב ומוי^ו פשע יעקב הלא^ז שמרקוּ ומי זבמות נזהורה
הלא^ו ירוש^ט. (3 Michal 1, 18, 18 : 1 Sam. 18 : 1) מיאנבי ומיחי.

(ג) Jes. 24, 17) ואמי' בשבו על משקל שמה שבניה. (Jer. 50, 40) :
174 ואכבר בפירוש אפאייהם. (Deut. 32, 26) שזהו מך לשׁוֹא אף. ואלו הרה כן. רוח אומרת אפאייהם. אבל אומר שזהו מן פאהז:
175 ואמר הלוויין. (1. Jes. 28, 1) התמידן על רוחן והם נחלמים בו. כמו וולמה סיסרא. (Jud. 5, 26) וכמו דלמו שרווקה. (8. Jes. 16, 1)
176 ואמר בשובה ונחת הושען. (30, 15. Jes.) כמו בתשובה
177 ואמר בה ו' פסוקיו. כי הם זוגות. אי אפשר לראשון אלא נס השני עמו ותלי בו. כמותה ה' הטוב יכפר בעד . (2 Chron. 30, 18)
 ואחריו כל לבבו הכן. (19. V.) ואחריך ובברתו על הגבאים. (11. Hos.)
 ואחריו אם גלעד או. (12. V.) והאחר השם לך ושמר נפשך.
 (9. Deut. 4, 10) ואחריו יום אשר עמורתה. (10. V.) והוא אמר אמור באמת.
 כלתי טעה בשני פסקין שאין סמכון. והוא את שלוש הערים חננו.
 מעבר לירדן וגנו. (Num. 35, 14) ואחריו לבני ישראל. (15. V.) ואמר
 כי זה השני תלי בראשו שאחורי. (*) ואין בכך עמוד עצמוני
 מאמירתו לבני ישראל ולגדר ולהשכוב בחוכם חווינה:

178 ואמר להגפה גוים בנצח שא. (Jes. 30, 29) :
179 ואמר וברד ברדה רוער ובשפלה חשלפֶל העיר. (Jes. 32, 19)
 וכעת והברד נבירד י' העיר שלון. וכעת החום החום עם עריםם.
 ואמר כי העיקר בו יישפל. ואחר כן העיר כי כלשו ממנה. שלפי
 קציר ^ט ועתם פינה הקציר ואמר כי הוא דימיוו בחום קצר ועמאו
 כמן רסומהפכו שלפי האור ^י רמה אלה שלפי קצר שבסנהה :

- 180 ואמר כנלהך (Jes. 33, 1) מלtron ליאות. כמו וילא
Gen. 19, 11) בקיצור האלף :

181 ואחר אראלם נ (Jes. 33, 7) רכבי גמלים המהרים בזרק.
והוא לבדה במקרא. (1) :

182 ואמר והוה השרב . (7 Jes. 35,) והוא צמאן לאגס :

183 ואמר ושלח מלך אשור את רbeschקה מלכיש בחיל בכד .
(Gant. 7, 10) : (Jes. 36, 2)

184 המלך אשור. (Jes. 36, 16) כמו הארון הרביה . (Jos. 3, 14)
(Jos. 8, 11) וכמו כל העם הארץ (Ez. 45, 16) ובן כל (9 העם רמלחה . (Num. 34, 2) :
ובן כי אחים באים אל הארץ בנען . (2)

185 ואמר שאנגר (Jes. 37, 29) כמו בשנה :

186 מה אדריך ואמר לי (13 Jes. 38, 15) לא אדריך :

187 אדריך כל שניתו (1 Jes. 38, 15) אנדר שנית מן שנייה :

188 כיוירה אפעה (Jes. 42, 14) אין לי חומה . (9)

189 ואמר כי נשבעתי יצא מפי צרקה וגנו . (23 Jes. 45, 23) ואחריו
פנו אליו והושעו כל אפסיו אפיקין וגנו . (22 Jes. 45, 22) :

190 ואמר עמודי נא בחביריך וגנו . (12 Jes. 47, 12) נזיאמר לך
עמדני נא בחביריך וגנו :

191 ואמר יחנן להוות באסנה (9 פועל ופועל . כמו מחרוז בני נץ
(Deut. 32, 6) וחווק ו. הלא (9 הוא אביך קָנָך . (17 כמות קון :

⁴⁾ cf. oben p. 18 №№. 57. ²⁾ lies יְהִי. ³⁾ In den Ausg. לְכָא. ⁴⁾ שְׁנָיו statt שְׁנָא, wie in unsr. Ausg. steht, haben auch viele edd. K. ⁵⁾ Ich glaube, daß es heißen muß: וְהַיְתָ אֶת־
oder אֶת־הַיְתָ. ⁶⁾ Vielleicht ist zu lesen: וְבָשָׂר־לְשׁוֹנוֹתָךְ ober
לְשׁוֹנוֹתָךְ לְבָבְךְ. ⁷⁾ In den Ausg. הַלְאָה; aber הַלְאָה kommt in
sehr vielen edd. K. vor:

Des leichteren Verständnisses wegen folgt hier Nro. 119.
noch einmal mit Weglassung der Stellen, welche dort
am unrechten Orte stehen und den Zusammenhang stören.

(Ps. 20, 10) וכן ה' הושעה המלך יעננו ביום קראנו .
ופחרונו כי הוא לשון בקשה . אַיְ אָדָונָנוּ אֵי מֶשְׁעָנוּ אֵי מֶלֶךְ .
שייענו בכל יום קראנו . וכמותו מה לך יום כי הנום . (5, 5-6) וכמותו
מה לך אִים כי חנום ואַיְ יְרָדוּ כי חכב לאחור . (6, 7-8) וכמותו
האינו השכום (1) Deut. 32, 10) כלומר שמעו אתם שמים . וכן שמע
ואהן הוקנים . (2) Joel 1, 2) אַיְ זְקִינִים . וכן מארכע רוחות באַיְ הרוח .
(3) Isa. 37, 2) אַיְ רֹוחָה . וכמותו קומו השרים משחו מון . (Jer. 21, 5) אַיְ
שרים . עד מתי החחמקין הבת השוכבה (Jer. 31, 22) אַיְ בָּתָא
שוכבה . וכן החרשם שמעו והעורים . (Jes. 42, 18) אַיְ חֲרַשִּׁים
ואַיְ עָרוּם . ראה הקריאה כתות הדרור אתם ראו . (1, 35) Deut. 2, 31) לְפִי שְׁשָׁ
בזה המקום **הַאֲדִירְעָה וְהַאֲקְרִיאָה** בפסיק אחד והוא ויאמר ה' אל
השפטן יגער ה' בך השטן (Zach. 3, 2) הראשון יריעה והשני קריאה :

—————

Berichtigungen und Ergänzungen.

Seite 1 Nro. 1 Zeile 2, u. Seite 28 Zeile 5 v. u. fehlt zu
die Anm. sonst : רפה

ה חיבת | 6 lies „ „ „ „ „

Anm. 1 lies מְרַנּוֹ וּמְרַנּוֹ statt מְרַנּוֹ וּמְרַנּוֹ punktiren nehmlich die älteren Rabbinen von dem Chald. „MRI“ Herr.“

Zu Anm. 3. was im Texte steht, ist, wie mir Herr Dr. Geiger mitgetheilt hat, richtig und heisst בירבי welches im Jerusal. Dialekte gewöhnlich anstatt vorkommt. Vielleicht ist בירבי gleich (בר) ביר רבִי.

ל**חבירין** statt ל**חביריו** 3 lies „

„ 3 „ 6 „ 10 fehlt nach Jos 9, 4.

הו **הָדָת** statt **הָדָת** und **הָדָת** statt **הָדָת** und **הָדָת**

„ „ „ 7 „ 6 „ מהחת statt מהחת „

„ „ „ 4 „ 11 „ 9 „ מנחה statt מנחה „

„ 5 Anm. 3 lies בְּגָד statt בְּגָד

„ 6 Nro. 18 Zeile 1 lies אֲסֹךְ statt אֲסֹךְ.

מ**ממון** statt **ממון** „ 5

ו**האילים** statt **האילים** „ 7

„ 8 „ „ 1 fehlt zu **בנינה** die Anmerkung : **בנינים oder בנינים** genauer :

„ „ „ 23 „ 6 ist viell. Déut. 29, 22 und Ann. 3 zu streichen, weil die Worte **וכבוים** bis **כמהפכה** die Erklärung Dunasch's von **וריהם** zu sein scheinen.

„ 9 Anm. 1 lies ו**נויד** statt ו**נויר** 1

Seite 10 Nro. 29 Zeile 1 lies: פחרון

„ „ „ 30 „ 3 יוחפסוק statt „ והפסיק „

„ „ Ann. 2 lies statt **פְּעִיל** **פְּעַיל**

„ 11 Nro. 34 Zeile 4 lies בזארם statt מזארם.

„ 11 Nro. 35 Zeile 1 lies Lev. 13, 49 statt Lev. 13, 14.

...שבוי קר alt שביבך ...

יכונן " 1 " 38 "

„הגונין“ statt „הגונין“

„ 13 ist zu Ann. 2 hinzuzusetzen: Da jedoch bei Dunasch

יִסְׁדָּקֵר sowohl „Wurzel,“ wie Wurzelbuchstabe“ bedeutet, so ist auch die Texteslesart richtig.

„ 14 Nro. 43 Zeile 3 Biés statt מישור

„ „ ist zu Anm. 2 hinzuzufügen: Es scheint jedoch, dass Saadias der Ansicht war, וְ könne auch nicht als pron. relat. gebraucht werden. Dadurch erklärt sich das Citat Exod. 32, 33.

Zu Anm. *) fehlt: **לעוזות** jedoch ist die richtige alte Lesart;

cf. Geiger: Lehrbuch zur Sprache der Mischna

p. 44.

Seite 16 Anm. 1 lies das erste Mal statt ביצים ביצים

אֱלֹהִים statt אלהים.

„ 17 Nro. 51 Zeile 1 lies Jes. 16, 7 statt Jes. 16, 17.

כְּחָמָה stalt כְּחָמָה „ 6 „ 63 „ "

" " " 54 " 8 יְרָאֵ (punktire.)

„ 18 „ 56 gehört Anm. 2 zu קונה Zeile 8, nicht

כורמים נז

- Seite 18 Anm. 3 lies **כְּשִׁילּוֹן** statt **כְּשִׁילּוֹן**.
- „ „ „ 4 letzte Zeile lies spräche, statt spreche.
- „ 19 Nro. 58 Zeile 12 lies **אַלְרָךְ** statt **אַלְרִיךְ**.
- „ 20 „ 62 Zeile 3 lies **וְכֵן** statt **וְכֵן** was sich in Exemplaren findet.
- „ 23 Nro. 88 könnte vielleicht auch heissen sollen:
הַגָּדָר מִן־תְּגָדָר **חַיְרָה** **מִן־אֲקָהָה**.
- „ „ Anm. 9 lies nach dem arab., statt nach den arab.
- „ 25 Nro. 96 Zeile 3 fehlt zu **חַהְלָתִי** die Anm.: lies **חַהְלָתִי**.
- „ 26 „ 98 „ 9 lies **הָאָדָם** statt **הָאָדָם**.
- „ 30 Zeile 18 lies **חַיְמָנָה** statt **חַיְמָנָה**.
- „ 32 Nro. 107 Zeile 7 lies **שָׁאַלְיָה** statt **שָׁאַלְוָה**.
- „ „ „ „ 8 lies **קְמַץ** statt **קְמַץ**.
- „ „ „ Anm. 11 lies **וְשִׁמְעָמָם**.
- „ 38 „ 3 „ „ **אֲשֶׁר־שִׁמְעָנִי** statt **אֲשֶׁר־שִׁמְעָנִי**.
- „ 41 Zeile 4 „ „ **חוֹזֵן**.
- „ „ Anm. 3 Zeile 9 lies **תְּבִרְכָּה**.
- „ „ „ „ 10 „ **תְּבִרְכָּה**.
- „ 42 Nro. 122 Zeile 6 lies **אָשְׁמָעָה** statt **אָשְׁמָעָה**.
- „ 43 Zeile 1 fehlt zu die Anm.: **הַהְשָׁגָות**.
- „ 44 „ 3 lies **וּבְשִׁמְעָה** statt **וּבְשִׁמְעָה**.
- „ „ „ **וּבְשִׁמְעָה** statt **וּבְשִׁמְעָה**.
- „ „ „ 11 „ **מִן**.
- „ „ „ Nro. 125 b. Zeile 4 lies **וְהַאֲרוֹד** statt **וְהַאֲרוֹד**.
- „ „ Anm. 3 lies **וְבִשְׁמַעַתִּי**.
- „ 45 Zeile 4 „ „ **הַשְׁחָור** statt **הַשְׁחָור**.
- „ „ Nro. 129 Zeile 1 lies **הַרְבָּות** statt **הַרְבָּות**.